

Evropska
komisija

Poročilo o enakosti spolov za leto 2025 v EU

Pravosodje in
potrošniki

EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 7.3.2025
SWD(2025) 67 končno

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT

Poročilo o enakosti spolov v EU za leto 2025

Dokument, ki ga je pripravil Pierre Dieumegard za [Europe-Democracy-Esperanto](#)

Namentega "začasnega" dokumenta je omogočiti več ljudem v Evropski uniji, da se seznanijo z dokumenti, ki jih pripravi Evropska unija (in se financirajo iz njihovih davkov).

Če ni prevodov, so vse vsebine izključene iz razprave.

Ta dokument [je obstajal samo v angleščini](#), v datoteki pdf. Iz začetne datoteke smo ustvarili odt-datoteko, ki jo je pripravila programska oprema Libre Office, za strojno prevajanje v druge jezike. Rezultati so zdaj na voljo [v vseh uradnih jezikih](#).

Zaželeno je, da prevod pomembnih dokumentov prevzame uprava EU. „Pomembni dokumenti“ niso le zakoni in drugi predpisi, temveč tudi pomembne informacije, ki so potrebne za skupno sprejemanje informiranih odločitev.

Da bi skupaj razpravljali o naši skupni prihodnosti in omogočili zanesljive prevode, bi bil mednarodni jezik esperanto zelo koristen zaradi svoje preprostosti, pravilnosti in natančnosti.

Kontaktirajte nas:

[Kontakto \(europokune.eu\)](mailto:europokune.eu)

<https://e-d-e.org/-Kontakti-EDE>

Kazalo vsebine

UVOD.....	4
BREZPLAČNO OD VIOLENCE IN STEREOTYPES.....	6
Odprava nasilja na podlagi spola.....	6
Kibernetskonasilje na podlagi spola.....	11
Spolno nadlegovanje na delovnem mestu.....	13
Trgovina z ljudmi.....	14
Podpora žrtvam nasilja na podlagi spola.....	15
Spopadanje s spolnimi stereotipi.....	17
THRIVANJE V ENAKEM GOSPODARSTVU ZA GENDERJE.....	19
Odpravljanje razlik med spoloma na trgu dela.....	19
Odprava razlik v oskrbi med spoloma.....	28
Odpravljanje razlik v plačah in pokojninah med spoloma.....	34
Doseganje enake udeležbe v različnih gospodarskih sektorjih.....	38
Vodenje enakopravno skozi družbo.....	43
Ženske v političnem odločanju.....	43
Ženske na vodilnih položajih v gospodarstvu.....	49
GENDER MAINSTREAMING.....	56
Enakost spolov na različnih področjih politike EU.....	56
Vključevanje načela enakosti spolov v proračun EU.....	66
Intersekcionalnost pri izvajanju politike enakosti spolov.....	70
SPODBUJANJE KAKOVOSTI MEJALCEV IN Opolnomočenje žensk po svetu.....	73
Ruska vojna agresija proti Ukrajini.....	73
Vključevanje načela enakosti spolov v zunanje delovanje EU.....	75
Globalna partnerstva in večstranska prizadevanja EU na področju enakosti spolov.....	76
Odprava nasilja na podlagi spola.....	78
Ženske, mir in varnost.....	80
Enakopravna udeležba in krepitev ekonomskega položaja.....	82
Sklepna ugotovitev.....	85
Pripombe.....	86

UVOD

Leto 2024 je bilo pomembno leto za enakost spolov v EU. Maja so bile sprejete prva direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini ter dve direktivi o krepitvi vloge organov za enakost. Prva je med drugim uvedla opredelitve številnih kaznivih dejanj na ravni EU, zlasti v zvezi s spletnim nasiljem. Direktiva izvaja, krepi in dopolnjuje ratifikacijo Istanbulske konvencije s strani EU v letu 2023. To je zelo potrebno: vseevropska raziskava o nasilju na podlagi spola, ki so jo izvedli Eurostat, Agencija EU za temeljne pravice in Evropski inštitut za enakost spolov ter je bila objavljena novembra 2024,¹ kaže, da je nasilje nad ženskami še vedno razširjeno: vsaka tretja ženska je bila v odrasli dobi žrtev fizičnega (vključno z grožnjami) ali spolnega nasilja, vsaka šesta je bila žrtev spolnega nasilja, vključno s posilstvom, vsaka peta pa je bila žrtev nasilja v družini, zlasti fizičnega ali spolnega nasilja svojega partnerja, sorodnika ali drugega člana gospodinjstva.

Raziskava Eurobarometra o spolnih stereotipih² je bila izvedena vzporedno s hitro raziskavo Eurobarometra, ki se je posebej osredotočila na spolne stereotipe v okviru nasilja nad ženskami.³ Medtem ko je na nekaterih področjih (kot je vpliv zaposlitev s polnim delovnim časom mater na družinsko življenje ter vloge žensk in moških) opaziti rahlo izboljšanje v primerjavi s preteklimi leti, to na splošno ne velja (npr. v zvezi z naravno usposobljenostjo za opravljanje gospodinjstkih nalog). Rezultati kažejo tudi povečano polarizacijo pogledov med mladimi ženskami in mladimi moškimi, pri čemer se mladi moški bolj strinjajo s stereotipnimi pogledi.

Raziskava Eurobarometra o spolnih stereotipih kaže, da se ljudje v EU strinjajo, da je enakost spolov koristna za družbo. Tri četrtine vprašanih se strinja, da bi enakost med ženskami in moškimi koristila tudi moškim. Kljub temu še vedno obstaja precejšnja stopnja strinjanja s stereotipnimi izjavami. Približno četrtina vprašanih meni, da ženske v javnosti niso privlačne za izražanje močnega mnenja.

Obstajajo tudi drugi pozitivni znaki. Glede na indeks enakosti spolov za leto 2024,⁴ ki ga je pripravil Evropski inštitut za enakost spolov, je ocena za enakost spolov v EU 71 od 100 točk, kar je izboljšanje za 7,9 točke od leta 2010, pri čemer je bil napredek v smeri „Unije enakosti“ v zadnjem letu majhen, vendar pozitiven. Pri sedanji hitrosti bi torej potrebovali približno 60 let, da bi dosegli enakost spolov.

1 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/gender-based-violence>

2 Posebna raziskava Eurobarometra št. 545 o spolnih stereotipih je zajela dožemanje enakosti spolov in splošne stereotipe o spolnih vlogah in lastnostih ter sprejemljivem vedenju; dožemanje spolnih stereotipov v zvezi z družinskimi in poklicnim življenjem ter dožemanje spolnih stereotipov v politiki in na vodstvenih položajih. [Na voljo na spletu.](#)

Opomba prevajalca: Posredovana povezava je napačna. Izvirnik v angleščini je na voljo na <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974>; strojni prevod v vse uradne jezike Evropske unije je na voljo na <https://europokune.eu/article35/2024sp545stergen>.

3 Raziskava Flash Eurobarometer 544 je obravnavala spolne stereotipe v zvezi z nasiljem nad ženskami. [Na voljo na spletu](#)

4 <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024>

Glede na navedeno so v poročilu o enakosti spolov v EU za leto 2025 ocenjene glavne pobude od marca 2024 do februarja 2025 za spodbujanje enakosti spolov na ključnih področjih strategije za enakost spolov,⁵ in sicer:

- odprava nasilja na podlagi spola in premagovanje stereotipov;
- uspevanje v gospodarstvu, ki upošteva enakost spolov;
- enakopravno vodenje na vseh področjih družbe;
- vključevanje načela enakosti spolov in financiranje; in
- spodbujanje enakosti spolov in opolnomočenja žensk po vsem svetu.

Poročilo se osredotoča na ključne ukrepe in dosežke institucij EU in držav članic na tem področju v preteklem letu. Zagotavlja tudi spodbudne primere nacionalnih pobud za enakost spolov in projektov, ki jih financira EU in so namenjeni enakosti spolov (v škatlah).

To poročilo je peto poročilo, ki zajema strategijo EU za enakost spolov za obdobje 2020–2025. Večinoma se osredotoča na zadnje leto prve Komisije, ki jo vodi predsednica Ursula von der Leyen, zajema pa tudi prve mesece njenega drugega mandata, ki se je začel 1. decembra 2024 z novim kolegijem komisarjev, vključno s komisarko za enakost Lahbib.

Komisija namerava 5. marca 2025 sprejeti načrt za pravice žensk, ki je ključni rezultat političnih smernic predsednice Ursule von der Leyen. V načrtu bodo določena ključna načela enakosti spolov za prihodnja leta. Pripomogla bo k oblikovanju nove strategije za enakost spolov in služila kot vodilo za večjo enakost spolov v EU. Doseženi napredek se bo odražal v prihodnjih izdajah poročila o enakosti spolov. V novi strategiji za enakost spolov po letu 2025 bodo predstavljeni konkretni ukrepi in pobude, ki jih namerava EU sprejeti v naslednjih nekaj letih. Časovni načrt in strategija bosta priložnost za ohranitev zagona pri še vedno zelo potrebnih spremembah politike, ki bodo sčasoma omogočile uresničitev dolgoročne vizije za popolno enakost spolov, določene v načrtu.

5 Glej tudi portal za spremljanje strategije za enakost spolov, ki zagotavlja lahko dostopne podatke o trenutnem stanju v zvezi z uresničevanjem ciljev politike strategije za enakost spolov, opredeljuje prednosti in priložnosti ter spremlja razvoj skozi čas: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/ges-monitor> Poleg tega regionalno spremljanje enakosti spolov, ki ga je Skupno raziskovalno središče razvilo v sodelovanju z GD REGIO, vključuje indeks dosežkov žensk (FemAI) in indeks prikrajšanosti žensk (FemDI).

BREZPLAČNO OD VIOLENCE IN STEREOTYPES

Nasilje na podlagi spola ostaja eden največjih izzivov naše družbe. Grozljivi primeri se še naprej pojavljajo na naslovnica in imajo globok odziv po vsej Evropi. Ostro opozarjajo, da je nasilje na podlagi spola globoko zakoreninjeno v neenakosti spolov in jo ohranja. Ima globoke fizične, psihološke in ekonomske posledice za žrtve, saj ovira njihovo zmožnost polnega sodelovanja v družbi. Zato je odprava nasilja na podlagi spola eden od stebrov strategije za enakost spolov za obdobje 2020–2025. Komisija je leta 2024 še naprej obravnavala to vprašanje.

Odprava nasilja na podlagi spola

7. maja 2024 je bila sprejeta direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini.⁶ Veljati je začela 14. junija 2024, države članice pa jo morajo prenesti v nacionalno zakonodajo in politiko do 14. junija 2027. Komisija bo tesno sodelovala z državami članicami, da bi zagotovila pravočasen in popoln prenos. Direktiva je mejnik: je prvi celovit pravni instrument na ravni EU, ki obravnava nasilje nad ženskami in nasilje v družini.

Direktiva ima dva cilja: njegov cilj je boljše zaščititi pravice žrtev nasilja nad ženskami in nasilja v družini po vsej EU ter dolgoročno zmanjšati razširjenost takega nasilja. Kriminalizira pohabljanje ženskih spolnih organov, prisilne poroke in najpogostejše oblike spletnega nasilja (izmenjava intimnega ali manipuliranega gradiva brez privolitve, kibernetko zalezovanje, kibernetko nadlegovanje ter kibernetko spodbujanje k sovražnemu govoru na podlagi spola). Zagotavlja tudi ciljno usmerjene ukrepe za zaščito, podporo in dostop do pravnega varstva za žrtve vseh oblik nasilja nad ženskami in nasilja v družini, kadar je to kaznivo v skladu z nacionalnim pravom ali pravom EU. Nazadnje, od držav članic zahteva, da sprejmejo preventivne ukrepe, vključno s posebnimi ukrepi za preprečevanje posilstva in spodbujanje osrednje vloge privolitve v spolnih odnosih.

Direktiva temelji na Istanbulski konvenciji, s katero se v pravu EU izvajajo določbe na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah. Pristop EU h Konvenciji je svetu poslal močno sporočilo, da je EU neomajna v svoji zavezanosti odpravi nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Komisija je bila v skladu s Konvencijo imenovana za usklajevalni organ EU, kar pomeni, da je odgovorna za usklajevanje, izvajanje, spremljanje in ocenjevanje politik in ukrepov za preprečevanje vseh oblik nasilja, ki jih zajema Konvencija, in boj proti njim.

Komisija je leta 2024 sprejela več pomembnih ukrepov za ohranitev in izvajanje ambicioznih in celovitih standardov, določenih v Konvenciji. Komisija je maja in decembra 2024 sodelovala na polletnih zasedanjih Odbora pogodbenic Istanbulske konvencije. EU je na srečanjih sodelovala pri sprejemanju priporočil in sklepov za države pogodbenice o njihovem izvajanju Konvencije na podlagi poročil GREVIO,⁷ organa neodvisnih strokovnjakov, odgovornega za spremljanje izvajanja Konvencije s strani pogodbenic.

Skupina GREVIO je januarja 2025 začela postopek izhodiščne ocene izvajanja Konvencije v EU. EU mora na podlagi vprašalnika predložiti uradno poročilo o zakonodajnih in drugih ukrepih, sprejetih za uveljavitev določb Konvencije.⁸ Temu bo maja/junija 2026 sledil ocenjevalni obisk, nato pa bo skupina GREVIO izdala poročilo o ukrepih, ki jih je EU sprejela za izvajanje

6 Direktiva (EU) 2024/1385 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. maja 2024 o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (UL L 2024/1385, 24.5.24).

7 <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>

8 <https://rm.coe.int/questionnaire-on-legislative-and-other-measures-giving-effect-to-the-p/1680b34281>

Konvencije. Komisija je bila kot usklajevalni organ Unije, odgovoren za izpolnjevanje obveznosti poročanja v okviru spremljevalnega mehanizma Konvencije, pozvana, naj vprašalnik razdeli institucijam, organom in agencijam pri usklajevanju njihovih odgovorov in predložitvi konsolidirane različice poročila EU skupini GREVIO do 28. novembra 2025.

Latvija je leta 2024 naredila velik korak naprej v boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, saj je postala 39. pogodbenica Istanbulske konvencije, ki je za Latvijo začela veljati 1. maja 2024.⁹ Poleg tega je Latvija pripravila prvi nacionalni načrt za preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boj proti njima za obdobje 2024–2029. Načrt ima štiri smeri delovanja: (1) preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini; (2) zagotavljanje in izboljšanje podpornih ukrepov za žrtve nasilja; (3) krepitev odgovornosti storilcev in zagotavljanje rehabilitacijskih storitev za zmanjšanje nasilnega vedenja; (4) vzpostavitev enotne in usklajene politike za boj proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini ter njuno preprečevanje.

Komisija je aprila in novembra 2024 organizirala dve srečanja mreže EU za preprečevanje nasilja na podlagi spola in nasilja v družini. Aprilsko srečanje je bilo osredotočeno na „vključevanje mladih, zlasti mladih moških in fantov: The role of education and digital media (Vloga izobraževanja in digitalnih medijev)“. Udeleženci iz držav članic EU so predstavili svoje specializirano strokovno znanje pri reševanju izzivov, povezanih s preprečevanjem nasilja na podlagi spola in nasilja v družini, ter izmenjali najboljše nacionalne prakse na področju izobraževanja. Razprave so bile osredotočene na formalno in neformalno izobraževanje, digitalno izobraževanje in izbrane komunikacijske kampanje iz različnih držav. Novembrsko srečanje je bilo osredotočeno na intimne podobe brez privolitve in kibernetiski sovražni govor na podlagi spola: vprašanja preprečevanja po začetku veljavnosti direktive o nasilju nad ženskami“. Države članice EU so si izmenjale nacionalne dobre prakse na področju preprečevanja zlorab na podlagi spola in kibernetiskega sovražnega govora. Razprave so bile osredotočene na preventivne ukrepe proti zlorabam nenalezljivih II in kibernetickemu sovražnemu govoru, na vključevanje spletnih platform in medijev ter na vrsto izbranih kampanj, ki so jih predlagali udeleženci.

Drug ključni rezultat v letu 2024 je bila objava podatkov iz raziskave EU o nasilju na podlagi spola¹⁰ za vse države EU. Eurostat je usklajeval zbiranje podatkov v 18 državah EU, kjer so raziskavo izvedli nacionalni statistični organi. Italija je na podlagi svoje nacionalne raziskave delila primerljive podatke za glavne kazalnike. Za osem držav EU sta zbiranje podatkov usklajevala Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) in Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE) v skladu s smernicami raziskave EU o nasilju na podlagi spola. Eurostat, Agencija Evropske unije za temeljne pravice in Evropski inštitut za enakost spolov so 25. novembra 2024 objavili vseevropske podatke, vključno s skupno publikacijo. V poročilu so predstavljeni ključni rezultati raziskave EU o nasilju na podlagi spola, ki temelji na podatkih iz vseh 27 držav članic.¹¹ Po vsej EU je bilo opravljenih 114 023 razgovorov z ženskami o njihovih izkušnjah¹². Poročilo se osredotoča na razširjenost različnih oblik nasilja nad ženskami v EU. V raziskavi EU o nasilju na podlagi spola se zbirajo tudi posebni podatki o izkušnjah žensk z nasiljem, vključno s posledicami nasilja in stiki z različnimi službami, ki zagotavljajo pomoč žrtvam, ki so preživele nasilje. Ključni rezultati raziskave kažejo, da je vsaka tretja ženska v EU v odrasli dobi doživela fizično ali spolno nasilje ali grožnje. Vsaka šesta ženska v EU je v odrasli dobi doživela spolno nasilje. Ko gre za nasilje v

9 Istanbulska konvencijo so doslej podpisale vse države članice EU, ratificiralo pa jo je vse razen petih.

10 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/gender-based-violence/database>

11 Eurostat, Agencija Evropske unije za temeljne pravice, Evropski inštitut za enakost spolov (2024), EU gender-based violence survey – Key results (Raziskava EU o nasilju na podlagi spola – ključni rezultati). Experience of women in the EU-27 (Izkušnje žensk v EU-27), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg. [Na voljo na spletu.](#)

12 V raziskavi so zastopane ženske v EU, stare od 18 do 74 let.

družini, dom pogosto ni varen kraj za mnoge ženske, saj se je vsaka peta soočila s fizičnim ali spolnim nasiljem intimnega partnerja, sorodnika ali drugega člana gospodinjstva. Ena od glavnih težav, opredeljenih v raziskavi, je neporočanje o nasilju: čeprav je večina žensk, ki so doživele nasilje, o tem govorila z osebo, ki jim je blizu, se je le vsaka peta obrnila na izvajalca zdravstvenih ali socialnih storitev, samo vsaka osma pa je incident prijavila¹³ policiji.

Komisija je leta 2024 v okviru programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote še naprej zagotavljala namenska sredstva za projekte v korist organizacij civilne družbe in javnih institucij, ki izvajajo posebne ukrepe, vključno s preprečevanjem nasilja na podlagi spola in bojem proti njemu.

V okviru razpisa za zbiranje predlogov CERV Daphne za leto 2024 (o preprečevanju nasilja na podlagi spola in nasilja nad otroki ter boju proti njima)¹⁴ je bilo predloženih rekordnih 498 predlogov, ki zajemajo štiri prednostne naloge razpisa: (i) obsežne in dolgoročne nadnacionalne ukrepe za boj proti nasilju na podlagi spola; (ii) ukrepe za zaščito žrtev nasilja na podlagi spola in preživelih ter podporo zanje; (iii) ukrepe za preprečevanje nasilja na podlagi spola v družini, intimnih odnosih in na spletu, tudi s ciljno usmerjenimi ukrepi s storilci; in (iv) ciljno usmerjeni ukrepi, s katerimi bodo integrirani sistemi za zaščito otrok delovali v praksi. Po oceni predlogov je bilo izbranih 30 predlogov s skupnim proračunom 24,5 milijona EUR.

Posebne pobude se osredotočajo na spolno zlorabo otrok, grozljivo kaznivo dejanje, ki močno vpliva na varnost in dobro počutje otrok. Poteka tako zunaj spleta kot na spletu, kar vodi do fizičnih, duševnih in čustvenih travm ter pogosto povzroči vseživljenjske posledice. Medtem ko CSA vpliva na dekleta in fante, ima jasno razsežnost spola. Glede na globalne ocene Unicefa 1 od 5 deklet in 1 od 7 fantov doživi neko obliko spolnega nasilja pred 18. rojstnim¹⁵ dnevom. Dekleta ostajajo glavne žrtve spolne zlorabe otrok na spletu. Leta 2023 je 97 % spletnih prijav posnetkov spolne zlorabe otrok na spletu, ki jih je obdelala fundacija Internet Watch Foundation, pokazalo le spolno zlorabo deklet.¹⁶ V zvezi s storilci kaznivih dejanj nekatere študije kažejo, da bi lahko imeli pedofilsko motnjo približno 3 % moške populacije,¹⁷ čeprav je podatkov o razširjenosti malo.

Strategija EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok¹⁸ je ključni referenčni okvir za ukrepe EU na tem področju v obdobju 2020–2025. Strategija vključuje osem zakonodajnih in nezakonodajnih pobud za vzpostavitev trdnega pravnega okvira in olajšanje usklajenega pristopa med številnimi akterji, vključenimi v zaščito in podporo otrokom, ki zajemajo preprečevanje, pomoč žrtvam ter preiskave in pregon.

V tem okviru so v letu 2024 napredovala pogajanja o predlogu Komisije za uredbo o preprečevanju spolne zlorabe otrok in boju proti njej. Komisija je 6. februarja 2024 predlagala tudi prenovitev Direktive 2011/93/EU¹⁹ za okrepitev kazenskega prava o spolni zlorabi in spolnem izkoriščanju otrok. Revidirana pravila razširjajo opredelitve kaznivih dejanj, uvajajo višje kazni in bolj specifične zahteve za preprečevanje in pomoč žrtvam.

13 Izbor teh kazalnikov bo prikazan na spletišču za spremljanje strategije za enakost spolov <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/ges-monitor>.

14 <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2024-daphne?keywords=CERV-2024-DAPHNE&programmePart=>

15 <https://data.unicef.org/topic/child-protection/violence/sexual-violence/>

16 <https://www.iwf.org.uk/annual-report-2023/trends-and-data/unique-image-analysis/>

17 <https://www.msmanuals.com/professional/psychiatric-disorders/paraphilias-and-paraphilic-disorders/pedophilic-disorder>

18 https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/protecting-children-sexual-abuse/what-eu-doing-protect-children-sexual-abuse_en

19 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2024%3A60%3AFIN>

Poleg tega v skladu s strategijo EU začasna uredba, ki je začela veljati 2. avgusta 2021, ponudnikom storitev omogoča, da nadaljujejo s prostovoljnimi praksami odkrivanja in naznanjanja spolne zlorabe otrok na spletu ter umika posnetkov spolne zlorabe otrok. Februarja 2024 sta se sozakonodajalca dogovorila o podaljšanju začasnih pravil do 3. aprila 2026.²⁰

Nadaljevala so se prizadevanja za vzpostavitev mreže za preprečevanje spolne zlorabe otrok (CSAPN),²¹ ki bo združevala raziskovalce, strokovnjake na terenu in druge deležnike, ki delujejo na tem področju. Cilj CSAPN bo pomagati državam članicam EU pri uvajanju uporabnih, strogo ocenjenih in učinkovitih preventivnih ukrepov ter olajšati izmenjavo najboljših praks za zmanjšanje razširjenosti spolne zlorabe otrok v EU.

Komisija je še naprej sodelovala z več deležniki za preprečevanje spolne zlorabe otrok in boj proti njej, npr. s podpiranjem globalnega zavezništva proti spolni zlorabi otrok na spletu (WPGA),²² spodbujanjem sodelovanja s ponudniki spletnih storitev prek internetnega foruma EU (EUIF)²³ in nadaljevanjem operativnega sodelovanja z organi kazenskega pregona prek Europolove evropske večdisciplinarne platforme proti grožnjam kriminala (EMPACT).²⁴

Izvajanje strategije EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok je bilo podprto z več projekti, financiranimi iz Sklada za notranjo varnost in programa Obzorje Evropa. Projekti so zajemali širok razpon dejavnosti, od razvoja orodij za kazenski pregon do ozaveščanja otrok in mladih, pomoči žrtvam in preživelim ter programov za preprečevanje storilcev.

20 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/04/29/the-council-gives-the-final-green-light-to-the-prolongation-of-a-child-sexual-abuse-protection-measure/>

21 https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/child-sexual-abuse-prevention-network-csapn_en

22 <https://www.weprotect.org/>

23 https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-union-internet-forum_en

24 <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>

Latvija in Portugalska sta 13. in 14. junija 2024 v Rigi skupaj gostili seminar vzajemnega učenja z naslovom „Izzivi za spremembe: delo s storilci nasilja zaradi spola in nasilja v družini“, ki se ga je udeležilo 14 drugih držav članic ter predstavniki Komisije, Evropskega inštituta za enakost spolov in Evropske mreže za delo s storilci nasilja v družini. Obravnavala je vprašanja, kot so dostopnost in zasnova storitev za storilce nasilja na podlagi spola in nasilja v družini, kako v te storitve vključiti vidike enakosti spolov in kako jih oceniti.²⁵

Eden od uspešnih projektov, financiranih v okviru sklopa DAPHNE v letu 2021, je XAJI: Aktivna mladinska mreža za enakost: spodbujanje vloge mladih in vzornikov pri preprečevanju nasilja nad ženskami in enakosti spolov. Izvajal se je od 1. junija 2022 do 30. junija 2024, z njim pa so se izvajali usposabljanje, krepitev zmogljivosti in ozaveščanje mladih, vključno z najstniškimi fanti (starimi od 12 do 15 let), za preprečevanje nasilja in pomoč pri odkrivanju vzorcev zlorab ter spodbujanje enakopravnih in spolno enakih odnosov in relacijskih modelov. V okviru projekta se je v desetih šolah v Španiji (Katalonija) in na Portugalskem usposabljalo skoraj 200 najstnikov, od tega 40 % fantov. Po izvedbi projekta so se šole zavezale, da bodo usposabljanje razširile na naslednje šolsko leto (2024/2025), šolski strokovnjaki na drugih šolah pa so izrazili pripravljenost, da projektno skupino XAJI povabijo k usposabljanju o temah, ki jih obravnava projekt.

Hrvaška je spremenila svoj kazenski zakonik (Uradni list 36/24),²⁶ da bi nasilje na podlagi spola opredelila kot „nasilje nad žensko, ker je ženska, in oblike nasilja, ki nesorazmerno prizadenejo ženske“. S spremembami je bil uveden tudi nov prekršek: „hud umor ženske“ (femicid). Da bi ugotovili, ali primer spada med kazniva dejanja feminicida, bodo hrvaški organi ocenili, ali je bila žrtev namerno poškodovana zaradi svojega spola. Poleg tega je bil v katalog kaznivih dejanj brez zastaralnega roka dodan „hud umor ženske“.

25 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/who-we-work-gender-equality/mutual-learning-programme-gender-equality_en

26 https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2024_03_36_570.html

Na podelitvi nagrade evropske prestolnice vključevanja in raznolikosti za leto 2024 so mesta v Sloveniji, Španiji in na Švedskem prejela posebno nagrado, namenjeno oblastem, ki z obravnavanjem nasilja nad ženskami omogočajo varna mesta in regije za ženske v vsej njihovi raznolikosti. Zlato nagrado je prejelo mesto Ljubljana, Slovenija, za podporo solidarnostnim prizadevanjem, v sodelovanju s civilno družbo, za vzpostavitev celovitega podpornega sistema za boj proti nasilju nad ženskami. Srebrno nagrado je prejelo mesto Miranda de Ebro v Španiji, ker je oblikovalce politik, izobraževalce, socialne službe in civilno družbo povežalo z dejavno udeležbo prizadetih žensk, na primer s pobudo, ki vključuje organe kazenskega pregona in socialne službe, da bi žrtvam zagotovili varno zatočišče in zasilno nastanitev. Bronasto nagrado je prejela občina Växjö na Švedskem za strateško načrtovanje financiranja, podpore in ozaveščanja ter za poseben oddelek, ki obravnava nasilje nad ženskami.²⁷

Na Češkem je januarja 2025²⁸ začela veljati sprememba kazenskega zakonika (zakon št. 40/2009 zb.), ki na novo opredeljuje kaznivo dejanje posilstva ter krepi pravno zaščito žrtev nasilja v družini in nasilja na podlagi spola. V skladu z novo opredelitvijo se vsak primer spolnega odnosa brez privolitve žrtve opredeli kot posilstvo; uporaba fizične sile ni več potrebna. Primeri, v katerih se žrtev „zamrzne“ in se izrecno prizna kot posilstvo. Predlog zakona so podprle tako vladne stranke kot opozicija.

Bolgarsko ministrstvo za delo in socialno politiko je v drugi polovici leta 2023 ob pomoči koordinatorjev za enakost žensk in moških na okrožni ravni pripravilo zbirko lokalnih praks za preprečevanje različnih oblik nasilja in podporo žrtvam. Zbirka zbira lokalne politike ter izvedene ukrepe in pobude, ki si jih deli 21 okrožnih uprav, hkrati pa v ospredje postavlja uveljavljene dobre prakse. Cilj je razširjati bogate lokalne izkušnje, okrepiti izmenjave ter pomagati pri ponovnem razmisleku o obstoječih politikah in oblikovanju novih.²⁹

Kibernetskonasilje na podlagi spola

Kibernetsko nasilje na podlagi spola še naprej prevladuje v življenju preveč žensk in deklet po vsej EU. V strategiji EU za enakost spolov za obdobje 2020–2025 je³⁰ priznано, da je spletno nasilje nad ženskami vseprisotno, kar ima posebne in hude posledice za duševno in psihično zdravje žensk. To je nesprejemljivo in ovira udeležbo žensk v javnem življenju, s tem pa tudi ogroža demokracijo. Odkar je bila strategija predstavljena, je vprašanje kibernetskega nasilja na podlagi spola postalo še bolj razširjeno.

Sprejetje direktive o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini³¹ je bil pomemben mejnik v boju proti kibernetskemu nasilju na podlagi spola. Določa enotne kazenskopravne opredelitve najpogostejših oblik kibernetskega nasilja, od držav članic zahteva, da zagotovijo odstranitev nekaterih spletnih vsebin, ki so v skladu z Direktivo opredeljene kot kaznive, in zagotovijo

27 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/av/ip_24_2285

28 <https://msp.gov.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/poslanci-jednomyslnе-schvalili-redefinici-znasilneni-kopirovat->

29 <https://www.mlsp.government.bg/uploads/41/test/2023-sbornik-s-praktiki-nasilie-po-oblasti.pdf>

30 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij (COM(2020) 152 final).

31 Direktiva (EU) 2024/1385 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. maja 2024 o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (UL L, 2024/1385, 24.5.2024).

specializirane podporne storitve za žrtve kibernetike kriminalitete. Direktiva spodbuja tudi samoregulativno sodelovanje med platformami, tudi z oblikovanjem kodeksov ravnanja.

Poleg tega ³² je akt o digitalnih storitvah ključna uredba EU v zvezi s spletnimi platformami in povezanimi tveganji, vključno z razširjanjem diskriminatornih vsebin, npr. širjenjem kibernetike nasilnih vsebin na podlagi spola na spletnih platformah.

Ženske, zlasti tiste, ki se soočajo z več oblikami diskriminacije, tudi v javnem življenju, so nesorazmerno izpostavljene različnim vrstam kibernetike nasilja na podlagi spola, ³³ kot so spletno nadlegovanje, zalezovanje, razkrivanje, izmenjava intimnih slik brez privolitve ter uporaba globokih ponaredkov, ki so zasnovani tako, da jim škodujejo in jih diskreditirajo. V skladu z okvirom za oceno tveganja iz akta o digitalnih storitvah morajo zelo velike spletne platforme in iskalniki opredeliti, oceniti in učinkovito zmanjšati sistemska tveganja, vključno z razširjanjem nasilnih vsebin na podlagi spola, ki izhajajo iz zasnove, delovanja ali uporabe njihovih storitev ter morebitne zlorabe s strani uporabnikov. Taki blažilni ukrepi bi morali biti razumni, sorazmerni, učinkoviti in prilagojeni specifičnim sistemskim tveganjem, da se ublaži fizična, spolna, psihološka, socialna, politična ali gospodarska škoda.

V skladu z aktom o digitalnih storitvah morajo spletne platforme objaviti poročila o preglednosti, ki vsebujejo informacije o njihovih praksah moderiranja vsebin. Izvedbeni akt, ki se sklicuje na direktivo EU o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, določa kategorije za poročanje o odločitvah o moderiranju vsebin, ki vplivajo na ženske in dekleta. Med njimi so kibernetike ustrahovanje in ustrahovanje, kibernetike nadlegovanje in kibernetike zalezovanje, dezinformacije na podlagi spola, nezakonito spodbujanje k nasilju in sovraštvu, izmenjava intimnega gradiva brez privolitve, vključno z globokimi ponaredkami ali podobno tehnologijo.³⁴ Ponudniki morajo prva usklajena poročila objaviti v začetku leta 2026. Poleg tega akt o digitalnih storitvah ponudnike pooblašča, da odobrijo dostop do podatkov za raziskave o odkrivanju, prepoznavanju in razumevanju sistemskih tveganj v EU ter o ustreznosti, učinkovitosti in učinkih ukrepov za zmanjšanje tveganja, ki jih sprejmejo ponudniki.

Da bi zaščitila varnost žensk na spletu, Komisija olajšuje razvoj novega okvira za sodelovanje med internetnimi platformami, kar je eden zadnjih rezultatov, napovedanih v strategiji za enakost spolov za obdobje 2020–2025.

Akt o umetni inteligenci ³⁵ prepoveduje zelo škodljive sisteme, ki bi lahko omogočali nasilje na podlagi spola. Konkretno prepoveduje škodljive prakse umetne inteligence, ki se lahko uporabljajo za nadaljevanje ali omogočanje nasilja nad ženskami in dekleti, kot so manipulativni ali izkoriščevalski umetno-inteligenčni sistemi za sledenje posameznikom, vključno z ženskami in dekleti, in manipulacijo z njimi na zelo škodljive načine. Poleg tega akt določa zahteve glede preglednosti za sintetično ustvarjene vsebine, vključno z globokimi ponaredkami.

32 Uredba (EU) 2022/2065 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o enotnem trgu digitalnih storitev in spremembi Direktive 2000/31/ES (Akt o digitalnih storitvah) (Besedilo velja za EGP) (UL L 277, 27.10.2022, str. 1).

33 Hicks, J. (2021). Globalni dokazi o razširjenosti in vplivu spletnega nasilja na podlagi spola. Poročilo službe za pomoč uporabnikom K4D. Inštitut za razvojne študije. [DOI:10.19088/K4D.2021.140](https://doi.org/10.19088/K4D.2021.140).

34 Izvedbena uredba Komisije (EU) z dne 4. novembra 2024 o določitvi predlog v zvezi z obveznostmi poročanja o preglednosti za ponudnike posredniških storitev in ponudnike spletnih platform v skladu z Uredbo (EU) 2022/2065 Evropskega parlamenta in Sveta, C(2024) 7005 final, in Priloga k Izvedbeni uredbi Komisije (EU), C(2024) 7005 final.

35 Uredba (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci ter spremembi uredb (ES) št. 300/2008, (EU) št. 167/2013, (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 in (EU) 2019/2144 ter direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 in (EU) 2020/1828 (akt o umetni inteligenci) (Besedilo velja za EGP).

Nazadnje, Komisija z določitvijo štirih platform za vsebine za odrasle kot zelo velike spletne platforme obravnava vrsto nezakonitih vsebin, dejavnosti in praks z razsežnostjo spola, kot so razširjanje posnetkov spolne zlorabe otrok, izmenjava intimnih ali prirejenih posnetkov brez privolitve, trgovina z ljudmi in sodobno suženjstvo. Komisija je leta 2024 trem od njih (Pornhub, Stripchat in XVideos) poslala zahteve po informacijah na podlagi akta o digitalnih storitvah, da bi od podjetij zahtevala podrobnejše informacije o ukrepih, sprejetih za skrbno oceno in zmanjšanje tveganj, povezanih z zaščito mladoletnikov na spletu, razširjanjem nezakonitih vsebin ter preprečevanjem nasilja na podlagi spola in tveganji zanj. Komisija je zahtevala tudi podrobnosti o mehanizmih za zagotavljanje starosti, ki so jih sprejele te platforme. Poleg tega Komisija sodeluje s strokovnjaki za digitalno pornografijo, da bi opredelila pravni okvir za urejanje spletnih vsebin za odrasle na ravni EU in držav članic. Zagotavljajo tudi pregled pornografske industrije in vzpostavljajo nabor dokazov za opredelitev in analizo sistemskih tveganj ter učinkovitosti s tem povezanih blažilnih ukrepov.

Inštitut EIGE je februarja objavil poročilo, v katerem je predlagal okvir za merjenje, ki bi ga države članice uporabljale za merjenje statistične razširjenosti, pojavnosti in prijavljenih primerov posebnih oblik kibernetkega nasilja nad ženskami in dekleti ter za poročanje o zbranih podatkih na primerljiv način.³⁶

Leta 2024 je bil v Estoniji preveden in objavljen vodnik o kibernetnem nasilju za strokovnjake, ki delajo z žrtvami. Zagotavlja dragoceno podporo in praktična priporočila za učinkovito in občutljivo pomoč žrtvam, obvladovanje tveganj in pomoč pri ponovni vzpostavitvi občutka varnosti žrtev. Ta priročnik je zasnovan tako, da strokovnjakom olajša delo, vsebuje pa konkretna navodila in najboljše prakse. Kot ključni vir pomaga izboljšati strokovno razumevanje vpliva kibernetkega nasilja in zagotavlja celovito podporo vsakemu prizadetemu posamezniku.

Spolno nadlegovanje na delovnem mestu

Ženske imajo pravico do življenja in dela brez nasilja in nadlegovanja. Čeprav je to splošno sprejeto, sta nasilje in nadlegovanje še vedno razširjena v svetu dela. Po nedavnih podatkih iz raziskave EU o nasilju na podlagi spola je 4,3 % zaposlenih žensk v zadnjih 12 mesecih doživelo spolno nadlegovanje na delovnem mestu, 12,8 % v zadnjih petih letih in 30,8 % v odrasli dobi. Samo 37,3 % jih je o dogodku poročalo uradni podporni službi ali policiji ali uradnikom na delovnem mestu.

Nasilje nad ženskami in njihovo nadlegovanje na delovnem mestu ovira krepitev vloge žensk, omejuje njihov dostop do trga dela in ohranja poklicno spolno segregacijo. Pogosto izhaja iz neenake dinamike moči med spoloma, spolnih stereotipov, patriarhalnih vrednot in zgodovinskih neenakosti med moškimi in ženskami.

Svet se je 25. marca 2024 po treh letih in pol pogajanj dogovoril, da bo države članice pozval, naj ratificirajo Konvencijo Mednarodne organizacije dela o nasilju in nadlegovanju iz leta 1919 (št. 190).³⁷ EU in njene države članice so imele dejavno vlogo pri sprejetju Konvencije št. 190 na 108. mednarodni konferenci dela leta 2019. Doslej je Konvencijo ratificiralo 12 držav članic EU:

36 Evropski inštitut za enakost spolov (2025), Boj proti kibernetnemu nasilju nad ženskami in dekleti: Developing an EU measurement framework (Razvoj okvira EU za merjenje), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg. [Na voljo na spletu.](#)

37 Sklep Sveta (EU) 2024/2018 z dne 25. marca 2024 o pozivu državam članicam, naj ratificirajo Konvencijo Mednarodne organizacije dela o nasilju in nadlegovanju iz leta 1919 (št. 190) (UL L 2024/1018, 2.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2024/1018/oj>)

Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Portugalska, Romunija in Španija.

Nadlegovanje na podlagi spola na delovnem mestu je problem tudi na področju raziskav in inovacij (R&I).³⁸ Za boj proti temu pojavu je podskupina foruma evropskega raziskovalnega prostora (ERP) „Vključujoča enakost spolov“ v tesnem sodelovanju z Evropsko komisijo leta 2024 pripravila kodeks ravnanja z ničelno toleranco za boj proti nasilju na podlagi spola, vključno s spolnim nadlegovanjem, v raziskovalnem in inovacijskem sistemu EU.³⁹ Namen kodeksa ravnanja, ki ga je pripravila podskupina foruma ERA, je obravnavati primere nasilja na podlagi spola v raziskovalnih in visokošolskih okoljih z določitvijo skupnega pristopa, opredelitev in seznama načel za usmerjanje držav članic ter drugih deležnikov in posameznikov, da se ustvari evropsko okolje za raziskave in inovacije brez vseh oblik nasilja na podlagi spola, ki temelji na vrednotah enakosti spolov in vključenosti, spoštovanja, dostojanstva in varnosti. V podporo kodeksu ravnanja in njegovim načelom je bila v okviru projekta programa Obzorje Evropa GenderSAFE objavljena zaveza,⁴⁰ deležniki, izvajalci in študenti pa so bili povabljeni, naj se pridružijo namenski izkustveni skupnosti.⁴¹

Poleg tega je bila leta 2024 v sodelovanju z državami članicami ter deležniki s področja raziskav in inovacij med dnevi raziskav in inovacij organizirana okrogla miza z naslovom Towards an ERA Free from Gender-Based Violence in Science (Na poti k evropskemu raziskovalnemu prostoru brez nasilja na podlagi spola v znanosti).⁴²

Trgovina z ljudmi

Trgovina z ljudmi je kaznivo dejanje, ki uničuje življenja posameznikov, saj jim jemlje dostojanstvo, svobodo in temeljne pravice. Pogosto gre za nasilno kaznivo dejanje, ki ga zagrešijo organizirane kriminalne združbe.

Eden od glavnih rezultatov strategije EU za boj proti trgovini z ljudmi za obdobje 2021–2025 v letu 2024 je bila ocena direktive EU o boju proti trgovini z ljudmi in sprejetje spremenjene direktive o boju proti trgovini z ljudmi.⁴³ Spremenjena direktiva o boju proti trgovini z ljudmi dodatno krepi preprečevanje, podporo žrtvam in čezmejno sodelovanje. Poudarja pristop, ki upošteva različnost spolov in zagotavlja boljše zaščito žensk, otrok, invalidov in drugih ranljivih skupin. Spremenjena direktiva med oblike izkoriščanja vključuje izkoriščanje nadomestnega materinstva, prisilne poroke in nezakonite posvojitve. Večji poudarek daje tudi spletni razsežnosti, saj spolno izkoriščanje, storjeno z uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij, obravnava kot oteževalno okoliščino. Poleg tega zavestna uporaba storitev, ki jih zagotavljajo žrtve trgovine z ljudmi, kot so storitve prostitucije, postane kaznivo dejanje, da bi se zmanjšalo povpraševanje, ki spodbuja trgovino z ljudmi. Zbiranje podatkov o trgovini z ljudmi na ravni EU na podlagi posebnih kazalnikov bo postalo obvezno, kar bo zagotovilo celovitejši vpogled in izboljšalo znanje o tem pojavu.

38 <https://unisafe-gbv.eu/project-news/results-from-the-largest-european-survey-on-gender-based-violence-in-academia/>

39 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6ce8aef5-70b3-11ef-a8ba-01aa75ed71a1/language-en>

40 <https://gendersafe.eu/the-gendersafe-pledge-for-zero-tolerance-to-gender-based-violence/>

41 <https://gendersafe.eu/community-of-practice/>

42 <https://www.youtube.com/watch?v=9-L-evh48GU>

43 Direktiva (EU) 2024/1712 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o spremembi Direktive 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev (UL L 2024, 24.6.2024, str. 171).

Na področju migracij je bil maja 2024 objavljen razpis ⁴⁴ za zbiranje predlogov s proračunom v višini 6 milijonov EUR v okviru Sklada za azil, migracije in vključevanje (AMIF) ⁴⁵ za obdobje 2021–2027. Cilj razpisa je okrepiti pomoč, podporo in vključevanje državljanov tretjih držav, ki so žrtve trgovine z ljudmi in so državljani tretjih držav. Razpis se osredotoča na preprečevanje, identifikacijo žrtev, ozaveščanje o trgovini z ljudmi ter zagotavljanje podpore žrtvam dela in spolnega izkoriščanja ter žrtvam prisilne kriminalitete. To vključuje specializirano pomoč in podporo državljanom tretjih držav, ki so žrtve trgovine z ljudmi, ob upoštevanju njihovih posebnih potreb, kot so starost, spol ter fizične in psihološke posledice oblik izkoriščanja, ki so jim bile izpostavljene.

Poleg tega se je novembra 2023 triletni projekt VANGUARD financiral v okviru sklopa 3 programa Obzorje Evropa „Civilna varnost za družbo“ s prispevkom EU v višini 4,5 milijona EUR. Cilj tega projekta je okrepiti boj proti trgovini z ljudmi v povezavi z naprednimi tehnološkimi rešitvami, razumevanjem, ozaveščanjem in usposabljanjem, da bi zgodaj prekinili verigo trgovine z ljudmi in obravnavali kulturo nekaznovanja. VANGUARD bo zlasti zagotovil boljšo obveščevalno sliko o trgovini z ljudmi, s posebnim poudarkom na trgovini z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja, izkoriščanja delovne sile in prisilne kriminalitete.

Operativni akcijski načrt EMPACT za boj proti trgovini z ljudmi ⁴⁶ je bil okrepljen, da bi se obravnavala tveganja trgovine z ljudmi glede na doslej največje število ranljivih oseb, večinoma žensk in otrok, ki iščejo zaščito v EU zaradi ruske vojne agresije proti Ukrajini. Poseben poudarek operativnih ukrepov je bil ohranjen v novem operativnem akcijskem načrtu za obdobje 2024–2025 in je zdaj v celoti vključen v več ukrepov, na primer v zvezi z izkoriščanjem delovne sile, trgovino z otroki ali spletnim spremljanjem.

Podpora žrtvam nasilja na podlagi spola

Poleg sprejetja direktive o nasilju nad ženskami maja 2024, ki določa prilagojene ukrepe podpore za žrtve nasilja na podlagi spola (glej oddelek „Odprava nasilja na podlagi spola“ zgoraj), je bil leta 2024 dosežen napredek pri reviziji direktive o pravicah žrtev: Svet je 14. junija sprejel splošni pristop glede besedila, ⁴⁷ aprila pa je Parlament odobril svoj mandat za začetek medinstitucionalnih pogajanj. Trialogi so se začeli konec leta 2024. Cilj⁴⁸ predloga, ki ga je Komisija sprejela 12. julija 2023, je dodatno okrepiti pravice žrtev kaznivih dejanj v EU, vključno s pravicami najranljivejših žrtev, kot so žrtve nasilja nad ženskami in nasilja v družini. ⁴⁹ S tem naj bi se odpravile težave, ugotovljene pri oceni direktive o pravicah žrtev, ⁵⁰ ki je bila sprejeta junija 2022.

44 AMIF-2024-TF2-AG-THB.

45 Uredba (EU) 2021/1147 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2021 o vzpostavitvi Sklada za azil, migracije in vključevanje.

46 https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/law-enforcement-cooperation/empact-fighting-crime-together_en

47 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/13/victims-rights-council-finalises-position-on-strengthened-eu-law/>

48 [https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2023/0250\(COD\)](https://oeil.secure.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2023/0250(COD))

49 Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2012/29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ

50 Delovni dokument služb Komisije Ocena Direktive 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (SWD/2022/0179 final).

Poleg tega ⁵¹ Komisija v okviru strategije EU o pravicah žrtev (2020–2025) pripravlja nezakonodajne ukrepe za izboljšanje pravic žrtev nasilja na podlagi spola in nasilja v družini v EU. Taki ukrepi vključujejo: (i) spodbujanje struktur, ki zagotavljajo ciljno usmerjeno in celovito podporo žrtvam s posebnimi potrebami, kot so žrtve nasilja na podlagi spola in nasilja v družini; in (ii) izvajanje kampanje EU o pravicah žrtev, ki vključuje sklop o nasilju na podlagi spola. ⁵² Pomemben dodatek k kampanji je knjiga Dekle, ki ji je odprlo oči. Ozavešča o pravicah žrtev vojnih zločinov (ki so večinoma ženske in otroci) v skladu s pravili EU in spodbuja ljudi v EU, naj odprejo svoja „oči“ svojemu položaju. Poleg tega se v okviru sklopa 3 „Civilna varnost za družbo“ programa Obzorje Evropa financirata dva projekta, IMPROVE in ISEDA, v skupnem znesku 5,7 milijona EUR prispevka EU, namenjena boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, in sicer od preprečevanja prek odkrivanja do podpore žrtvam s kombinacijo tehnoloških in družbenih pristopov.

Nemški parlament je sprejel zakon ⁵³ za preprečevanje „nadlegovanja ob robu poti“ s strani nasprotnikov splava v neposredni bližini svetovalnih centrov za nosečnice in klinik za splave. Namen zakona je učinkovito zaščititi nosečnice pred vse pogostejšim nadlegovanjem in zagotoviti, da lahko svobodno izkoristijo svetovalne storitve in imajo dostop do ustanov za opravljanje splavov. Zakon je začel veljati 13. novembra 2024.

51 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Strategija EU o pravicah žrtev (2020–2025), COM(2020) 258 final.

52 <https://victims-rights.campaign.europa.eu/en/country/all/crimes>

53 <https://dip.bundestag.de/vorgang/zweites-gesetz-zur-%C3%A4nderung-des-schwangerschaftskonfliktgesetzes/308701>

Avstrija je julija 2024 objavila strategijo za zaščito pred nasiljem za usklajevanje in sodelovanje s poudarkom na svetovanju ženskam, ki jih je prizadelo nasilje, ki jo je v participativnem procesu, v katerem je sodelovalo več kot 200 deležnikov, razvil Generalni direktorat za ženske in enakost. Cilj strategije je podpreti vse ženske in dekleta, ki so žrtve nasilja, v zgodnji fazi. Poleg tega so v splošnem institucionalnem sistemu za zaščito pred nasiljem in njegovo preprečevanje v skladu z Istanbulsko konvencijo določene strateške prednostne naloge, ki bodo prispevale h krepitvi pravic žensk in deklet.⁵⁴

Spopadanje s spolnimi stereotipi

Komisija je v začetku leta 2024 zaključila kampanjo za odpravo spolnih stereotipov. Kampanja⁵⁵ #EndGenderStereotypes je bila namenjena mladim odraslim predvsem na družbenih medijih, pa tudi prek vplivnežev in medijev. Kampanja je obravnavala spolne stereotipe na različnih področjih življenja, kot so izbira poklicne poti, delitev obveznosti oskrbe in odločanje. Kampanja je bila nagrajena s Forbes Social Awards 2023. Gradivo v vseh jezikih EU je še vedno na voljo na spletišču kampanje, deležniki pa ga lahko prenesejo in uporabijo.

Komisija je leta 2024 objavila dve raziskavi Eurobarometer o spolnih stereotipih: Flash Eurobarometer o spolnih stereotipih, povezanih z nasiljem nad ženskami (november), in drugi Eurobarometer o spolnih stereotipih na splošno (december).

Komisija je 25. novembra 2024 objavila rezultate raziskave Flash Eurobarometer, ki je bila izvedena za boljše razumevanje odnosa Evropejcev do nasilja in relativizacije nasilnega ali ponižujočega vedenja.⁵⁶ Rezultati so pokazali, da se večina Evropejcev ne strinja z objektivizacijo žensk in stereotipi o spolnem nasilju, pa tudi, da nekateri stereotipi še vedno obstajajo, zlasti v nekaterih državah članicah. Medtem ko se na primer več kot 9 od 10 anketirancev (93 %) v EU v povprečju ne strinja z izjavo „mož ali fant lahko ima spolne odnose s svojo ženo ali punco brez njenega soglasja“, se ta delež giblje od 85 % na Danskem do 97 % v Luksemburgu in na Malti. Medtem ko v povprečju 92 % anketirancev v EU meni, da je nesprejemljivo, da moški občasno klofuta svojo ženo/punco, je za ženske bolj verjetno, da bo to nesprejemljivo kot za moške (95 % v primerjavi z 89 %), deleži pa se gibljejo od 87 % na Finskem do 97 % v Luksemburgu.⁵⁷

Nazadnje, glede ozaveščenosti in dojetanja vprašanja nasilja nad ženskami se približno 7 od 10 anketirancev (71 %) v povprečju strinja, da je nasilje v družini nad ženskami „zelo pogosto“ ali „dokaj pogosto“ v njihovi državi, medtem ko le tretjina anketirancev (33 %) odgovarja enako o nasilju v družini nad moškimi. Tudi v tem primeru obstajajo velike razlike med državami, in sicer od 91 % v Romuniji do 44 % na Danskem in po spolu, pri čemer 78 % žensk meni, da je nasilje v družini nad ženskami v njihovi državi pogosto, v primerjavi s 63 % moških.

54 <https://www.coordination-vaw.gv.at/nachrichten/gewaltschutzstrategie-zur-koordinierung-und-vernetzung-mit-fokus-auf-beratung-gewaltbetroffener-frauen-soll-beratungsnetz-sichtbarer-machen.html> in <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/bundeskanzleramt/nachrichten-der-bundesregierung/2024/07/frauenministerin-susanne-raab-praesentiert-oesterreichweite-gewaltschutzstrategie.html>

55 https://end-gender-stereotypes.campaign.europa.eu/index_en

56 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3252>

57 Za Litvo je odstotek 55 %, vendar je bil iz izračuna povprečja izključen kot osamelec. Rezultat je lahko posledica težave s prevodom besede „slapping“, ki nima natančnega prevoda v litovščino in bi se lahko razlagala kot manj huda oblika fizične agresije.

Druga posebna ⁵⁸ raziskava Eurobarometra je raziskala dojemanje spolnih stereotipov in obseg, v katerem so ti še vedno pogosti med državljani EU. Vprašanja so bila povezana z vlogami spolov in sprejemljivim vedenjem; spolni stereotipi v zvezi z družinskim in poklicnim življenjem; ter spolni stereotipi v politiki in na vodstvenih položajih. Raziskava je delno temeljila na prejšnjih posebnih študijah Eurobarometra o enakosti spolov, ki so bile izvedene na temo „Enakost spolov“ v letih 2009⁵⁹, 2014⁶⁰ in 2017.⁶¹

Rezultati kažejo, da so nekateri spolni stereotipi še vedno precej razširjeni. Več kot šest od desetih anketirancev se strinja, da ženske pogosteje sprejemajo odločitve na podlagi svojih čustev, približno štirje od desetih pa se strinjajo, da je najpomembnejša vloga moškega zaslužiti (42 %, –1 odstotna točka od leta 2017) ter da je najpomembnejša vloga ženske skrbeti za svoj dom in družino (38 %, –6 odstotnih točk). Razlike v dojetanju med državami članicami EU dosežajo 64 odstotnih točk.

Večina stereotipov o odločitvah v zvezi z poklicnim in zasebnim življenjem je na splošno zavrnjena, vendar imajo pomembni deleži še vedno stereotipna stališča o družbeno želenem vedenju žensk. Na primer, le malo več kot polovica (51 %, +3 odstotne točke od leta 2009) se strinja, da bi moral oče, če je njegova plača nižja od plače matere, opustiti delo, da bi skrbel za otroke, če se družina odloči, da mora to storiti eden od staršev. Ugotovitve so mešane tudi v zvezi z dojetanjem značilnosti spola doma, saj se vsak peti anketiranec strinja, da bi morali imeti moški pri pomembnih družinskih odločitvah zadnjo besedo, mnenja o tem, ali so moški na splošno manj usposobljeni kot ženske za opravljanje gospodinjskih opravil, pa so deljena (49 % se jih „strinja“ v primerjavi z 49 % se jih „ne strinja“).

58 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974>

59 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/808>

60 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2048>

61 <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2154>

THRIVANJE V ENAKEM GOSPODARSTVU ZA GENDERJE

V letu 2024 je bilo nekaj spodbudnih gospodarskih trendov na področju enakosti spolov. Najnovejši razpoložljivi podatki (za leto 2023) so pokazali, da je stopnja zaposlenosti žensk v EU prvič presegla 70 %. Do tega razvoja je prišlo ob splošnem povečanju stopnje zaposlenosti v EU na 75,3 %. Čeprav je bilo povečanje pri ženskah manjše kot v prejšnjih dveh letih, je bilo večje kot pri moških. To je privedlo do najmanjše vrzeli stopnje zaposlenosti po spolu v zadnjem desetletju, ki je znašala 10,2 odstotne točke (–0,5 odstotne točke v primerjavi z letom 2023). Ta razvoj je skladen z dolgoročnim trendom od leta 2009, čeprav so med državami velike razlike.

Ta pozitivni trend se odraža v drugih kazalnikih razlik med spoloma. V skladu s poročilom Mednarodne organizacije dela o razlikah med spoloma ⁶² na svetovni ravni za leto 2024 splošno povečanje udeležbe na trgu dela odraža premik k večjemu deležu žensk, starejših, visoko izobraženih delavcev, ki ga omogočajo večja mobilnost delovne sile, subvencionirano otroško varstvo in politike dopusta iz družinskih razlogov, programi za ohranjanje delovnih mest in odložena upokojitev. Vendar Mednarodna organizacija dela poudarja tudi, da pomanjkanje javnih in zasebnih naložb v otroško varstvo in druge storitve formalne oskrbe ter dolgoletni neenaki odnos do dejavnosti oskrbe na splošno povzročata ekonomske in socialne stroške oskrbe predvsem za ženske. To pomeni velik neizkoriščen potencial za naša gospodarstva, kot je na primer poudarjeno v ocenah Evropskega inštituta za enakost spolov, ki predvidevajo 80-odstotno stopnjo zaposlenosti do leta 2050, če bo prišlo do znatnih izboljšav na področju enakosti spolov. ⁶³

Odpravljanje razlik med spoloma na trgu dela

V vseh državah članicah so stopnje zaposlenosti višje pri moških kot pri ženskah. Na splošno velja, da nižja kot je stopnja zaposlenosti žensk v državi, večja je razlika v zaposlenosti med spoloma. Leta 2023 je stopnja zaposlenosti moških v EU znašala 80,4 %, stopnja zaposlenosti žensk pa 70,2 %, kar je povzročilo vrzel stopnje zaposlenosti po spolu v višini 10,2 odstotne točke. ⁶⁴

Stopnje zaposlenosti žensk in moških so se v zadnjih desetih letih stalno in počasi zviševale, pandemija pa jih je prekinila šele leta 2020. Vendar je od leta 2018 povečanje za ženske običajno nekoliko večje, zato se je posledična vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma zmanjšala z 11,3 odstotne točke leta 2018 in 11,0 odstotne točke leta 2020 na 10,2 odstotne točke leta 2023.

Razlike v zaposlenosti med spoloma se med državami in regijami EU zelo razlikujejo. V akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic ⁶⁵ je kot del zaveze za spodbujanje vključujočega zaposlovanja določen cilj splošnega povečanja zaposlenosti v EU na 78 % do leta 2030, vključno s prizadevanji za vsaj prepolovitev vrzeli stopnje zaposlenosti po spolu v primerjavi z letom 2019. Leta 2023 je stopnja zaposlenosti oseb, starih od 20 do 64 let, v EU znašala 75,3 %, zato se zdi, da je cilj za leto 2030 dosegljiv. V letu 2023 se je vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma zmanjšala za –0,5 odstotne točke, kar je več kot leto prej.

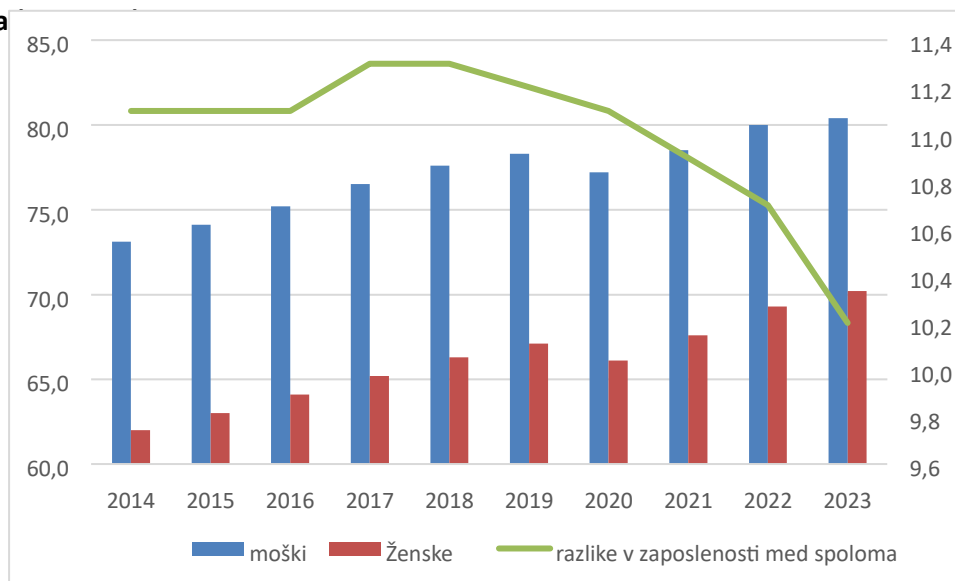
62 MOD, *Global Gender GAP report (Poročilo o globalnem akcijskem načrtu za enakost spolov)*, 2024. [Na voljo na spletu.](#)

63 EIGE, *Economic Benefits of Gender Equality in the European Union (Gospodarske koristi enakosti spolov v Evropski uniji)*, 2017. [Na voljo na spletu.](#)

64 Eurostat ([lfsa_organ](#)).

65 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij, Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic (COM(2021) 102 final).

Slika 1 Stopnje zaposlenosti v starostni skupini 20–64 let po spolu in razlikah v zaposlenosti med spoloma

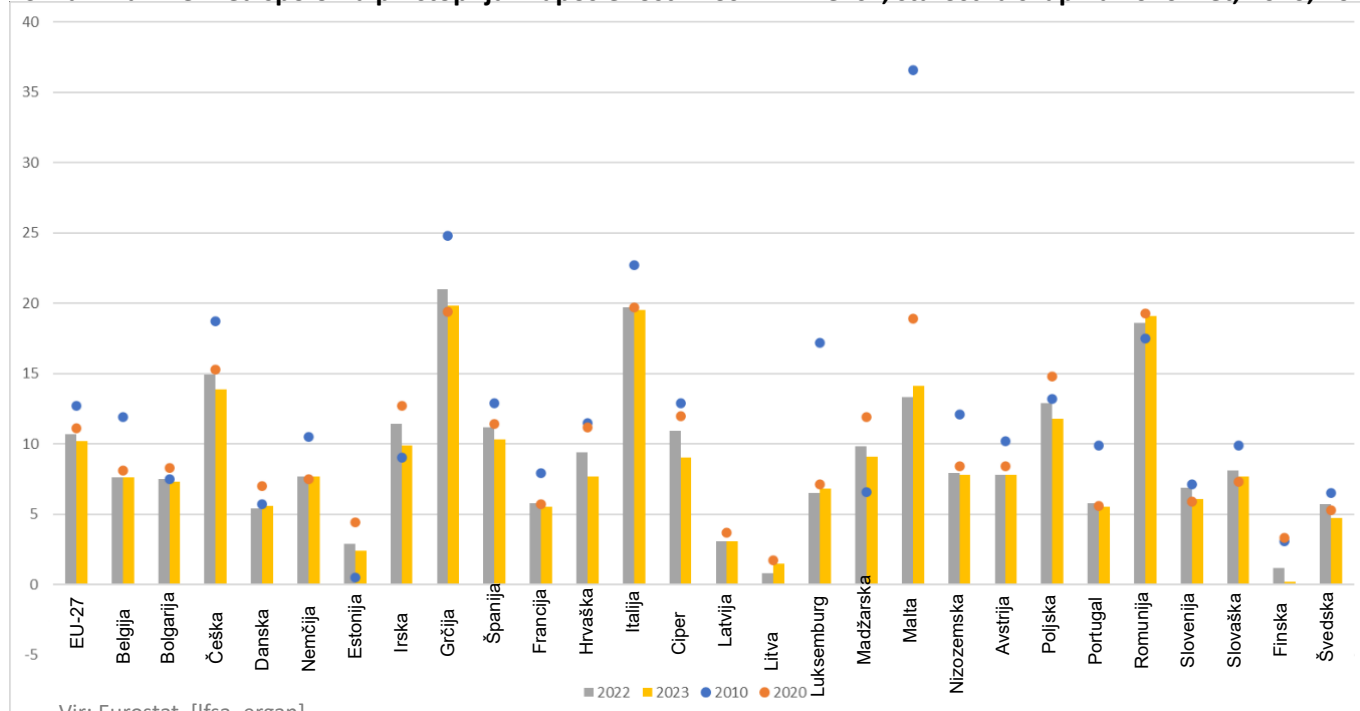

Vir: Eurostat, [lfsi_emp_a].

Opomba: Razlika med spoloma je opredeljena kot razlika med stopnjo zaposlenosti žensk in moških v odstotnih točkah.

Leta 2023 je imelo samo sedem držav članic EU (Španija, Poljska, Češka, Malta, Romunija, Italija in Grčija) večje vrzeli stopnje zaposlenosti po spolu kot EU kot celota. V Italiji, Grčiji in Romuniji so bile stopnje zaposlenosti žensk še posebej nizke, in sicer pod 60 % (56,5 %, 57,6 % oziroma 59,1 %), v primerjavi s približno tremi četrtinami moških (76,0 %, 77,4 % oziroma 78,2 %).

Slika 2 Razlike med spoloma pri stopnjah zaposlenosti moških in žensk, starostna skupina 20–64 let, 2010, 2020, 2022, 2023

Vir: Eurostat, [lfsa_ergan].

Zmanjšanje razlik v zaposlenosti med spoloma v večini držav od leta 2010 odraža povečanje splošne stopnje zaposlenosti, pri čemer se zaposlenost moških povečuje manj kot zaposlenost žensk. Na Malti je povečanje pri ženskah še posebej izrazito, saj je v 13 letih preseglo 32 odstotnih točk, čeprav je razlika v zaposlenosti med spoloma še vedno velika. Ta sprememba je bila podprta z ukrepi politike za privabljanje več žensk na trg dela, kot so davčne olajšave in plačila nacionalnih zavarovanj za leta, porabljena za skrb za otroke, programi usposabljanja, brezplačno otroško varstvo in brezplačen šolski prevoz.

Med regijami EU obstajajo velike razlike v stopnji zaposlenosti med spoloma, ki se skozi čas ohranjajo. V manj razvitih regijah EU je bila vrzel stopnje delovne aktivnosti med spoloma leta 2022 (16 odstotnih točk) približno dvakrat večja kot v bolj razvitih (8 odstotnih točk) in regijah v prehodu (9 odstotnih točk). Vrzel je bila veliko večja v južnih državah članicah (15 odstotnih točk) kot v severozahodnih (7 odstotnih točk) in vzhodnih državah članicah (12 odstotnih točk). V vseh regijah v Grčiji, južni Italiji in vzhodnih regijah v Romuniji je znašala več kot 20 odstotnih točk (slika 3). Stopnja zaposlenosti žensk se je med letoma 2013 in 2022 povečala v primerjavi s stopnjo zaposlenosti moških v bolj razvitih regijah in regijah v prehodu ter v severozahodnih državah članicah. Nasprotno se je zmanjšala v manj razvitih regijah in južnih državah, kjer so stopnje zaposlenosti nižje, primanjkuje pa visokokakovostnega in cenovno dostopnega otroškega varstva.⁶⁶

Razlike v zaposlenosti med spoloma se po starostnih skupinah zelo razlikujejo: med mladimi, starimi od 15 do 24 let, je razlika s 4,3 odstotne točke v letu 2023 še vedno najnižja. V nekaterih državah je bila celo negativna, kar pomeni, da je bila stopnja zaposlenosti višja med mladimi ženskami kot med mladimi moškimi (Irska, Litva, Danska, Finska in Estonija). Vendar je treba opozoriti, da so med državami opazne razlike v stopnji zaposlenosti žensk v tej starostni skupini, ki se gibljejo med 76,2 % na Nizozemskem in 13,7 % v Romuniji. Pri osebah, starih od 20 do 24 let, se poveča na 6,3 odstotne točke, pri starostni skupini 55–64 let pa doseže najvišjo vrednost pri 12,1 odstotne točke, pri čemer so med državami velike razlike. Na to vpliva daljše povprečno trajanje poklicnega življenja⁶⁷ moških v EU: z 39,0 leta pričakovanega trajanja delovnega življenja za moške in 34,7 leta za ženske je razlika med spoloma leta 2023 znašala 4,3 leta, predvsem zaradi večjega deleža neformalnih obveznosti oskrbe, ki so ženske prej kot moške izrinile s trga dela. Hkrati so se razlike med spoloma pri dejanski upokojitveni starosti v zadnjem desetletju znatno zmanjšale, pri čemer se je dejanska upokojitvena starost v večini držav med letoma 2014 in 2023 zvišala za oba spola. Na splošno se je dejanska upokojitvena starost žensk v 18 državah zvišala bolj kot pri moških.⁶⁸ V devetih od teh držav⁶⁹ se je dejanska upokojitvena starost žensk v primerjavi z moškimi zvišala za več kot eno leto. Sedem držav ima nižjo upokojitveno starost za ženske kot za moške.⁷⁰

Te razlike med spoloma so še večje pri osebah z otroki, kar odraža nesorazmeren vpliv starševstva na poklicne poti žensk. Leta 2023 je na ravni EU stopnja zaposlenosti žensk, starih od 25 do 54 let, z otroki znašala 74,9 %, stopnja zaposlenosti moških z otroki pa 91,9 %. Vrzel stopnje zaposlenosti

66 Glej Evropska komisija: Generalni direktorat za regionalno in mestno politiko, Durán Laguna, J., D'Apice, P., Grzegorzewska, M., De Franceschi, F. in drugi, *Deveto poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji*, Durán Laguna, J. (urednik), Urad za publikacije Evropske unije, 2024. [Na voljo na spletu.](#)

67 Kazalnik trajanja delovnega življenja je ocena števila let, ko naj bi bila oseba, ki je trenutno stara 15 let, v delovni sili (tj. naj bi bila zaposlena ali brezposelna) vse življenje. Njegov cilj je zagotoviti drugačen pogled na trg dela, in sicer z vidika celotnega življenjskega cikla ljudi na trgu dela in ne z vidika posameznih držav v življenjskem ciklu, kot sta brezposelnost mladih ali zgodnji umik s trga dela.

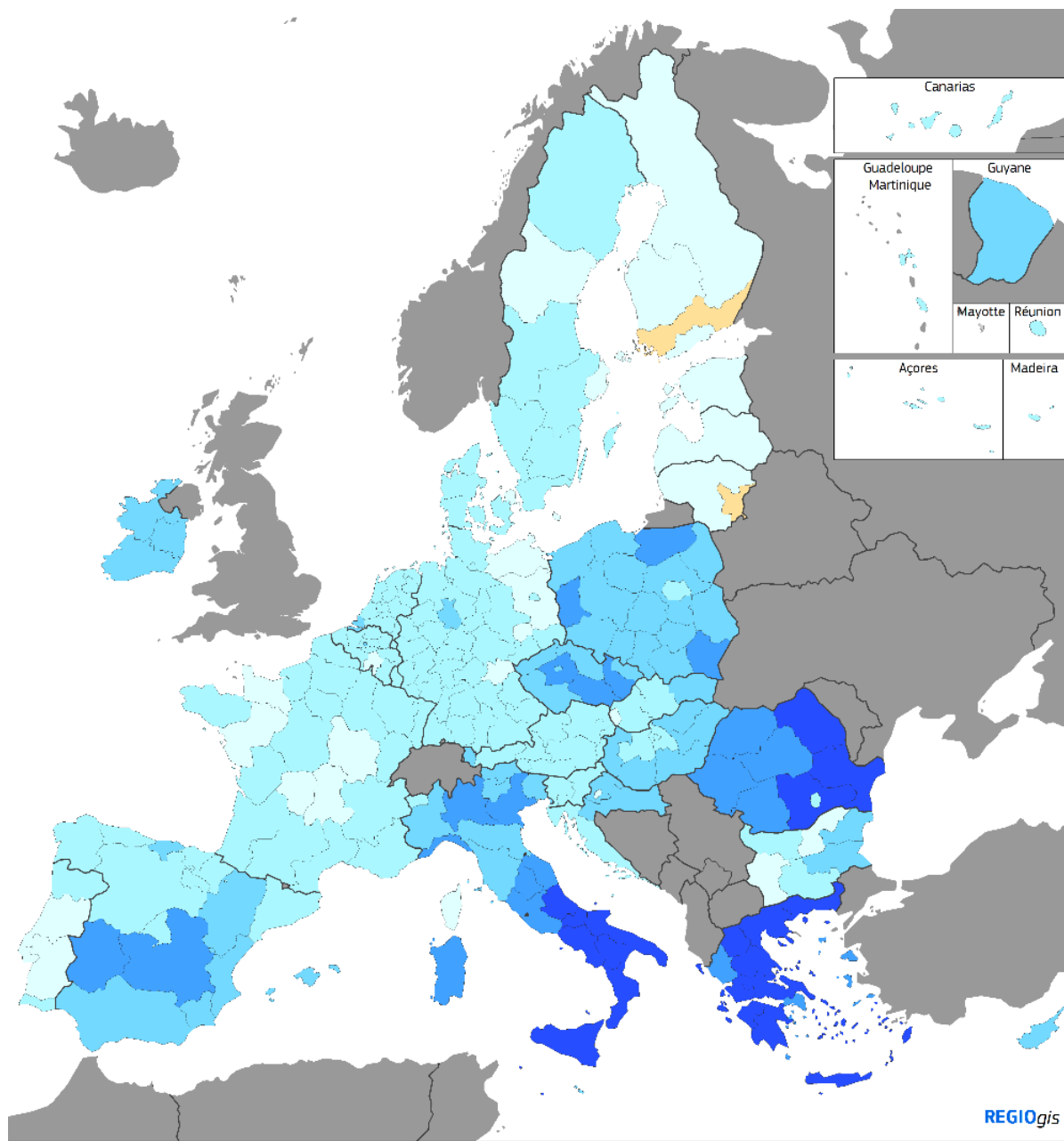
68 BE, CY, CZ, DK, EE, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, NL, RO, SE, SI, SK.

69 CY, CZ, DK, EL, HR, IE, LT, SI, SK.

70 AT, BG, CZ, HR, PL, RO, SK.

po spolu je tako med osebami z otroki dosegla 17,0 odstotne točke, med osebami brez otrok pa 4 odstotne točke.

Slika 3: Regionalne razlike v vrzeli stopnje delovne aktivnosti med spoloma v EU, 2022

Razlika med stopnjo zaposlenosti žensk in moških (starostna skupina 20–64 let), 2022

Razlika v odstotnih točkah (ženska - moški)

- < -20
- -20 - -15
- -15 - -10
- -10 - -5
- -5 - 0
- >= 0
- no data

EU-27 = -10,7

Vir: Eurostat (lfst_r_lfe2emprt)

Vir: Priprava GD REGIO na podlagi podatkov Eurostata [lfst_r_lfe2emprt]

© Eurogeographics Association for the administrative boundaries

0 500 km

Vrzel stopnje zaposlenosti po spolu je večja tudi, če se upošteva zaposlitev v ekvivalentu polnega delovnega časa,⁷¹ saj je delež dela s krajšim delovnim časom veliko večji med ženskami kot moškimi (27,9 % v primerjavi s 7,7 % leta 2023). Vrzel med spoloma pri zaposlovanju s krajšim delovnim časom je v zadnjih letih ostala stabilna (20,6 odstotne točke leta 2021 in 20,2 odstotne točke leta 2022). Leta 2023 so bile največje razlike med spoloma pri zaposlovanju s krajšim delovnim časom evidentirane na Nizozemskem (42,3 odstotne točke), v Avstriji (41,8 odstotne točke), Nemčiji (36,9 odstotne točke) in Belgiji (27,4 odstotne točke).

Razlike v zaposlenosti med spoloma so pri migrantkah še vedno velike. Pri državljankah tretjih držav je bila stopnja zaposlenosti leta 2023 za 20 odstotnih točk nižja kot pri državljankah. To vrzel je mogoče primerjati z vrzeljo v višini 5,7 odstotne točke za moške, ki niso državljani EU. Stopnja previsokih kvalifikacij za migrantke je ostala visoka: Leta 2023 je 42,9 % državljanek tretjih držav s terciarno izobrazbo delalo v nizko- ali srednjekvalificiranih poklicih v primerjavi s 36,2 % državljanov tretjih držav in 21,3 % državljanek.

Kar zadeva pogostost dela s krajšim delovnim časom,⁷² je bilo leta 2023 17,1 % zaposlenih v EU zaposlenih za krajši delovni čas. Leta 2023 je stopnja rasti zaposlenosti s krajšim delovnim časom (+2,0 %) prvič v desetletju presegla stopnjo rasti zaposlenosti s polnim delovnim časom (+0,8 %). Vendar se skupni delež dela s krajšim delovnim časom postopoma zmanjšuje.

Razlogi za ureditev delovnega časa, ki so jih navedli delavci s krajšim delovnim časom, stari od 25 do 64 let, kažejo, kateri dejavniki so vplivali na to izbiro: za ženske je najpomembnejša oskrba odraslih invalidov ali otrok (29,5 % žensk, zaposlenih za krajši delovni čas, v primerjavi z 8,2 % moških, zaposlenih za krajši delovni čas); pri moških ne najde zaposlitve s polnim delovnim časom (18,1 % pri ženskah v primerjavi z 27,5 % pri moških).

Pomembnost tega, da imajo otroci, se kaže kot dejavnik nagnjenosti k delu s krajšim delovnim časom glede na število otrok ljudi, starih od 25 do 54 let: leta 2023 je skoraj tretjina (31,8 %) zaposlenih žensk z otroki v EU delala s krajšim delovnim časom v primerjavi s 5,0 % moških, pri čemer so bili deleži največji v Avstriji (69,2 %), na Nizozemskem (67,9 %) in v Nemčiji (65,4 %). Ta delež je višji kot pri ženskah brez otrok na vseh ravneh izobraževanja. Podobno kot pri delu s polnim delovnim časom (glej letno poročilo za leto 2023) je položaj pri moških ravno nasproten: delež moških s krajšim delovnim časom z otroki je bil nižji od deleža tistih brez otrok na vseh ravneh izobraževanja (glej sliko 4). V večini držav se vpliv starševstva tako odraža v stopnji zaposlenosti žensk in deležu zaposlitev s krajšim delovnim časom med ženskami – pri čemer Nemčija, Avstrija in Italija združujejo velik vpliv na stopnje zaposlenosti in delovni čas.

Ti statistični podatki kažejo, da v večini držav rojstvo otrok vpliva na stopnjo zaposlenosti žensk in njihovo nagnjenost k delu s krajšim delovnim časom v primerjavi z moškimi.

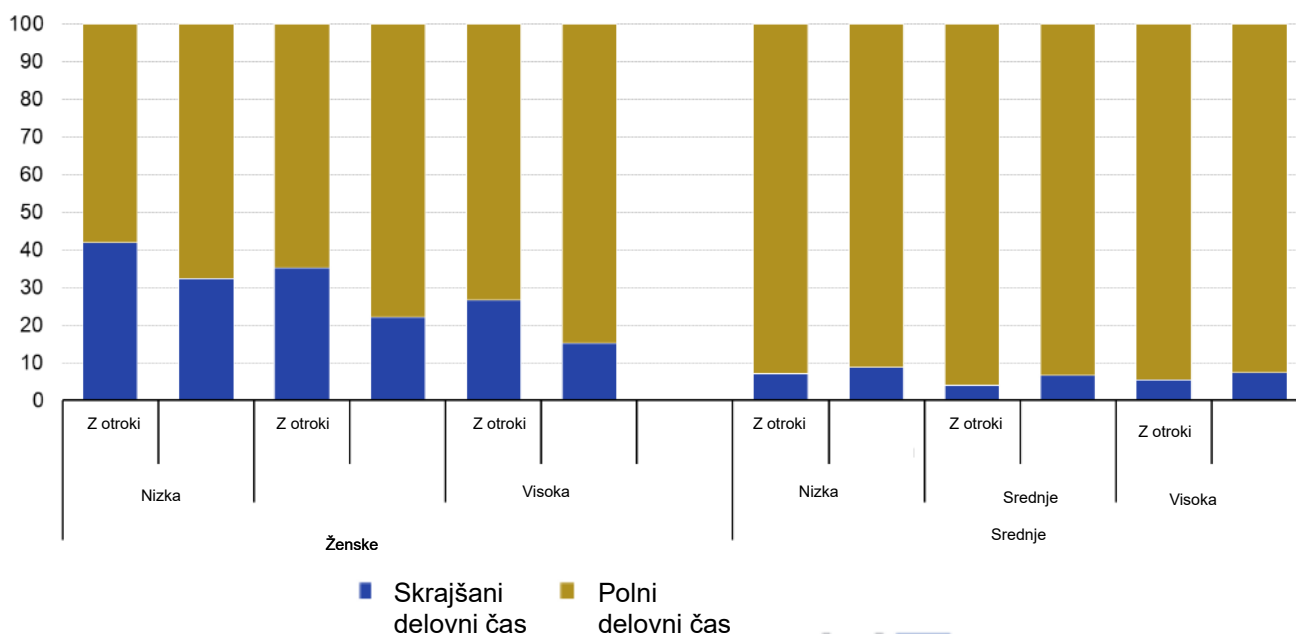
Poleg tega lahko nacionalni davčni sistemi prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu, ki so večinoma ženske, odvrnejo od udeležbe na trgu dela. Skupna obdavčitev na primer zmanjšuje spodbude prejemnikom drugega dohodka v gospodinjstvu za delo ali podaljšanje delovnega časa (npr. s prehodom z zaposlitve s krajšim delovnim časom na zaposlitev s polnim delovnim časom). Leta 2023 so bile največje „pasti neaktivnosti“ (kjer odtegnitev davkov in socialnih prejemkov prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu znatno odvrča od vstopa na trg dela) zabeležene v Litvi, Sloveniji, na Danskem, v Luksemburgu, Belgiji in Nemčiji.⁷³

71 Skupno poročilo o zaposlovanju, 2025.

72 <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=612325#Highlights>

73 Evropska komisija: Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje, Skupno poročilo o zaposlovanju 2025 – predlog Komisije, Urad za publikacije Evropske unije, 2025. [Na voljo na spletu.](#)

Zaposlitev s krajšim delovnim časom po spolu, doseženi izobrazbi in prisotnosti otrok v EU, 2023
(starostna skupina 25–54 let, odstotek vseh zaposlenih oseb)

Vir: Priložnostni izveček Eurostatove ankete o delovni sili

Večina držav EU je razvila strategije ali posebne projekte za spodbujanje enake delitve obveznosti oskrbe med moškimi in ženskami, kar ženskam omogoča, da so pri zaposlovanju bolj enakopravne kot moški, zaposlene ali podjetnice. Boj proti diskriminaciji ter enakost spolov in enake možnosti so eden od osrednjih ciljev pakta za znanja in spretnosti. Več partnerstev pakta si prizadeva obravnavati enakost spolov in povečati udeležbo žensk na trgu dela ter uporabo izpopolnjevanja in preusposabljanja v ključnih industrijskih sektorjih. Primeri vključujejo večjo udeležbo žensk in mladih na poklicnih poteh, povezanih z vesoljem (vesolje za geopartnerstva),⁷⁴ ali obravnavanje pomanjkanja žensk v sektorjih IKT ter naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (digitalna partnerstva in partnerstva na področju mikroelektronike),⁷⁵ zagotavljanje programov izpopolnjevanja in preusposabljanja za ženske, mlade, priseljence in prikrajšane skupine presega delež delovne sile v teh skupinah za 20 % (turizem)⁷⁶ ali doseganje 5-odstotnega letnega povečanja vodilnih položajev žensk (tekstil).⁷⁷

Razpoložljivost prožnih ureditev dela lahko spodbudi tako večjo udeležbo žensk z obveznostmi oskrbe, saj jim omogoča boljše usklajevanje zasebnega in poklicnega življenja. Med pandemijo so bili izvedeni številni različni ukrepi za prožnost dela, da bi se preprečila množična brezposelnost. Mnogi delodajalci so vsaj do neke mere ohranili te prakse. Vendar⁷⁸ so nedavne raziskave pokazale, da lahko politike dela na daljavo, prilagodljivega delovnega časa, dopusta in prekinitve poklicne poti škodijo enakosti spolov pri plačah in poklicnem razvoju, saj jih ženske pogosteje uporabljajo. Če uporaba teh ureditev dela ni ustrezno zasnovana in vključena v kulturo delovnega mesta, ima

74 <https://www.space4geo.eu/>

75 https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/microelectronics_en

76 https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/tourism_en

77 https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/textiles_en

78 Evropska komisija: Generalni direktorat za pravosodje in potrošnike ter Chung, H., Flexible working arrangements and gender equality in Europe (Prožne ureditve dela in enakost spolov v Evropi), Urad za publikacije Evropske unije, 2024. [Na voljo na spletu.](#)

lahko negativne posledice za poklicno pot. Neenaka delitev gospodinjskega dela med moškimi in ženskami po spolu je eden od razlogov za delo s krajšim delovnim časom na podlagi spola. Poleg tega, če se delo s krajšim delovnim časom v veliki meri obravnava kot ureditev za matere, bi to lahko povečalo tudi pristranskost do delavcev s krajšim delovnim časom, in sicer da domnevno niso tako predani, motivirani in produktivni kot drugi delavci, kljub dokazom, ki kažejo drugače. To še poslabšuje dejstvo, da očetje namesto tega raje delajo dlje in tako bolje izpolnjujejo idealni standard za delavce⁷⁹. Zato je pomembno spodbujati boljše koriščenje dopusta iz družinskih razlogov in prožnih ureditev dela pri moških ter bolj enakopravno delitev obveznosti oskrbe na domu med obema spoloma.

Da bi staršem in osebam z obveznostmi oskrbe omogočili boljše usklajevanje poklicnega in družinskega življenja ter spodbudili boljše delitev obveznosti oskrbe, so bili z direktivo o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja uvedeni plačani očetovski dopust, okrepljen starševski dopust, oskrbovalski dopust in razširitev pravice do zahtevanja prožnih ureditev dela na oskrbovalce. Delavci, ki zaprosijo za dopust iz družinskih razlogov ali ga vzamejo, in FWA so pravno zaščiteni pred diskriminacijo z več ukrepi. Rok za prenos večine določb Direktive v nacionalno zakonodajo je bil 2. avgust 2022, vendar so imele države članice na voljo dodatni dve leti (do 2. avgusta 2024), da prenesejo plačilo nadomestila za zadnja dva tedna starševskega dopusta. Januarja 2024 je Komisija proti trem državam članicam sprožila postopek pred Sodiščem Evropske unije, ker niso sporočile popolnega prenosa direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja.

Slovaški nacionalni center za človekove pravice in nevladna organizacija Možnost volby sta leta 2024 začela spletno kampanjo ozaveščanja o enakosti spolov. Kampanja je bila osredotočena na spodbujanje skupnih vrednot in boj proti spolnim stereotipom. Med kampanjo so znani vplivneži na Instagramu objavili kratke videoposnetke s ključnikom #spolunamtoide. Kampanja je del projekta Spodbujanje enakosti spolov ter usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja na Slovaškem.

Komisija trenutno preučuje preneseno zakonodajo, da bi zagotovila pravilen prenos pravil. Evropska mreža za pravo enakosti je 7. marca 2024 objavila drugo poročilo o prenosu direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja v državah članicah EU. V skladu s tem poročilom je „prenos Direktive WLB na splošno zadovoljiv samo v eni državi članici, zaradi česar ima 26 držav pomembne vrzeli pri izvajanju. Raziskava kaže, da se glavne težave pojavljajo v zvezi s starševskim dopustom in/ali nadomestilom, FWA in pravnim varstvom pred diskriminacijo. Manj je vrzeli v primeru očetovskega dopusta in nadomestila, dopusta zaradi višje sile in osebnega področja uporabe Direktive. Položaj v zvezi z oskrbovalskim dopustom je nekje vmes.“⁸⁰

Odprava razlik v oskrbi med spoloma

Eden glavnih razlogov za razlike v zaposlitvenih vzorcih žensk in moških je delitev neplačanih obveznosti oskrbe, zlasti neplačane oskrbe otrok, glede na spol.

Novi podatki, ki jih je zbral EIGE,⁸¹ potrjujejo, da ženske nosijo glavni del odgovornosti za varstvo otrok. Več kot polovica žensk z otroki, mlajšimi od 12 let, vsaj pet ur na dan skrbi za svoje otroke, v

79 Williams, J., *Unbending gender (Neuklonljiv spol): Zakaj družina in delo konflikt in kaj storiti glede tega*. Oxford University Press, 1999.

80 Evropska komisija: Generalni direktorat za pravosodje in potrošnike, Burri, S., De la Corte-Rodríguez, M., Böök, B., in van Hoof, F., *The transposition of the Work-Life Balance Directive in EU Member States (II) – znatno delo še ni opravljeno*, Burri, S. (urednik), Böök, B. (urednik) in van Hoof, F. (urednik), Urad za publikacije Evropske unije, 2024. [Na voljo na spletu](#).

primerjavi z manj kot enim od treh moških (56 % v primerjavi s 26 %). To pomeni, da je približno 50 % žensk in le 6 % moških v prvi vrsti odgovornih za osebno in fizično nego svojih otrok. Dejansko obstajajo vidne razlike tudi v vrsti dejavnosti, ki jih moški zagotavljajo svojim otrokom: 38 % moških porabi od 1 do 3 ure na dan za prostčasne dejavnosti v primerjavi z 29 % žensk.

Zato ni presenetljivo, da so, kot je poudarjeno v prejšnjem oddelku, ženske z obveznostmi varstva otrok manj vključene v plačano zaposlitev kot moški, pogosteje delajo s krajšim delovnim časom in trpijo dolgoročne posledice v smislu zmanjšanih možnosti za poklicni razvoj, plač in pokojnin. Zlasti velika večina staršev, ki ostanejo doma, je žensk (11 % žensk v primerjavi s samo 1 % moških).

Glede na kazalnike za „barcelonske cilje“, tj. cilje glede udeležbe otrok pod obvezno šoloobvezno starostjo v predšolski vzgoji in varstvu, ki jih je Evropski svet prvotno določil leta 2002 in revidiral leta 2022, je bila leta 2023 udeležba otrok v predšolski vzgoji in varstvu 37,5 % za otroke pod tretjim letom starosti (od 2,3 % na Slovaškem do 74,7 % na Danskem), leta 2022⁸² pa 93,1 % za otroke med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo.⁸³

Raven dohodka gospodinjstva ima pomembno vlogo pri vzorcih udeležbe. Otroci iz najnižjega socialno-ekonomskega okolja (najnižji kvintil) so običajno manj vključeni v predšolsko vzgojo in varstvo kot njihovi premožnejši vrstniki iz najvišjega kvintila. To je lahko povezano z več razlogi, vključno s tem, da si lahko starši bolje privoščijo daljše ure otroškega varstva ali da starši te daljše ure porabijo za polno zaposlitev (kar posledično omogoča višji dohodek).⁸⁴

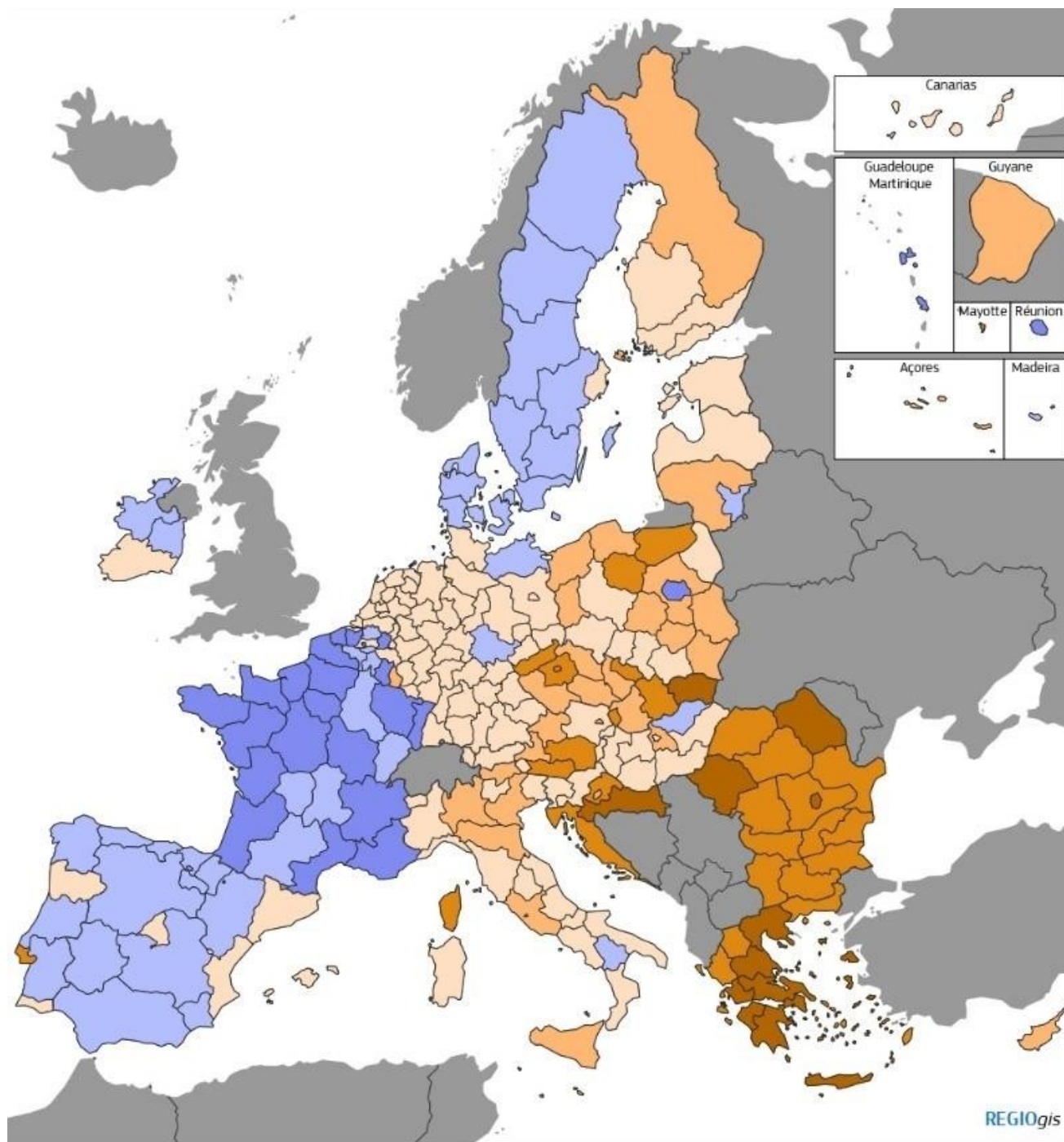
Regionalne in teritorialne razlike pri dostopu do kakovostne in vključujoče predšolske vzgoje in varstva so še vedno prisotne. V skladu z devetim kohezijskim poročilom je udeležba v predšolski vzgoji in varstvu med tretjim in osnovnošolskim letom leta 2021 v povprečju precej nižja tudi v manj razvitih regijah (87,0 %) kot v regijah v prehodu (94,9 %) ali bolj razvitih regijah (93,2 %). Medtem ko je večina regij v Franciji, Belgiji, na Danskem, Irskem, Švedskem in v Španiji dosegla 95-odstotni cilj, je udeležba v vseh regijah v Grčiji ter na Hrvaškem, v Romuniji in Bolgariji še vedno pod 80 %. V primeru regij v Romuniji in Bolgariji so se stopnje udeležbe celo znižale.

81 Glej <https://eige.europa.eu/about/projects/survey-gender-gaps-unpaid-care-individual-and-social-activities-care-1st-wave>.

82 Glej [ilc_caindform25](#).

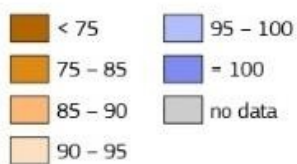
83 Referenčni kazalnik za udeležbo otrok, mlajših od treh let, je enak kot za barcelonske cilje iz leta 2002. Referenčni kazalnik za otroke med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo je zdaj enak kazalniku, ki se uporablja za cilj za evropski izobraževalni prostor. Temelji na upravnih podatkih Unescove skupne zbirke podatkov Eurostata OECD (UOE) in upošteva zahteve storitev, da se uvrstijo v kategorijo ISCED 02. Zato ni neposredno primerljiv s podobnim kazalnikom, izračunanim s podatki raziskave EU-SILC. Poleg tega so podatki UOE na voljo z daljšim časovnim zamikom kot podatki EU-SILC.

84 Glej [ilc_caindform25](#).

Zemljevid 2.9 Stopnje udeležbe v predšolski vzgoji, 2021

% otrok od starosti 3 let do začetka obveznega osnovnošolskega izobraževanja

EU-27 = 92,5

Udeležba v ciljni stopnji predšolske vzgoje in varstva: 96 % leta 2030.

EL 2019, DE NUTS 1, NL NUTS 0.

Vir: Ocene Eurostata [educ_uoe_enra22] in GD REGIO

0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o predšolski vzgoji in varstvu: barcelonski cilji za leto 2030⁸⁵ pozivajo države članice, naj spodbujajo udeležbo otrok iz prikrajšanih okolij in zlasti odpravijo vrzel v udeležbi med otroki, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, in otroki, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost. Poleg tega Priporočilo Sveta z dne 14. junija 2021 o vzpostavitvi evropskega jamstva za otroke usmerja države članice, naj otrokom, izpostavljenim tveganju revščine ali socialne izključenosti, zagotovijo učinkovit in brezplačen dostop do visokokakovostne predšolske vzgoje in varstva. Vendar otroci s tveganjem revščine ali socialne izključenosti še vedno manj sodelujejo v predšolski vzgoji in varstvu: leta 2023 74,8 % otrok, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, ni bilo vključenih v predšolsko vzgojo in varstvo v primerjavi z 59,0 % otrok, ki niso izpostavljeni tveganju revščine⁸⁶ ali socialne izključenosti. Vendar imajo otroci, izpostavljeni tveganju revščine ali socialne izključenosti, več koristi od udeležbe⁸⁷ tako v smislu njihovega dobrega počutja in rezultatov izobraževanja kot v smislu morebitnega dodatnega dohodka, ki ga lahko ustvarijo njihovi starši, zlasti matere, z udeležbo na trgu dela.⁸⁸

Kar zadeva otroke med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo, so stopnje udeležbe veliko višje, pri čemer večina držav članic dosega cilj 90 % ali se mu približuje.⁸⁹ Samo dve državi, Romunija in Slovaška, sta še vedno pod 80 %. Skrb vzbujajoč je tudi trend upadanja v Romuniji v zadnjih petih letih.

85 Priporočilo Sveta z dne 8. decembra 2022 o predšolski vzgoji in varstvu: barcelonska cilja za leto 2030 (UL C 484, 20.12.2022, str. 1).

86 Glej [ilc_caindform25](#).

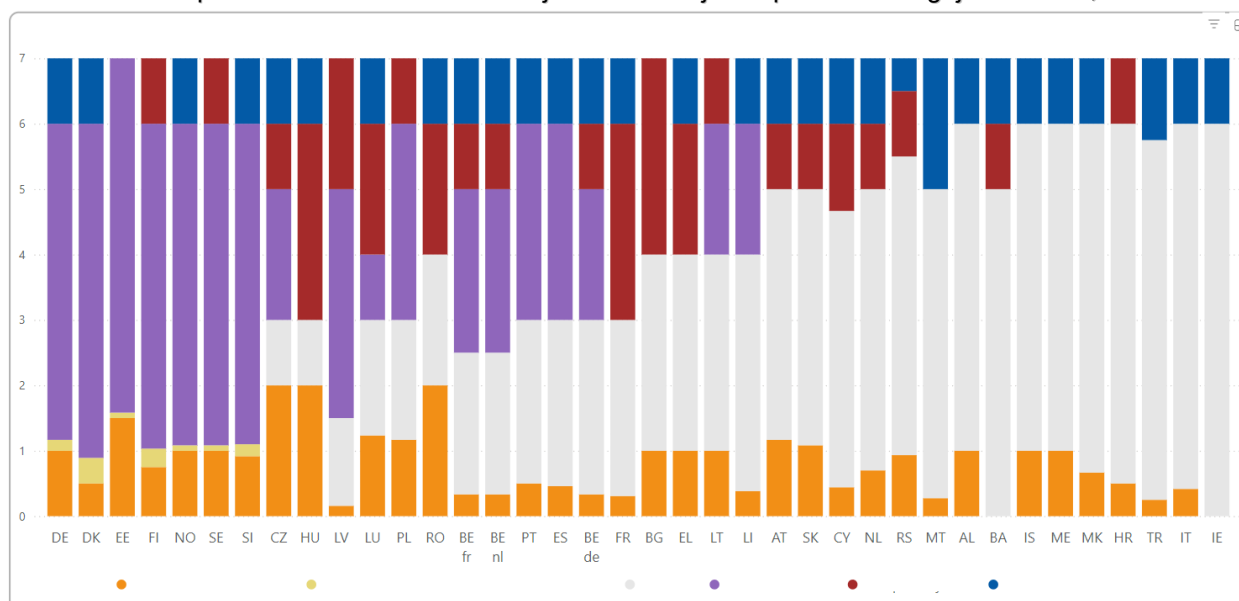
87 Narazani, E., Christl, M., & Figari, F. (2024). Več otroškega varstva za revne? Proračunski učinki in odzivi žensk na ponudbo delovne sile v Italiji, Avstriji in na Madžarskem. Pisma o uporabni ekonomiji, 1–6. [Na voljo na spletu](#).

88 Za več podrobnosti o sistemih predšolske vzgoje in varstva glej Evropsko izvajalsko agencijo za izobraževanje in kulturo: Eurydice, Key data on early childhood education and care in Europe 2025 – Eurydice report (Ključni podatki o predšolski vzgoji in varstvu v Evropi do leta 2025), Urad za publikacije Evropske unije, 2025. [Na voljo na spletu](#). Tretja izdaja poročila vključuje mednarodne primerjave, analizo sistemov predšolske vzgoje in varstva v 27 državah članicah in 10 partnerskih državah ter nacionalne informativne liste, v katerih so opisani glavni vidiki sistema predšolske vzgoje in varstva v vsaki državi.

89 Stopnje udeležbe v predšolski vzgoji in varstvu za leto 2021 za Grčijo niso na voljo, vendar je stopnja udeležbe v predšolski vzgoji in varstvu za leto 2020 med 3-letniki znašala 33,9 %. Kot je navedeno v opombi 50, cilj za udeležbo otrok med tretjim letom starosti in obveznim šolanjem v predšolski vzgoji in varstvu temelji na podatkih UOE, tj. ne na podatkih EU-SILC.

Slika 6 – Vrzel v oskrbi otrok

Vrzel med dopustom za varstvo otrok in zajamčenim krajem v predšolski vzgoji in varstvu, 2023/2024

Dobro plačan dopust za nego in varstvo otroka Zakonska pravica + dopust za nego in varstvo otroka
Pojasnjevalna opomba: „dobro plačan dopust za nego in varstvo otroka“ pomeni dopust, povezano s plačo, v višini 66 % plače ali več. Vključuje porodniški, očetovski in starševski dopust. Večina podatkov o dobro plačanem dopustu

Vir: Predšolska vzgoja in varstvo. Opomba: vrzel v otroškem varstvu se lahko opredeli kot čas, v katerem je treba skrbeti za otroka, ki ni pokrit niti z dopustom za nego in varstvo otroka niti z zagotovljenim mestom v predšolski vzgoji in varstvu. Prostor med dvema kroglama je enak enemu letu.

Države članice z višjo stopnjo udeležbe v predšolski vzgoji in varstvu pogosto podelijo pravico do kraja predšolske vzgoje in varstva ali določijo obvezno udeležbo.⁹⁰ Razlike v starosti, pri kateri imajo otroci zagotovljeno mesto v predšolski vzgoji in varstvu,⁹¹ se v EU zelo razlikujejo. Kadar starševski dopust ne traja dovolj dolgo, se družine spopadajo z „vrzeljo v varstvu otrok“, tj. obdobjem, v katerem bodo morale same poskrbeti za varstvo otrok in bodo morda prisiljene prekiniti ali zmanjšati plačano delo. Medtem ko več izobraževalnih sistemov zagotavlja javno subvencionirano predšolsko vzgojo in varstvo od približno tretjega ali četrtega leta starosti (ne glede na to, ali gre za zakonsko pravico ali ne), številne države članice še vedno puščajo precejšnjo vrzel med pravico do starševskega dopusta in zagotovljenim mestom v predšolski vzgoji in varstvu, in sicer od enega do šestih let.

Vpliv oskrbe glede na spol je pri dolgotrajni oskrbi razmeroma bolj uravnotežen in se bo ob upoštevanju demografskih trendov z naraščajočim deležem starejših in upadajočim številom otrok na splošno verjetno nadaljeval na ta način. Ocenjuje se, da 52 milijonov ljudi v EU zagotavlja neformalno dolgotrajno oskrbo, neformalni oskrbovalci za dolgotrajno oskrbo pa predstavljajo skoraj 80 % dolgotrajnih oskrbovalcev. Znatno delež oskrbovalcev (42 % žensk in 38 % moških) dnevno zagotavlja dolgotrajno oskrbo. Vendar pa ženske spet prevzamejo velik del nalog dolgotrajne oskrbe. Na primer, približno 41 % žensk nosi glavno odgovornost za zagotavljanje najzahtevnejše osebne in čustvene oskrbe v primerjavi s samo 16 % moških.

90 Trenutno je udeležba v predšolski vzgoji in varstvu od tretjega leta starosti obvezna le na Madžarskem in v Franciji.

91 Danska, Nemčija, Estonija, Latvija, Slovenija, Finska in Švedska zagotavljajo mesto v predšolski vzgoji in varstvu od zgodnjega otroštva (6–18 mesecev); tri skupnosti v Belgiji, na Češkem, v Španiji, Franciji, Luksemburgu, na Madžarskem, Poljskem in Portugalskem zagotavljajo mesto v javno subvencionirani vzgoji in varstvu predšolskih otrok od tretjega leta starosti ali malo prej. Za podrobnosti glej poročilo Eurydice za leto 2023.

V EU ženske pogosteje kot moški zagotavljajo neformalno dolgotrajno oskrbo (19,1 % v primerjavi s 14,8 %), zlasti v starostni skupini od 45 do 64 let. Poleg tega ženske več časa namenjajo neformalni oskrbi. To razliko je mogoče delno pojasniti z dejstvom, da je pri moških neformalnih oskrbovalcih večja verjetnost, da bodo poiskali in prejeli podporo formalnih storitev dolgotrajne oskrbe (73 %), kot pri ženskah (61 %). Kot je bilo napovedano v evropski strategiji oskrbe⁹² za leto 2022, je Komisija leta 2023 med drugim vzpostavila strateško partnerstvo s Svetovno zdravstveno organizacijo. Eden od ciljev partnerstva je pripraviti nabor orodij za podporo neformalnim oskrbovalcem, ki je trenutno v pripravi in bi moral biti pripravljen poleti 2025.

Leta 2024 se je nadaljevalo izvajanje novega obsežnega partnerstva za dolgotrajno oskrbo v okviru pakta za znanja in spretnosti. Pobuda, ki se je začela izvajati aprila 2023, je namenjena usposabljanju vsaj 60 % delovne sile na področju dolgotrajne oskrbe (3,8 milijona delavcev) vsako leto do leta 2030. Poleg tega je Komisija ustanovila nov odbor za sektorski socialni dialog za socialne storitve, da bi razpravljala o delovnih pogojih in plačah v sektorju, ki imajo pomembno vlogo pri odpravljanju pomanjkanja delovne sile v sektorju oskrbe. Komisija nadaljuje tudi delo v skladu s svojim sporočilom iz leta 2023 o krepitvi socialnega dialoga v EU za spodbujanje socialnega dialoga na ravni EU s podpiranjem dejavnosti medpanožnega odbora za socialni dialog in odborov za sektorski socialni dialog. Trenutno približno polovica od 44 odborov za sektorski socialni dialog v svoj delovni program vključuje posebne ukrepe za enakost spolov.

Poročilo o razvoju na področju zaposlovanja in socialnih zadev v Evropi za leto 2024⁹³ vsebuje oceno postopne konvergence rezultatov na trgu dela in s tem povezanega odnosa z vidika spola. Iz poročila je razvidno, da se je vključenost žensk v neplačano oskrbo od leta 2007 nekoliko zmanjšala (–6 odstotnih točk). Vendar je bilo to zmanjšanje vsaj delno posledica večje razpoložljivosti storitev formalnega otroškega varstva in ne večje vključenosti moških v obveznosti oskrbe. Hkrati pa se je delež žensk, ki vsakodnevno opravljajo gospodinjska dela, zmanjšal za 16 odstotnih točk, delež moških pa se je povečal za 10 odstotnih točk. Leta 2022 je bil vsak četrti moški v EU dnevno vključen v neplačano oskrbo, približno vsak tretji pa v gospodinjska dela. Deleža žensk sta bila 34 % oziroma 63 %.

Razlike med spoloma pri neplačani oskrbi in gospodinjskem delu se med državami članicami zelo razlikujejo. V več državah je delež žensk, ki so dnevno vključene v neplačano oskrbo, vsaj 15 odstotnih točk višji od deleža moških, v drugih pa je razlika majhna. Čeprav je obseg razlik med državami od leta 2007 ostal podoben, nekateri dokazi kažejo na države z večjimi vrzelmi, ki dohitevajo države z manjšimi vrzelmi. Razlike med spoloma pri gospodinjskem delu se med državami gibljejo med 12 in 44 odstotnimi točkami. Vrzel se je od leta 2016 zblížala, vendar države z največjimi vrzelmi niso bile del tega procesa.

Te razlike bi lahko izhajale iz spolnih stereotipov o vlogi žensk in moških v svetu dela. Dokument o odnosu spolov do dela v državah članicah EU, objavljen septembra 2024,⁹⁴ vsebuje podrobno analizo odnosa spolov do dela po vsej EU.⁹⁵ Razpravlja tudi o tem, kako lahko tak odnos vpliva na razlike med spoloma na trgu dela in v gospodinjstvih. Iz dokumenta je razvidno, da večina ljudi v EU podpira enakost spolov na trgu dela in v gospodinjstvih. Tretjina ima mešana stališča, ki imajo

92 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o evropski strategiji oskrbe (COM(2022) 440 final).

93 <https://op.europa.eu/webpub/empl/esde-2024/>

94 https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/employment-and-social-developments-europe-egalitarian-traditional-or-neither-gender-attitudes_en

95 Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje, enakopraven, tradicionalen ali ne? Gender attitudes towards work across EU Member States (Odnos spolov do dela v državah članicah EU), 2024. [Na voljo na spletu.](#)

egalitaristična prepričanja le na nekaterih področjih. Približno desetina vprašanih ima mnenja, ki podpirajo tradicionalne vloge spolov, na primer, da bi morale ženske dati prednost družinskim obveznostim pred svojo kariero ali da bi morali moški imeti zadnjo besedo pri pomembnih družinskih odločitvah. Skupna slika ne bi smela prikriti znatnih geografskih razlik – medtem ko je egalitarnost v nekaterih državah članicah zelo razširjena (zlasti v severnih državah EU), je v drugih precej manj pogosta.

Na podlagi razpisa za zbiranje predlogov o enakosti spolov za leto 2024 je bilo od 196 prejetih predlogov za financiranje izbranih 25 projektov. Večina (17) se jih bo osredotočila na odpravljanje temeljnih vzrokov za razlike v oskrbi med spoloma s spodbujanjem preobrazbenega pristopa na podlagi spola in odpravljanjem spolnih stereotipov. Projekti bodo zlasti: (i) spodbujajo družinam prijazne prakse v podjetjih, ki spodbujajo ženske in moške k uveljavljanju novih pravic iz direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja (na primer dopust iz družinskih razlogov), (ii) preprečujejo vse oblike neugodnega obravnavanja in diskriminacije žensk med nosečnostjo in po njej, tudi pri koriščenju dopusta iz družinskih razlogov in prožnih ureditev dela, ter ščitijo pred njimi; ter (iii) ozaveščati o vrednosti skrbstvenega dela.

Preostalih osem izbranih projektov, ki so jih predlagali nacionalni organi, bo podpiralo izvajanje direktive o preglednosti plačil, zlasti njenega člena 4 o razvoju smernic, orodij in ozaveščanja za sisteme vrednotenja in razvrstitve delovnih mest, ki upoštevajo vidik spola. Večina projektov se bo začela v začetku leta 2025 in bo trajala dve leti.

Zdi se, da nedavna raziskava Eurobarometra o spolnih stereotipih potrjuje to hipotezo. Odnos do enakosti spolov se je spremenil, saj se tri četrtine anketirancev strinja, da enakost med ženskami in moškimi koristi tudi moškim, vendar spolni stereotipi ostajajo: približno 4 od 10 ljudi v EU se strinjajo, da je najpomembnejša vloga moškega služiti denar (42 %, –1 odstotna točka od leta 2017) in da je najpomembnejša vloga ženske skrbeti za svoj dom in družino (38 %, –6 odstotnih točk); polovica se jih strinja, da so moški seveda manj usposobljeni za opravljanje gospodinjskih opravil kot ženske (49 %).

Odpravljanje razlik v plačah in pokojninah med spoloma

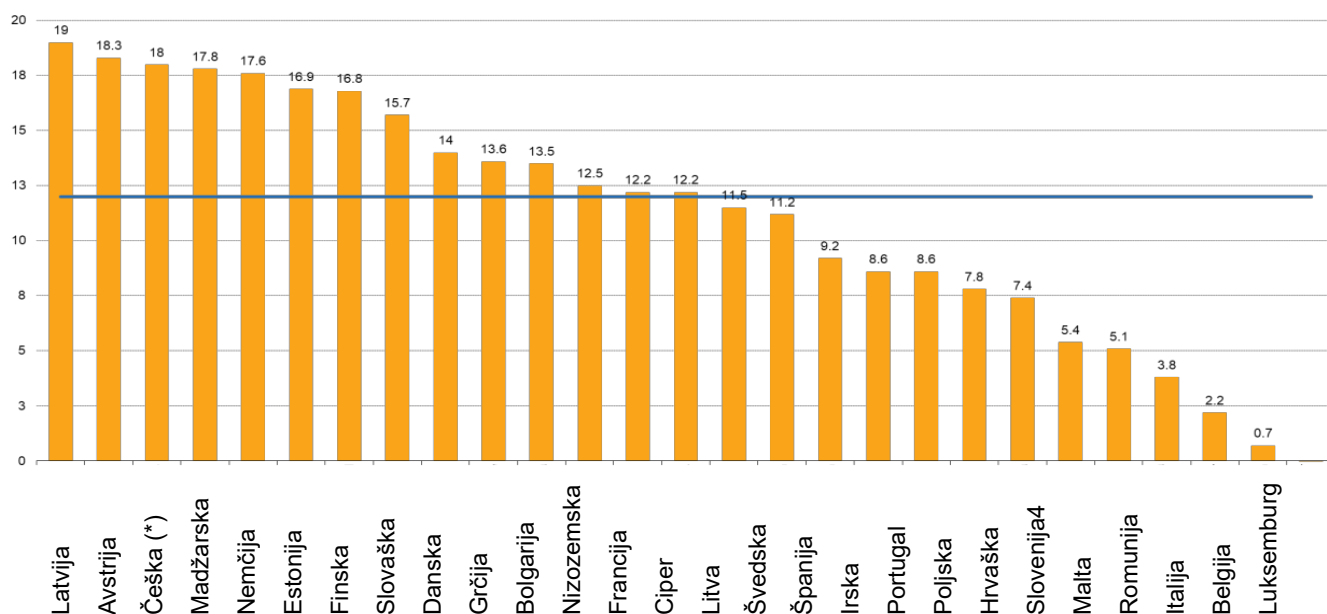
Čeprav se je razlika v plačilu med spoloma v zadnjem desetletju zmanjševala, je v večini držav še vedno nad 10 %. Leta 2023 je neprilagojena plačilna vrzel med spoloma ⁹⁶ v EU-27, ki temelji predvsem na začasnih podatkih, v povprečju EU znašala 12,0 % ⁹⁷ (v primerjavi s 16,0 % leta 2013), v Estoniji, Avstriji, na Češkem, v Nemčiji, na Slovaškem, Madžarskem, v Latviji in na Finskem pa ostaja nad 15 %. Razmere se med državami članicami zelo razlikujejo in segajo od –0,9 % v Luksemburgu do 19 % v Latviji (slika 7).

96 Neprilagojena plačilna vrzel med spoloma je opredeljena kot razlika med povprečno bruto urno postavko zaposlenih moških in zaposlenih žensk kot odstotek povprečne bruto urne postavke zaposlenih moških. Vključeni so vsi zaposleni, ki delajo v podjetjih z 10 ali več zaposlenimi, brez omejitev glede starosti in opravljenih ur.

97 Razlika v plačilu med spoloma se izračuna na podlagi podatkov, zbranih vsaka štiri leta z anketo o strukturi plač. V letih med dvema zbirkama podatkov se razlike v plačilu med spoloma ocenijo in nato primerjajo po novi objavi podatkov.

Opozoriti je treba, da je lahko včasih zelo majhna ali celo negativna razlika v plačilu med spoloma,

Slika 7 – Neprilagojena razlika v plačilu med spoloma, 2023

Vir: Eurostat (spletna podatkovna koda: sdg_05_20)

Opomba: NACE Rev. 2 B do S (–O). Podatki so začasni za 27 držav. (*) Za Češko se opredelitev razlikuje; (**) Za Romunijo prekinitev časovne vrste

tj. položaj, v katerem je povprečna bruto urna postavka žensk višja od povprečne bruto urne postavke moških, povezana s pristranskostjo pri samoizbiri, kadar je stopnja zaposlenosti bistveno nižja pri ženskah kot pri moških. Z drugimi besedami, v nekaterih državah članicah so na trg dela vključene predvsem ženske z razmeroma visoko izobrazbo in s tem višjimi plačami. Opozoriti je treba tudi, da razlika v plačilu med spoloma ne meri „diskriminacije pri plačilu zaradi spola“. V neprilagojeni obliki preprosto meri razliko med povprečjem vseh dohodkov moških in žensk ter zajema tudi razlike, ki so posledica sektorske in poklicne segregacije, tj. dejstva, da ženske večinoma delajo v slabše plačanih sektorjih in so premalo zastopane na (bolj plačanih) vodstvenih položajih. Nedavne raziskave so tudi pokazale, da je segregacija lahko vse bolj odvisna od razvrščanja v poslovne enote, poklice in delovna mesta, tj. dejstvo, da se ženske osredotočajo na primer na podjetja z nižjimi plačami, ker ponujajo boljše usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.⁹⁸

Komisija vsako leto opozarja na pomen odprave razlike v plačilu med spoloma z označevanjem dneva enakega plačila – dneva, na katerega povprečna plača žensk simbolično preneha prejemati plačilo. Leta 2024 je bil dan enakega plačila enak kot leta 2023, tj.⁹⁹ 15. novembra, saj se razlika v plačilu med spoloma ni spremenila.

Avstrija je junija 2024 uvedla mrežo za enako plačilo¹⁰⁰ (Equal Pay Netz) kot ukrep za odpravo razlike v plačilu med spoloma. Sofinancirata ga avstrijsko zvezno ministrstvo za delo in gospodarstvo ter EU (Evropski socialni sklad plus+). Cilj tega projekta je ustvariti štiri pilotne „regije z enakim plačilom“ po vsej Avstriji: dve v turističnem sektorju in dve v industrijskem

98 Glej <https://www.nature.com/articles/s41562-022-01470-z.pdf>.

99 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/equal-pay/equal-pay-day_en#what-is-the-european-equal-pay-day

100 <https://www.equalpaynetz.at/>

sektorju. V vsaki regiji se načrtujejo različne dejavnosti za analizo in obravnavo dejavnikov razlik v plačilu med spoloma ter razpravo o njih z regionalnimi deležniki in (med)nacionalnimi strokovnjaki. Poleg tega regionalnega mreženja in krepitev zmogljivosti bosta ustvarjanje in izmenjava znanja dosežena z aktivnimi odnosi z javnostmi.

Komisija je leta 2024 organizirala dve delavnici o izvajanju direktive o preglednosti plačil,¹⁰¹ da bi državam članicam pomagala pri prenosu direktive. Cilj direktive, ki je bila sprejeta maja 2023, je okrepiti načelo enakega plačila za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje. Evropska komisija je v okviru programa Državljeni, enakost,¹⁰² pravice in vrednote namenila približno 4 milijone EUR za projekte, ki jih izvajajo države članice za razvoj: (i) orodja in metodologije, s katerimi lahko evropski delodajalci popravijo morebitne neupravičene razlike v plačilu med spoloma, ugotovljene pri izvajanju Direktive, in (ii) metodologije za oceno, kaj je delo enake vrednosti. Leta 2024 je bilo dodeljenih osem projektov.

Estonija je leta 2024 uvedla digitalno orodje „Pay Mirror“, ki zagotavlja statistične podatke o plačilni vrzeli med spoloma v organizacijah z uporabo upravnih podatkov, vključno z dejanskimi plačami (vključno z bonusi), datumi zaposlitve, delovno obremenitvijo in položajem. Estonski statistični urad izračuna sklop kazalnikov na zahtevo katerega koli delodajalca z vsaj tremi zaposlenimi moškimi in tremi ženskami, kazalniki pa so dostopni samo delodajalcu. Ker estonski upravni podatki ne ločujejo osnovnih plač od bonusov, plačilno ogledalo odraža dejansko izplačane plače, prilagojene glede na delovno obremenitev, brez odsotnosti zaradi nezmožnosti za delo ali otroškega dopusta (državno nadomestilo). Kazalniki v orodju vključujejo razlike v plačah med spoloma na podlagi povprečne plače in mediane plače, povprečno in mediano plačila za ženske in moške, razlike med spoloma glede na poklic in razlike v nepravilnih plačah.¹⁰³

maja 2024 sta bili sprejeti dve direktivi EU za okrepitev vloge organov za enakost.¹⁰⁴ Ena od teh direktiv določa zavezujoče standarde za organe za enakost, ki obravnavajo enako obravnavanje in možnosti žensk in moških na področju zaposlovanja in poklica. Od držav članic zahteva, da zagotovijo, da so organi za enakost neodvisni ter imajo zadostna sredstva in pooblastila za izvajanje svojih nalog.¹⁰⁵ Komisija je v podporo postopku prenosa ustanovila strokovno skupino za izvajanje zakonodaje EU o enakosti, ki jo sestavljajo predstavniki držav članic in Equinet – evropski krovni organ za enakost –, agencija FRA in inštitut EIGE pa sta opazovalca. Skupina je pripravila več smernic in vzpostavila spletni prostor wiki za izmenjavo informacij o direktivah. Skupina bo Komisiji pomagala tudi pri zgodnji pripravi izvedbenega akta o določitvi skupnega seznama kazalnikov.

101 Direktiva (EU) 2023/970 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o krepitvi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje (UL L 132, 17.5.2023, str. 21).

102 https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/cerv/wp-call/2024/call-fiche_cerv-2024-ge_en.pdf

103 <https://www.mkm.ee/too-ja-vordsed-voimalused/vordsed-voimalused-ja-sooline-vordoiguslikkus/palgapeegel>

104 Direktiva Sveta (EU) 2024/1499 z dne 7. maja 2024 o standardih za organe za enakost na področju enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, enakega obravnavanja oseb pri zaposlovanju in poklicu ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost, enakega obravnavanja žensk in moških v zadevah socialne varnosti ter pri dostopu do blaga in storitev in oskrbi z njimi (UL L 2024/1499, 29.5.2024) ter Direktiva (EU) 2024/1500 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. maja 2024 o standardih za organe za enakost na področju enakega obravnavanja in enakih možnosti žensk in moških pri zaposlovanju in poklicnem delu ter spremembi Direktive 2006/54/ES in Direktive 2010/41/EU (UL L, 2024/1500, 29.5.2024).

105 Komisija v okviru svojega letnega poročila o stanju pravne države spremlja tudi razvoj dogodkov v zvezi z neodvisnostjo in delovanjem organov za enakost.

Po upokojitvi razlika v plačilu med spoloma pomeni razliko v prihodkih v starosti. Razlike v pokojninah med spoloma se zmanjšujejo, in sicer s 33,9 % leta 2010 na 27,6 % leta 2020, tudi zaradi nižjih pokojnin žensk, ki se ne upoštevajo pri izračunu. Kljub temu je razlika v pokojninah med spoloma leta 2023 še vedno znašala 25,4 %.¹⁰⁶ Povedano drugače, leta 2023 so ženske, stare 65–79 let, prejemale bruto pokojnino, ki je bila v povprečju za četrtno nižja od pokojnine moških v isti starostni skupini. Obseg te vrzeli se med državami EU precej razlikuje in sega od 43,9 % na Malti, 39,9 % na Nizozemskem in 36,4 % v Luksemburgu do 4 % v Sloveniji, 4,6 % na Danskem in 5,8 % v Estoniji. Poleg razlik v zaposlenosti in plačah so prekinitve poklicne poti tudi pomemben dejavnik, ki prispeva k razlikam v pokojninah med spoloma. Poleg tega lahko nižja finančna pismenost ovira načrtovanje upokojitve žensk, zaradi česar so potrebni ukrepi za finančno izobraževanje in preglednost pokojnin. Hkrati se je razlika v pokojninah med spoloma med upokojenimi delavci, starimi 65 let in več, ki jim grozi revščina, povečala s 3,1 odstotne točke leta 2010 na 3,6 odstotne točke leta 2015 in 3,7¹⁰⁷ odstotne točke leta 2023.

Poročilo o ustreznosti pokojnin vsaka tri leta pripravita Odbor za socialno zaščito in Evropska komisija. Zadnja izdaja poročila, objavljena junija 2024, vsebuje tematsko poglavje o neenakostih v starosti in posebno pozornost namenja razsežnosti spola, vključno z vrzeljo v pokojninah med spoloma in vrzeljo v pokritosti s pokojninami med spoloma.¹⁰⁸ Kaže, da so starejše ženske v vseh državah članicah še vedno bolj izpostavljene tveganju revščine kot starejši moški, kar je povezano z dejstvom, da starostne pokojnine v povprečju predstavljajo štiri petine skupnega dohodka v starosti. Biti samski v starosti pomeni večje tveganje revščine za ženske kot za moške. Leta 2023 je bila v EU več kot petina žensk, starih 75 let in več, izpostavljena tveganju revščine ali socialne izključenosti.

Finska vlada skupaj z osrednjimi organizacijami trga dela od leta 2006 izvaja programe enakega plačila za zmanjšanje razlik v plačilu med spoloma. Cilj najnovejšega programa je zmanjšati razliko v plačilu na vsaj 14,5 % v obdobju 2024–2027. Ukrepi se osredotočajo na plačilne sisteme in ozaveščenost o plačilu, načrtovanje enakosti na delovnih mestih, odpravo delitve dela na podlagi spola ter usklajevanje poklicnega in družinskega življenja. Zaradi sprememb v operativnem okolju program vključuje razprave med sindikati zasebnega sektorja o njihovem morebitnem sodelovanju v programih enakega plačila.¹⁰⁹

Komisija je julija 2024 objavila študijo, ki podpira spremljanje dobropisov za oskrbo v sistemih poklicnega pokojninskega zavarovanja. Študija proučuje, kako se obdobja oskrbe (za otroke in dolgotrajno oskrbo) obravnavajo v pokojninskih načrtih poklicnega zavarovanja, ki so v celoti financirani, in ali se zagotavljajo dobropisi za oskrbo.¹¹⁰

106 [Razlika v pokojninah med spoloma po starostnih skupinah \[ilc_pnp13_custom_8619195\]](#).

107 Eurostat, [Stopnja tveganja revščine glede na prag revščine in najpogostejšo dejavnost v prejšnjem letu \[ilc_li04_custom_15156745\]](#).

108 Svet za zaposlovanje, socialno politiko, zdravje in varstvo potrošnikov je junija 2023 sprejel sklepe Sveta o ustreznosti pokojnin za Odbor za socialno zaščito in Komisijo, da bi nadalje razvila analizo razlik med spoloma v starosti ter razvila zanesljive in posodobljene kazalnike za spremljanje razlik med spoloma pri pokojninskih prejemkih in pokritosti s pokojninami. [Glej ilc_pnp14](#).

109 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165735> in <https://stm.fi/en/gender-equality/equal-pay>.

110 Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje, *Study supporting the monitoring of care credits in occupational pension schemes (Študija v podporo spremljanju dobropisov za oskrbo v poklicnih pokojninskih shemah)*, 2024. [Na voljo na spletu](#).

Doseganje enake udeležbe v različnih gospodarskih sektorjih

Sektorska segregacija je eden od razlogov za razliko v plačilu med spoloma. Ženske so običajno prekomerno zastopane v sektorjih s povprečno nižjo plačo, pogosto zato, ker so delovna mesta v teh sektorjih podcenjena in veljajo za „ženska delovna mesta“, kot sta oskrba in izobraževanje. Kot je poudarjeno tudi v evropski strategiji oskrbe, so to tudi sektorji, v katerih je pomanjkanje delovne sile vse izrazitejše in se bo verjetno še povečalo s staranjem prebivalstva, zlasti na podeželju. Nizko plačilo je lahko povezano tudi s spolnimi stereotipi, ki mehke večšine, potrebne za oskrbo – kot so komunikacija, empatija ali sodelovanje – enačijo z večšinami, ki bi jih ženske naravno pridobile in ki niso ustrezno priznane v ekonomski vrednosti njihovega dela.

Spolna segregacija na trgu dela prispeva k pomanjkanju delovne sile, saj zmanjšuje učinkovitost razporejanja ponudbe delovne sile. Pomanjkanje delovne sile je očitno v poklicih in sektorjih, kjer moški predstavljajo večino delavcev (npr. poklici na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, kjer moški predstavljajo 80 % delavcev), ter na nekaterih delovnih mestih, kjer ženske predstavljajo večino delavcev (npr. zdravstveni poklici, kjer ženske predstavljajo 80 % delavcev). Vztrajna spolna segregacija zmanjšuje število ljudi, ki so na voljo za zapolnitev novih prostih delovnih mest, kar povečuje težave pri iskanju delavcev, zlasti v času naraščajočega povpraševanja. Ukrepi za zmanjšanje spolne segregacije ponujajo pomembne priložnosti za zagotovitev, da večja udeležba žensk na trgu dela ublaži pomanjkanje delovne sile. Trenutno je malo verjetno, da bi ženske napredovale na prosta delovna mesta, ki jih je težko zapolniti, v poklicih, v katerih prevladujejo moški. Hkrati skoraj izključno zanašanje na delo žensk ne ustvarja zadostne ponudbe delovne sile za zadovoljitev povpraševanja po posebnih storitvah, kot so zdravstvena nega, osebna nega ali čiščenje. Izboljšanje delovnih pogojev in plač na teh delovnih mestih bo verjetno imelo pomembno vlogo pri privabljanju dodatnih delavcev.

Direktiva (EU) 2022/2041 z dne 19. oktobra 2022 o ustreznih minimalnih plačah ¹¹¹ je začela veljati 15. novembra 2024. Od vseh držav članic zahteva, da vzpostavijo okvir za zagotovitev ustreznosti zakonsko določenih minimalnih plač, spodbujajo kolektivna pogajanja o določanju plač in izboljšajo učinkovit dostop delavcev do zaščite minimalne plače v EU. ¹¹² Eden od učinkov ustreznosti plač bo zmanjšanje razlik v plačah med spoloma. Dejansko je v členu 5(1) Direktive zmanjšanje razlike v plačilu med spoloma navedeno kot temeljni cilj vzpostavitve postopkov za določanje in posodabljanje ustreznih zakonsko določenih minimalnih plač.

Komisija je predstavila številne sektorske pobude za podporo enaki udeležbi na trgu dela. Zlasti v sektorju IKT obstajajo velike in vztrajne razlike med spoloma, ki vplivajo na to, kako so digitalne rešitve zasnovane in uvedene. Leta 2023 je bilo 80,6 % strokovnjakov za IKT v EU moških. ¹¹³ Zato je spodbujanje večjega števila žensk, da postanejo strokovnjakinje za IKT, bistveno za odpravo pomanjkanja strokovnjakov za IKT ter izgradnjo vključujoče in konkurenčne digitalne Evrope. Na ravni EU je v programu politike Digitalno desetletje do leta 2030 določen ambiciozen cilj, da se število strokovnjakov na področju IKT več kot podvoji z 9 na 20 milijonov, hkrati pa se spodbuja dostop žensk do tega področja in poveča število diplomantov na področju IKT.

Opazna je tudi premajhna zastopanost žensk v sektorjih neopredmetene vrednosti, kot je oblikovanje. Nedavna študija urada EUIPO o ženskah v oblikovanju poudarja trdovratne razlike

111 Direktiva (EU) 2022/2041 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o ustreznih minimalnih plačah v Evropski uniji (UL L 275, 25.10.2022, str. 33).

112 Danska je Direktivo izpodbijala pred Sodiščem Evropske unije. Zadeva C-19/23 Sodišča Evropske unije. Generalni pravobranilec je 14. januarja 2025 priporočil, naj se Direktiva v celoti razglasi za nično, ker presega pristojnosti EU na tem področju. Odločitev sodišča sama po sebi še ni bila sprejeta.

113 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=ICT_specialists_in_employment

med spoloma v oblikovalski industriji EU, v kateri je le 24 % oblikovalcev žensk.¹¹⁴ Razkriva tudi precejšnje razlike v plačilu, saj oblikovalke zaslužijo 12,8 % manj kot njihovi moški kolegi. Ta premajhna zastopanost velja tudi za registrirane modele Skupnosti, pri katerih je le 21 % prijav, ki so jih lastniki s sedežem v EU vložili leta 2022, vključevalo vsaj eno oblikovalko. Statistični podatki Svetovne organizacije za intelektualno lastnino kažejo, da so leta 2022 ženske predstavljale le 21 % navedenih oblikovalcev v aplikacijah industrijskega oblikovanja.¹¹⁵ Medtem ko se je ta številka od leta 2001 podvojila, WIPO ocenjuje, da ob sedanji stopnji enakosti spolov ne bo dosežena do leta 2099. Podobno neravnovesje med spoloma obstaja na področju patentov. V študiji Evropskega patentnega urada iz leta 2022 je bilo ugotovljeno, da je kljub določenemu napredku manj kot eden od sedmih izumiteljev v Evropi žensk.¹¹⁶ Na področju geografskih označb študije poudarjajo vključenost žensk v fazo proizvodnje nekaterih nekmetskih geografskih označb, zlasti v sektorjih, kot so čipke, vezenine, tapiserije, steklo, keramika in volneni izdelki, pri čemer je pri nekaterih izdelkih več kot 81 % ženske delovne sile.¹¹⁷ Vendar so v fizično zahtevnejših sektorjih, kot so proizvodnja kamna in marmorja, strelnega orožja in nožev, ženske premalo zastopane, saj predstavljajo le približno 20 % delovne sile,¹¹⁸ kar kaže na možnosti za izboljšanje enakosti spolov v različnih nekmetskih sektorjih geografskih označb. Poleg tega se ženske v poklicih na področju intelektualne lastnine soočajo z velikimi izzivi. Študija Evropskega parlamenta iz leta 2017 je pokazala, da je popolna enakost spolov v pravnem poklicu še vedno nedosegljiva.¹¹⁹ Razlike so še posebej očitne pri poklicnem napredovanju, saj je na višjih položajih v primerjavi z začetnimi položaji v odvetniških pisarnah, sodstvu in drugih vejah pravnega področja veliko manj žensk. Zato je Komisija v strateškem načrtu urada EUIPO za leto 2030 podprla posebne cilje, povezane s spolom.¹²⁰ Urad EUIPO si ne bo prizadeval le za doseganje enake zastopanosti spolov pri svojih dejavnostih, temveč tudi za razloge za neuravnoteženo zastopanost spolov na področju intelektualne lastnine in za razvoj ciljnih programov za povečanje udeležbe premalo zastopanih skupin v sistemu intelektualne lastnine v Evropi.

Program za digitalno Evropo zdaj vključuje WIDCON,¹²¹ poseben usklajevalni in podporni ukrep za vzpostavitev mreže strokovnega znanja in skupnosti deležnikov za opredelitev dobrih praks in spodbujanje udeležbe žensk v IKT po vsej EU. Za pomoč državam članicam pri doseganju cilja digitalnega desetletja bo ukrep prinesel več rezultatov: (i) poročilo, ki opredeljuje glavne ovire za dekleta in ženske pri izbiri študija ali dela na področju IKT in določa možne ukrepe za povečanje števila žensk na področju IKT; (ii) pregled ustreznih nacionalnih in regionalnih strategij in ukrepov; ter (iii) forum za poročanje o napredku in razpravo o uspešnih in obetavnih pobudah za povečanje udeležbe žensk na področju IKT.

V okviru programa za digitalno Evropo se financiranje nadaljuje za teden programiranja EU, tj. ljudsko pobudo, ki se je začela izvajati leta 2013. Namen evropskega tedna programiranja je razširiti računalniško razmišljanje in kodiranje na čim več ljudi ter spodbuditi razvoj digitalnih znanj in spretnosti že od zgodnjega otroštva, zlasti pri dekletih, da bi jih spodbudili k študiju na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter poklicni poti na področju IKT, saj

114 <https://www.euipo.europa.eu/en/news/women-designers-underrepresented-and-paid-less-in-the-eu-study-reveals>

115 https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2023/article_0004.html

116 <https://www.epo.org/en/news-events/news/fewer-1-7-inventors-europe-are-women>

117 <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/14897>

118 Idem.

119 [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596804/IPOL_STU\(2017\)596804_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596804/IPOL_STU(2017)596804_EN.pdf)

120 https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euipo/strategic_plan/strategic-plan-2030_en.pdf

121 <https://bdva.eu/news/widcon-women-in-digital-project-kick-off/>

ženske opravijo le tretjino ¹²² diplomantov na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva ¹²³ in matematike, vsaka peta ženska pa je strokovnjakinja za IKT.

Druge ustrezne pobude Komisije vključujejo: program Evropskega sveta za inovacije za ženske na vodilnih položajih, pripravljani ukrep za naložbene vrzeli med spoloma po vsej EU, program Women TechEU (glej tudi poglavje 3) ter forum Ženske in dekleta na področju naravoslovja, ¹²⁴ tehnologije, inženirstva in matematike (za več podrobnosti glej poglavje 4).

Komisija je v okviru akcijskega načrta za digitalno izobraževanje še naprej podpirala projekt Girls Go Circular, program brezplačnega ¹²⁵ spletnega učenja in program ESTEAM Fests. ¹²⁶ leta 2024. Girls Go Circular je po vsej Evropi usposabljala 15 000 deklet, starih od 14 do 19 let, na področju digitalnih in podjetniških kompetenc. ESTEAM Fests se je osredotočil na krepitev zaupanja udeležencev, hkrati pa izboljšal njihove digitalne in podjetniške kompetence. Podaljšani so bili za dodatno leto (2025), da bi imeli več časa za razvoj in začetek izvajanja končnega vodnika ESTEAM ter organizacijo dveh dodatnih dekliških praznikov. Od leta 2022 je 22 festivalov ESTEAM doseglo 1 898 žensk in deklet v 13 državah. Na spletu je bilo doseženih 2.149 deklet in žensk iz 38 držav.

Poročilo o razlikah med spoloma v izobraževanju na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike za leto 2024 ¹²⁷ združuje trenutne ugotovitve raziskav, analize politik in dobre prakse v zvezi z razlikami med spoloma v izobraževanju na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike. Poročilo poudarja večplastno naravo razlik med spoloma v izobraževanju in poklicnih poteh na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter poziva k pristopu na več ravneh, ki zajema reforme izobraževanja, ukrepe politike, premike v družbenem odnosu in ciljno usmerjene podporne mehanizme za učinkovito premostitev te vrzeli. Obravnavanje razlik med spoloma na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ni le vprašanje pravičnosti v izobraževanju, temveč tudi vprašanje ključnega gospodarskega in družbenega pomena glede na vse večji pomen področij naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike pri usmerjanju sodobnega sveta, spodbujanju inovacij in reševanju svetovnih izzivov.

Ukrepi Marie Skłodowske-Curie, vodilni program EU za usposabljanje, spretnosti, mobilnost in poklicni razvoj raziskovalcev na vseh stopnjah njihove poklicne poti, so še naprej spodbujali enakost v raziskovalnih skupinah s pristopom, ki upošteva vidik spola in je vključujoč ter upošteva vključevanje načela enakosti spolov na vseh ravneh, ter še naprej vključevali določbe o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja za spodbujanje večje udeležbe žensk v raziskavah in inovacijah. Ukrepi Marie Skłodowske-Curie so še naprej namenjali velik pomen spodbujanju vzornic, vključno z izjemnimi nadzorniki ukrepov Marie Skłodowske-Curie, koordinatorji in štipendisti, ki navdihujejo dekleta in ženske po vsem svetu k sodelovanju v znanosti. Leta 2024 je bil na dogodkih, organiziranih v okviru ukrepov Marie Skłodowske-Curie, „noči evropskih raziskovalcev“, „raziskovalci v šolah“ in „znanost je čudovita!“, velik pomen pripisan promociji vzornic, ki navdihujejo dekleta k sodelovanju v znanosti in raziskavah. Leta 2024 je bila dobitnica evropske nagrade za inovatorke za leto 2024 prof. Rana Sanyal, diplomantka ukrepov Marie Skłodowske-Curie.

122 Zaposleni strokovnjaki za IKT po spolu [isoc_sks_itsps]

123 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240308-2>

124 https://eismea.ec.europa.eu/programmes/european-innovation-ecosystems/women-techeu_en

125 <https://eit-girlsgocircular.eu/>

126 https://eismea.ec.europa.eu/esteam-fests-and-communities-girls-and-women_en

127 <https://education.ec.europa.eu/eu/news/new-report-addresses-the-gender-gap-in-stem-education-across-educational-levels>

V okviru evropskega izobraževalnega prostora priporočilo Sveta o privlačnih in trajnostnih poklicnih poteh v visokošolskem izobraževanju,¹²⁸ sprejeto novembra 2024, vključuje podatke in priporočila o spodbujanju raznolikosti, vključevanja in enakosti spolov v akademskih poklicnih poteh.

Razpis za zbiranje predlogov Erasmus+ za eksperimentiranje na področju evropske politike za leto 2024 podpira projekte, ki razvijajo načine za premagovanje ovir, ki dekletom in ženskam preprečujejo udeležbo v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter poklicno pot v sektorju zelenih/neto ničelnih tehnologij, med drugim s kampanjami, programi mentorstva, poklicnim usmerjanjem in vzorniki.¹²⁹

Komisija je usklajevala in sopedredovala projektni skupini za talente za rast¹³⁰ v okviru sodelovanja Sveta EU-ZDA za trgovino in tehnologijo.¹³¹ Projektna skupina je delovala kot platforma za izmenjavo politik, orodij in podatkov o razvoju znanj in spretnosti v obeh regijah, da bi spodbudila razvoj talentov ter znanj in spretnosti, potrebnih za nastajajoče in obstoječe tehnologije. Eno od štirih delovnih področij je bilo osredotočeno na privabljanje žensk, mladih in drugih premalo zastopanih skupin na tehnološka delovna mesta.¹³² Projektna skupina je delo zaključila 4. aprila 2024.

Razpisi za zbiranje predlogov v okviru proračunskih vrstic, namenjenih socialnemu dialogu, vsebujejo splošni pogoj, da je treba pri dejavnostih, ki se financirajo v okviru teh vrstic, ustrezno upoštevati enakost spolov in preprečiti diskriminacijo. Leta 2024 sta bila objavljena dva razpisa: prvi se nanaša na podporo socialnemu dialogu, drugi pa na ukrepe obveščanja in usposabljanja za delavske organizacije. Zaradi teh razpisov, ki so letni razpisi, Komisija financira različne projekte, namenjene enakosti spolov. Nekateri so specifični za posamezne sektorje (trgovina, izvajanje sporazuma socialnih partnerjev o ženskah v železniškem sektorju, oskrba, poštni sektor). Druge imajo medsektorsko razsežnost ter socialnim partnerjem na nacionalni ravni in ravni EU običajno omogočajo izmenjavo političnih priporočil in dobrih praks o ustreznih razsežnostih enakosti, kot sta razlika v plačilu med spoloma in preglednost plačil. Nekateri projekti močno vplivajo na enakost spolov, saj se osredotočajo na zmogljivost socialnih partnerjev v sektorjih z večinoma žensko delovno silo (npr. oskrba, zdravstvena nega).

Nazadnje je bilo ob podpori programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote prek Akademije za evropsko pravo v sodelovanju z Evropsko komisijo organiziranih šest seminarjev za usposabljanje sodnikov in delavcev v pravni stroki o zakonodaji EU o enakosti spolov. Leta 2024 se je na teh seminarjih, ki so poleg angleščine potekali tudi v drugih jezikih (najpogosteje v nacionalnih jezikih zadevnih držav), usposabljal več kot 300 akademikov, sodnikov in delavcev v pravni stroki. Seminarji so potekali v Pragi, Københavnu, Sofiji, Lizboni, Parizu in Trierju. Njihov namen je bil udeležencem zagotoviti dobro znanje o bistvenih vidikih zakonodaje EU o enakosti spolov in njeni razlagi s strani Sodišča Evropske unije. Vključevali so delavnice za razpravo o praktičnih primerih v delovnih skupinah, da bi se lahko udeleženci bolje seznanili s praktičnimi vidiki uporabe prava EU o enakosti.

128 Priporočilo Sveta z dne 25. novembra 2024 o privlačnih in trajnostnih poklicnih poteh v visokošolskem izobraževanju, C/2024/7282.

129 https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/erasmus/wp-call/2024/call-fiche_erasmus-edu-2024-pol-exp_en.pdf

130 https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/skills-and-qualifications/working-together/eu-us-talent-growth-task-force_en

131 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-us-trade-and-technology-council_en

132 Poročilo o dejavnostih na delovnem področju in namenski analitični dokument OECD o tej temi, vključno s priporočili in najboljšimi praksami, zbranimi z anketo in delavnico vzajemnega učenja, sta [na voljo tukaj](#).

Vodenje enakopravno skozi družbo

Leta 2024 je bil dosežen določen napredek pri napredovanju žensk na vodilnih položajih, vendar je ta še vedno omejen in še ni trajnosten. To se dogaja kljub vse večji razliki med spoloma pri doseganju terciarne izobrazbe pri ženskah, ki je zdaj za 10,9 odstotne točke višja kot pri moških.¹³³

Kot kažejo podatki indeksa EIGE za leto 2024, je bil pri ženskah dosežen napredek pri odločanju, vendar je doseganje enake zastopanosti spolov pri odločanju še vedno oddaljen cilj. Udeležba žensk v vseh sektorjih javnega življenja, zlasti v politiki, novinarstvu in civilni družbi, se sooča z močnejšim nasiljem in sovraštvom, zlasti na spletu.

Ženske v političnem odločanju

Raziskava Eurobarometer iz leta 2024 kaže, da večina Evropejcev zavrača stereotipe o stališčih in sposobnostih žensk in moških na vodstvenih položajih. Strinjajo se na primer (55 %), da so začasni ukrepi (npr. kvote) potrebni za odpravo sedanje premajhne zastopanosti žensk v politiki, in menijo, da večje število žensk v politiki vodi k boljšim političnim odločitvam. Vendar ima več kot petina še vedno stereotipna stališča, na primer da ženske niso dovolj ambiciozne, da bi dobile višje položaje v organizaciji,¹³⁴ in da „moški postanejo boljši voditelji kot ženske“. Obstaja tudi polarizacija po starosti, ki je večja za mlajše ljudi: razlika v stopnjah ujemanja med ženskami in moškimi, starimi od 15 do 24 let, je za tretjino¹³⁵ večja kot pri starejših starostnih skupinah. Glede izjave „ženske so preveč čustvene, da bi bile dobre voditeljice“ je razlika v soglasju med mladimi ženskami in moškimi dvakrat večja kot med starejšimi ženskami in moškimi.¹³⁶ To kaže, da so stališča žensk in moških v starostni skupini od 15 do 24 let bolj polarizirana kot v starostni skupini starejših.

Po volitvah junija 2024 je sedeže v novem Evropskem parlamentu julija 2024 zasedelo 277 žensk (38,5 %) in 441 moških (61,3¹³⁷ %). Prvič od uvedbe neposrednih volitev v Evropski parlament leta 1979 se je delež poslank Evropskega parlamenta zmanjšal v primerjavi s stanjem tik pred volitvami aprila 2024 (39,7 %) in stanjem takoj po evropskih volitvah leta 2019 (40,7 %).¹³⁸ Pozitivno je, da sta novoizvoljeni poslanki Evropskega parlamenta ponovno izvolili dve ženski, Metsola za predsednico Parlamenta in Von der Leyen za predsednico Evropske komisije.¹³⁹

Glede na volitve v Evropski parlament leta 2024 in druge volitve na nacionalni in lokalni ravni so države članice razpravljale o politični udeležbi žensk v okviru evropske mreže za volilno sodelovanje. Države članice so poročale zlasti o udeležbi žensk, ki kandidirajo. Zagotovili so tudi povratne informacije o ukrepih, sprejetih v podporo enakosti spolov pri dostopu do volitev in udeležbi na njih, kot nadaljnji ukrep na podlagi priporočila Komisije o vključujočih in odpornih

¹³³ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_statistics#Highlights

¹³⁴ V 21 državah se več kot polovica strinja, da večje število žensk v politiki vodi k boljšim političnim odločitvam, pri čemer jih je največ na Portugalskem (83 %), v Grčiji (79 %) in Italiji (78 %).

¹³⁵ vrzel v višini 18 odstotnih točk pri osebah, starih od 15 do 24 let, v primerjavi z 11 do 12 odstotnimi točkami pri osebah, starejših od 25 let.

¹³⁶ vrzel v višini 13 odstotnih točk pri osebah, starih od 15 do 24 let, v primerjavi s 6 do 9 odstotnimi točkami pri osebah, starejših od 25 let; glej <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974>.

¹³⁷ <https://results.elections.europa.eu/en/mep-gender-balance/2024-2029/>. Ena oseba je bila evidentirana s spolom „drugo“.

¹³⁸ Zastopanost žensk se je zmanjšala na 39,4 %, potem ko so poslanci Evropskega parlamenta iz Združenega kraljestva marca 2020 zapustili Parlament.

¹³⁹ <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/data-talks/despite-hopes-progress-european-parliament-elections-led-decline-womens-representation>

volilnih procesih ¹⁴⁰ iz leta 2023. Razprave so zajemale tudi stanje politične udeležbe romskega prebivalstva in zlasti romskih žensk ter varnost kandidatov.

Doslej je 11 držav članic sprejelo zakonodajne kvote po spolu, ki se uporabljajo za liste kandidatov za nacionalne volitve. ¹⁴¹ Od 11 držav jih je 10 imelo tudi zakonodajne kvote, ki so veljale za evropske volitve. Večina teh kvot določa minimalno kvoto za vsak spol (35 %–59 %) na seznamu kandidatov. Nekateri zakoni vključujejo posebne določbe, kot so „zbirni sezname“, na katerih je treba zamenjati moške in ženske ali razvrstiti vsako določeno število položajev. Malta ima „korektivni mehanizem za enakost spolov“, ki nezadostno zastopanemu spolu samodejno dodeli do 12 dodatnih sedežev, če je izvoljenih manj kot 40 % vsakega spola.

Podatki inštituta EIGE za leto 2024 kažejo (glej sliko 1), da se udeležba žensk v nacionalnih parlamentih v državah članicah s kvotami povečuje nekoliko hitreje kot v državah članicah brez kvot. Če se bo ta trend nadaljeval, bi lahko države članice s kvotami dosegle enako zastopanost spolov do leta 2032, države članice brez kvot pa do leta 2040.

Slika 1: Delež žensk v enodomnih/spodnjih domovih nacionalnih parlamentov v državah članicah EU z zakonodajnimi kvotami ali ukrepi ali brez njih, zadnje četrletje 2004–četrtletje 2024

Vir: Lastni izračuni na podlagi podatkov iz podatkovne zbirke Evropskega inštituta za enakost spolov o statističnih podatkih po spolu: Nacionalni parlament

Opombe: Podatki ne vključujejo Hrvaške za obdobje 2004–2006, država je bila dodana v zbiranje podatkov leta 2007. Države so bile postopoma dodane v skupino kvot, ko je bila sprejeta zakonodaja. Malta je vključena v skupino kvot. Romunija je vključena v skupino, za katero se ne uporabljajo kvote.

Podatki iz novembra 2024 kažejo, da ženske ponovno predstavljajo več kot 40 % poslancev (enodomni/spodnji dom) v samo šestih državah članicah, pri čemer je delež na Švedskem 45,6 %, na Finskem 45,5 %, Danskem 44,7 %, v Španiji 44,6 % ter v Belgiji in na Nizozemskem 40,7 %. ¹⁴² Po drugi strani pa ženske predstavljajo manj kot 25 % poslancev v petih državah članicah. V padajočem vrstnem redu so to Irska, Slovaška, Romunija, Madžarska in Ciper.

V povprečju EU delež poslank v enodomnih/spodnjih domovih parlamenta trenutno znaša 33,1 % (slika 2). ¹⁴³ To je zelo rahlo povečanje v primerjavi z letom 2023 (33 %), vendar po padcu s 33,2 %

140 Priporočilo Komisije (EU) 2023/2829 z dne 12. decembra 2023 o vključujočih in odpornih volilnih procesih v Uniji ter krepitevi evropskega značaja in učinkovite izvedbe volitev v Evropski parlament (UL L 2023, 20.12.2023, str. 2829).

141 Belgija, Irska, Grčija, Španija, Francija, Hrvaška, Italija, Luksemburg, Poljska, Poljska in Slovenija.

142 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni novembra 2024.

[Kazalnik: ženske v odločanju ?? politika ?? nacionalni parlament: predsedniki in člani.](#)

143 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Podatki so bili nazadnje posodobljeni novembra 2024.

[Kazalnik: ženske v odločanju ?? politika ?? nacionalni parlament: predsedniki in člani.](#)

na 32,4 % leta 2022 že drugo leto zapored kaže trend naraščanja. Napredek na nacionalni ravni se je v zadnjih letih upočasnil. To kaže, da je potrebno več dela, da se več žensk vključi v politiko.

V Sloveniji je Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti skupaj z Univerzo v Mariboru, Univerzo za izobraževanje odraslih Celje in Zavodom za politično upravljanje izvajalo projekt EWA, ki se je med letoma 2022 in 2024 sofinanciral iz programa EU Državljeni, enakost, pravice in vrednote. Cilj projekta EWA je bil povečati politično udeležbo mladih žensk s spremembo prepričanj o ženskah v politiki in državljanski udeležbi, ki temeljijo na spolnih stereotipih. Dejavnosti projekta so bile zasnovane za krepitev vloge žensk, tako individualno kot sistemsko, z ustvarjanjem boljših priložnosti za dejavno udeležbo žensk v politični in državljanski sferi.¹⁴⁴

Leta 2024 je ciprski komisar za enakost spolov v sodelovanju z ministrstvom za izobraževanje

Šport in mladina sta organizirala pisni natečaj za diplomirane ženske z naslovom „Če bi bila ministrica, kaj bi spremenila“. Ukrep je bil namenjen podiplomskim študentkam in jih spodbujal, da izberejo vprašanje in napišejo esej o tem, kaj bi lahko bolje delovalo na vseh področjih dejavnosti. Zmagovalci natečaja so nato za en dan zasenčili ministre in ministrice, tako ženske kot moške. Mlada dekleta so imela priložnost razpravljati z ministri in ministricami, sodelovati na srečanjih z ministri in ministricami ter spodbuditi razpravo med oblikovalci politik in mladimi dekletimi. Tekmovanje se bo ponavljalo vsako leto, njegov cilj pa je spodbuditi mlade ženske, da se vključijo v politiko.

Belgija je naročila študijo o seksizmu v politiki v lanskem volilnem obdobju. Cilj študije je bil razumeti, ali, kako in zakaj so kandidati žrtve seksizma, razumeti njegove posledice in predlagati načine za boj proti seksističnemu vedenju med volilnimi kampanjami. V obdobju kampanje pred belgijskimi volitvami junija 2024 je bilo analiziranih skoraj 44 000 odzivov kandidatov na objave v družbenih medijih, opravljenih pa je bilo tudi 25 poglobljenih razgovorov. Študija je ugotovila, da so kandidatke pogosteje tarča seksizma in sovražnosti na splošno ter da ima seksizem številne oblike in se pojavlja na številnih različnih mestih, na spletu in zunaj njega. Resno vpliva na duševno dobro počutje in politične ambicije žensk, kar ogroža demokracijo.¹⁴⁵

V Španiji je¹⁴⁶ bil avgusta 2024 odobren sistemski zakon 2/2024 o paritetni zastopanosti ter uravnoveženi zastopanosti žensk in moških. Prizadeva si preseči stekleni strop pri političnem in gospodarskem odločanju, in sicer z uvedbo obveznih seznamov z zadrigo in izrecno zahtevo po uravnoveženi zastopanosti (niti spol ne sme predstavljati več kot 60 % ali manj kot 40 %) v ustavnih organih ali organih ustavnega pomena ter pri imenovanju ministrov in podpredsednikov ter oseb na najvišji ravni odgovornosti v splošni državni upravi in drugih ustreznih organih.

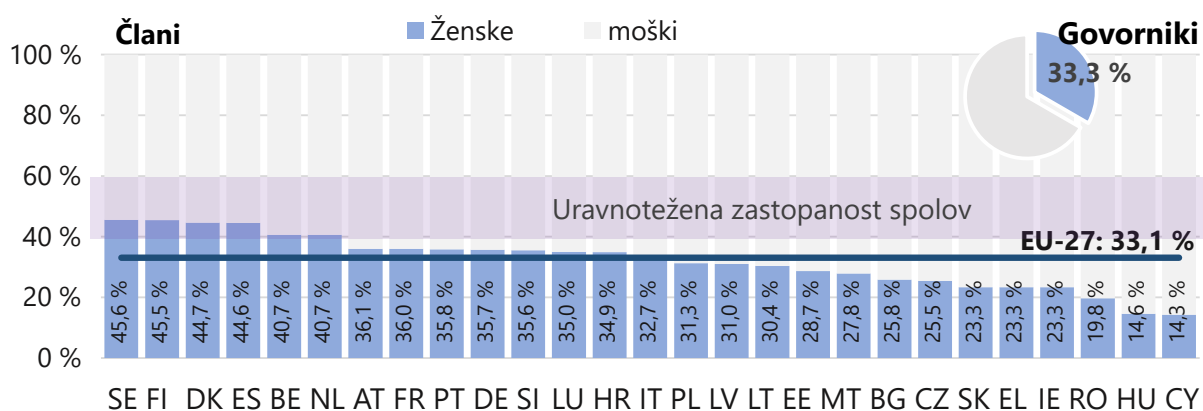
144 <https://ewa.si/en/>

145 <https://igvm-iefh.belgium.be/fr/actualite/>

[le sexisme et l'hostilité durant la campagne électorale impactent surtout les candidates](#)

146 <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2024-15936>

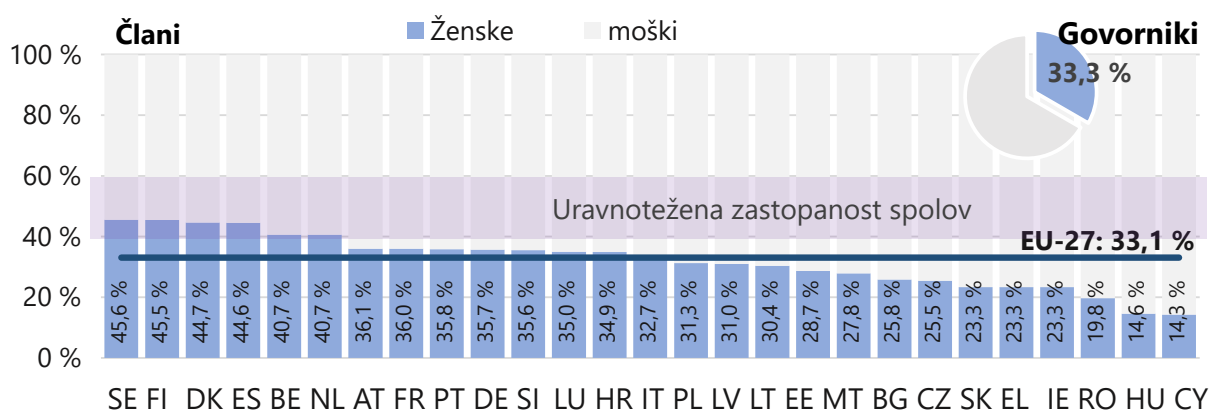
Slika 2: Odstotek žensk in moških v enodomnih in nižjih domovih nacionalnih parlamentov v EU, november 2024

Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) o statističnih podatkih po spolu

V povprečju se je delež ministric na višjih položajih v EU zmanjšal s 33,4 % v letu 2023 na 32,8 % v letu 2024, kar pomeni zmanjšanje za 0,6 odstotne točke. Kljub temu je bilo v devetih državah članicah vsaj 40 % ministric na višjih položajih žensk (Belgija, Nemčija, Estonija, Španija, Francija, Latvija, Litva, Nizozemska, Finska in Švedska). To je ena država članica več kot lani. Na nasprotnih koncih spektra je Finska poročala, da ima večino žensk (57,9 %), medtem ko Madžarska trenutno nima niti ene visoke ministrice.

Slika 2: Odstotek žensk in moških v enodomnih in nižjih domovih nacionalnih parlamentov v EU, november 2024

Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) o statističnih podatkih po spolu

Zastopanost žensk v vladi je pomembna, vendar je prav tako pomembno preučiti posebne portfelje, ki jih imajo ženske. Analiza inštituta EIGE kaže, da čeprav ženske zasedajo skoraj tretjino višjih ministrskih položajev, predstavljajo le manjši delež ministrov s resorji za „temeljne funkcije“, tj. zunanje in notranje zadeve, obrambo ali pravosodje (25,9¹⁴⁷ %), gospodarstvo (24,3¹⁴⁸ %) in

147 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Nazadnje posodobljeno novembra 2024. [Indikator: ženske pri odločanju ?? politika ?? nacionalne vlade: ministri glede na delovno dobo in funkcijo vlade ?? osnovne funkcije.](#)

148 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Nazadnje posodobljeno novembra 2024. [Kazalnik: ženske pri odločanju ?? politika ?? nacionalne vlade: ministri glede na delovno dobo in funkcijo vlade ?? gospodarske funkcije.](#)

infrastrukturo (32,5 %),¹⁴⁹ ter znatno večji delež ministrov s socialnimi ali kulturnimi resorji (48 %).¹⁵⁰ To je dolgoletni vzorec, ki kaže na porazdelitev ministrskih resorjev, ki nekako odraža spolne stereotipe.

Kar zadeva ženske na vodilnih položajih v nacionalnih sistemih, je samo devet od 27 nacionalnih parlamentov, kar je ena manj kot leta 2023, imelo žensko za predsednico parlamenta.¹⁵¹ Decembra 2024 so bile v EU štiri (6 leta 2023) voditeljice vlad in tri predsednice od 21 (tri leta 2023).¹⁵²

Število žensk na vodilnih položajih v nacionalnih sistemih se zmanjšuje. Če pogledamo, kako so odgovornosti razdeljene v političnih strankah, vidimo enak trend. Le 25,8 % (26,8 % leta 2023)¹⁵³ političnih strank v EU ima voditeljice, 33,5 % (36,9 % leta 2023) namestnikov vodij strank pa je žensk.¹⁵⁴

Na regionalni ravni opazamo drugačen trend. Najnovejši podatki iz novembra 2024 kažejo, da se je število žensk v regionalnih skupščinah in občinskih svetih povečalo, čeprav nekoliko. Predstavljali so 36,3 % (35,7 % leta 2023)¹⁵⁵ članov regionalnih skupščin po vsej EU in 34,8 % (34,5 % leta 2023) članov lokalnih/občinskih svetov (slika 4).¹⁵⁶

Samo v štirih od 19 držav članic (4 leta 2023), ki imajo regionalno raven s pristojnostmi samouprave, vsak spol predstavlja vsaj 40 % članov lokalnih/občinskih in regionalnih skupščin.

149 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Nazadnje posodobljeno novembra 2024. [Kazalnik: ženske pri odločanju ?? politika ?? nacionalne vlade: ministri glede na delovno dobo in funkcijo vlade ?? infrastrukturne funkcije.](#)

150 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Nazadnje posodobljeno novembra 2024. [Kazalnik: ženske pri odločanju ?? politika ?? nacionalne vlade: ministri glede na delovno dobo in funkcijo vlade ?? socialno-kulturne funkcije.](#)

151 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Nazadnje posodobljeno novembra 2024. [Kazalnik: ženske v odločanju ?? politika ?? nacionalni parlamenti: Predsedniki in člani ?? govornik v hiši.](#)

152 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Nazadnje posodobljeno novembra 2024. [Kazalnik: ženske pri odločanju ?? politika ?? nacionalne vlade: predsedniki in predsedniki vlad ?? vodja vlade in kazalnik: ženske pri odločanju ?? politika ?? nacionalne vlade: predsedniki in ministrski predsedniki ?? predsednik.](#)

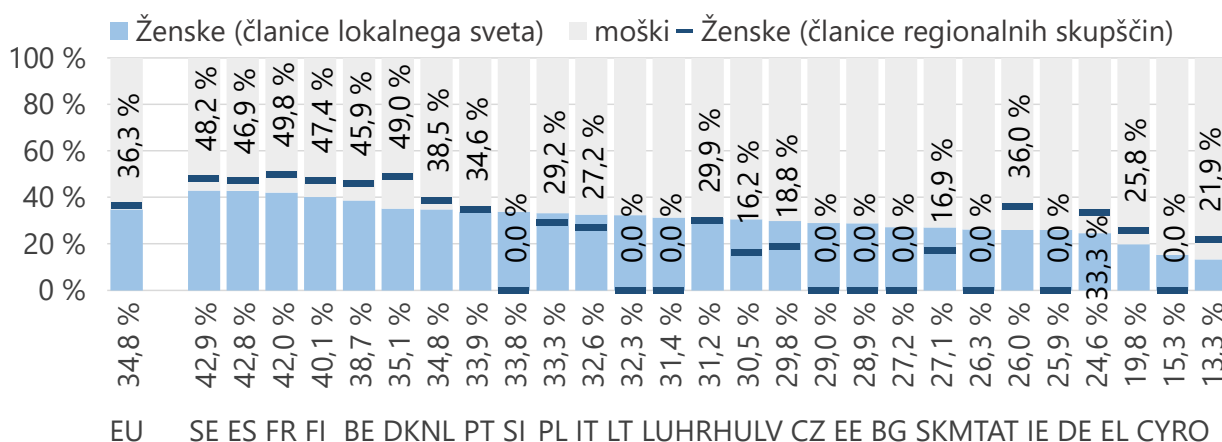
153 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Nazadnje posodobljeno julija 2024. [Kazalnik: ženske v odločanju ?? politika ?? glavne politične stranke: vodja stranke.](#)

154 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. [Nazadnje posodobljeno julija 2024.](#) [Kazalnik: ženske v odločanju ?? politika ?? glavne politične stranke: namestniki vodij.](#)

155 Vir: Podatkovna zbirka EIGE o statističnih podatkih. Zadnjič posodobljeno novembra 2024. [Kazalnik: ženske v odločanju ?? politika ?? regionalne skupščine: članov.](#)

156 Vir: Podatkovna zbirka EIGE o statističnih podatkih. Zadnjič posodobljeno novembra 2024. [Kazalnik: ženske na vodilnih položajih ?? v politiki ?? v lokalnih/občinskih svetih: članov.](#)

Slika 4: Delež članic regionalnih skupščin in lokalnih svetov v državah članicah EU, 2024

Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) o statističnih podatkih po spolu

Opomba: V Bolgariji, Estoniji, na Irskem, Cipru, v Litvi, Luksemburgu, na Malti ali v Sloveniji ni regij s pristojnostmi samouprave. Podatki za regionalne skupščine na Portugalskem zajemajo samo Azore in Madeiro.

Napredek se je nadaljeval tudi na področju sodne oblasti, pri čemer so člani vrhovnih sodišč prešli s 43,5 % na 45,1 % (v primerjavi s 37,2 % leta 2014), predsednik sodišča pa s 37 na 40,7 % (29,6 % leta 2014).

Na ravni Evropske komisije je prejšnja Komisija začela s 13 ženskami od 27, novi kolegij komisarjev pa dosega le uravnoteženo zastopanost spolov, pri čemer je 11 žensk od 27 (40,7 %). Ta številka pomeni znatno izboljšanje v primerjavi s stanjem po prejemu prvega sklopa imenovanj od držav članic. Poleg tega se je predsednica Ursula von der Leyen odločila, da bo spremenila delež na ravni šestih izvršnih podpredsednikov, tako da bo imenovala štiri ženske in dva moška.

Na vodstveni ravni je Komisija dosegla znaten napredek pri doseganju uravnotežene zastopanosti spolov. Med prvo Komisijo Ursule von der Leyen se je število imenovanj žensk na višje vodstvene položaje povečalo s 37 % na 48 %, na srednjih vodstvenih položajih pa z 42 % na 49 %¹⁵⁷ in na splošno doseglo 49 %. To doslej največje povečanje zastopanosti žensk na vodstveni ravni je zahtevalo skupna prizadevanja vseh služb Komisije. Dosežena je bila s programi za razvoj talentov za uslužbenke in posebnimi cilji za generalne direktorate, hkrati pa je bilo zagotovljeno, da so vsa imenovanja temeljila na dosežkih.

Komisija je še naprej pozorno spremljala imenovanja vodstvenih delavcev, da bi zagotovila uravnoteženo zastopanost spolov. Komisija razvija pobude za vzpostavitev nabora talentov in ukrepe za podporo zaposlovanju, pri katerem je zastopanost spolov uravnotežena.

Tudi korporativni program Komisije za razvoj ženskih talentov, ki ga sestavljajo prilagojeno usposabljanje, inštruiranje, podpora in priprava na srednje vodstvene položaje, se je izkazal za uspešnega pri spodbujanju uravnotežene zastopanosti spolov na vodstvenih položajih. V šestem krogu tega programa, ki bo potekal do februarja 2025, sodeluje približno 96 kolegic. Od skupno 545 žensk, ki so sodelovale v prvih petih krogih, jih je bilo od takrat 200 (37 % udeležencev) imenovanih na mesto vodje enote.

157 Podatki z dne 1. januarja 2025.

Poleg tega so bili vzpostavljeni prilagojeni programi mentorstva za srednje vodstvene delavce, ki želijo postati višji vodstveni delavci, in za uveljavljene višje vodstvene delavce, ki se želijo razvijati na svojem trenutnem položaju ali se pripraviti na višje odgovornosti. Doslej je v teh programih sodelovalo ali v njih sodeluje 185 žensk (151 srednjih vodstvenih delavcev in 34 višjih vodstvenih delavcev).

Komisija je januarja 2025 dosegla 51-odstotni delež žensk na srednjih vodstvenih položajih v izvajalskih agencijah. Med višjimi vodstvenimi delavci so trenutno štiri od šestih direktorjev izvajalskih agencij ženske.

Napredek je bil dosežen tudi pri spodbujanju vodilne vloge, ki upošteva vidik spola, v zunanjem delovanju EU. V skladu z akcijskim načrtom EU za enakost spolov v zunanjih odnosih (GAP III) je EU ob podpori švedske akademije Folke Bernadotte uvedla program vodenja, ki upošteva vidik spola. Od decembra 2024 se 80 % višjih vodstvenih delavcev na sedežu Evropske službe za zunanje delovanje usposablja za vsaj enega od obeh modulov, vzpostavljena pa je bila mreža 73 kontaktnih točk za enakost spolov, ki zajema skoraj vse oddelke ESZD ter ponuja mesečna usposabljanja o vključevanju načela enakosti spolov in izmenjavi dobrih praks.

Pakt o civilni skupni varnostni in obrambni politiki (SVOP), sprejet maja 2023, se je zavezal tudi h krepitvi vodilne vloge v misijah, ki upošteva vidik spola, in določil cilj, da je med mednarodnim osebjem 40 % žensk. Vse civilne misije SVOP naj bi vključevale namenske svetovalce za enakost spolov in mreže kontaktnih točk za enakost spolov. Uvodno usposabljanje vodij misij SVOP, ki se bo začelo v začetku leta 2024, vključuje komponente o vodstvu, ki upošteva vidik spola.

Ženske na vodilnih položajih v gospodarstvu

Na gospodarskem področju so ženske še vedno premalo zastopane v organih odločanja podjetij po vsej EU. EU je za reševanje tega vprašanja sprejela direktivo o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov v upravnih odborih družb,¹⁵⁸ ki od velikih družb EU, ki kotirajo na borzi, zahteva, da do 30. junija 2026 dosežejo vsaj 40 % vsakega spola med neizvršnimi direktorji ali 33 % med vsemi direktorji. Podjetja, ki ne dosegajo ciljev, so pooblaščenca za izvajanje postopkovnih zahtev, ki zagotavljajo preglednost izbirnega postopka, in poročanje o sprejetih ali načrtovanih ukrepih za doseganje uravnotežene zastopanosti spolov v upravnih odborih. Te zahteve je treba uveljaviti s kaznimi.

Direktivo je bilo treba prenesti do 28. decembra 2024. Doslej 17 držav članic ni priglasilo nacionalnih ukrepov za popoln prenos zakonodaje. Komisija je februarja 2025 te države članice uradno obvestila o njihovem nespoštovanju prava EU.

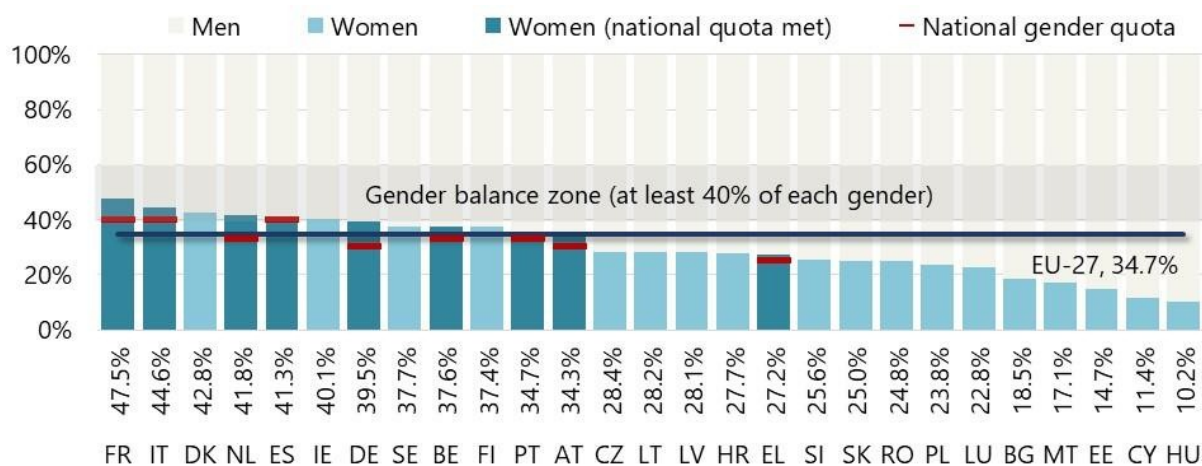
Najnovejši podatki inštituta EIGE kažejo povečanje števila žensk v upravnih odborih največjih družb, ki kotirajo na borzi, kar je novo visoko število. Leta 2024 je bilo 34,7 % članov upravnih odborov družb EU, ki kotirajo na borzi, žensk v primerjavi s 33,8 % leta 2023.¹⁵⁹ Od vseh držav članic jih je 12 doseglo cilj, da je med vsemi člani upravnih odborov vsaj 33 % žensk.¹⁶⁰

158 Direktiva (EU) 2022/2381 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. novembra 2022 o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepov (UL L 315, 7.12.2022, str. 44).

159 Vir: Podatkovna zbirka statističnih podatkov EIGE. Nazadnje posodobljeno novembra 2024. [Kazalnik: ženske pri odločanju ?? podjetja in finance ?? največja podjetja, ki kotirajo na borzi: članov upravnega odbora.](#)

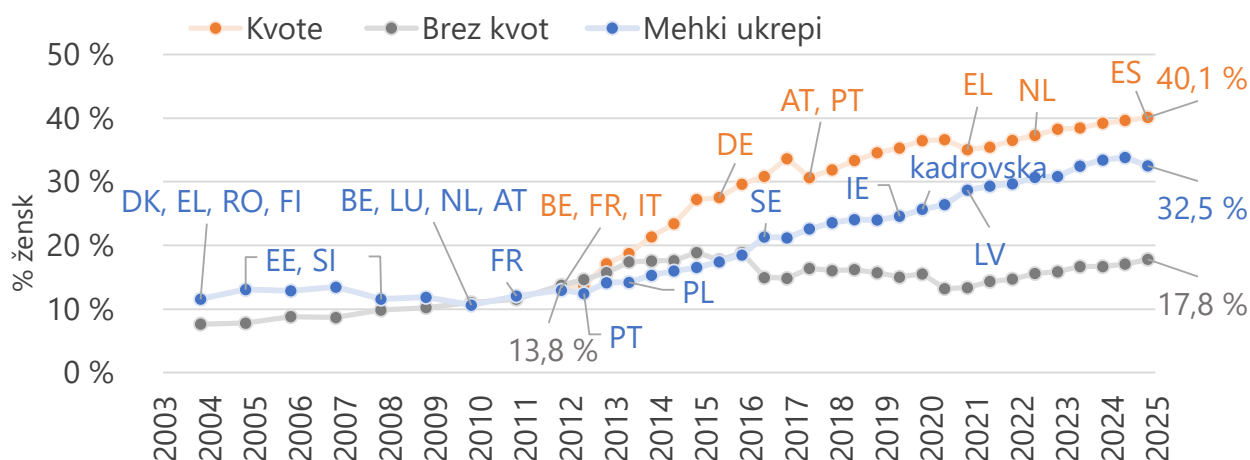
160 Avstrija (34,3 %), Portugalska (34,7 %), Finska (37,4 %), Belgija (37,6 %), Švedska (37,7 %), Nemčija (39,5 %), Irska (40,1 %), Španija (41,3 %), Nizozemska (41,8 %), Danska (42,8 %), Italija (44,6 %) in Francija (47,5 %). To je enako število kot leta 2023. Kar zadeva delež žensk med neizvršnimi direktorji, osem držav članic dosega predlagani cilj EU v višini vsaj 40 % (slika 7): Italija (50 %), Francija (49,8 %), Irska (46,7 %), Španija (46,2 %),

Slika 5: Delež žensk in moških v upravnih odborih največjih družb v EU, ki kotirajo na borzi, oktober 2024

Vir: Evropski inštitut za enakost spolov, statistični podatki po spolu

Slika 6: Delež žensk v upravnih odborih največjih družb, ki kotirajo na borzi, v državah članicah EU z nacionalnimi kvotami po spolu in brez njih, 2003–oktober 2024

Vir: Izračuni inštituta EIGE na podlagi podatkov iz njegove zbirke statističnih podatkov po spolu

Opombe: Podatki ne vključujejo Češke, Litve, Malte in Poljske za leto 2003 ter Hrvaške za obdobje 2003–2006 (države, ki so se pridružile zbiranju podatkov v letih 2004 oziroma 2007). Države so vključene v ustrezno skupino na podlagi leta sprejetja zakonodaje/mehkega ukrepa. Mehki ukrepi: Danska, Grčija, Romunija, Finska (2003. oktober), Estonija, Slovenija (2004. oktober), Španija (2007. oktober), Belgija, Luksemburg, Nizozemska, Avstrija (2009. oktober), Francija (2010. oktober), Portugalska (2012. oktober), Poljska (2013. april), Švedska (2016. april), Irska (2019. april), Hrvaška (2019. oktober), Latvija (2020. oktober). Kvota: Belgija, Francija, Italija (oktober 2011), Nemčija (april 2015), Avstrija, Portugalska (april 2017), Grčija (oktober 2020), Nizozemska (april 2022), Španija (2024. oktober).

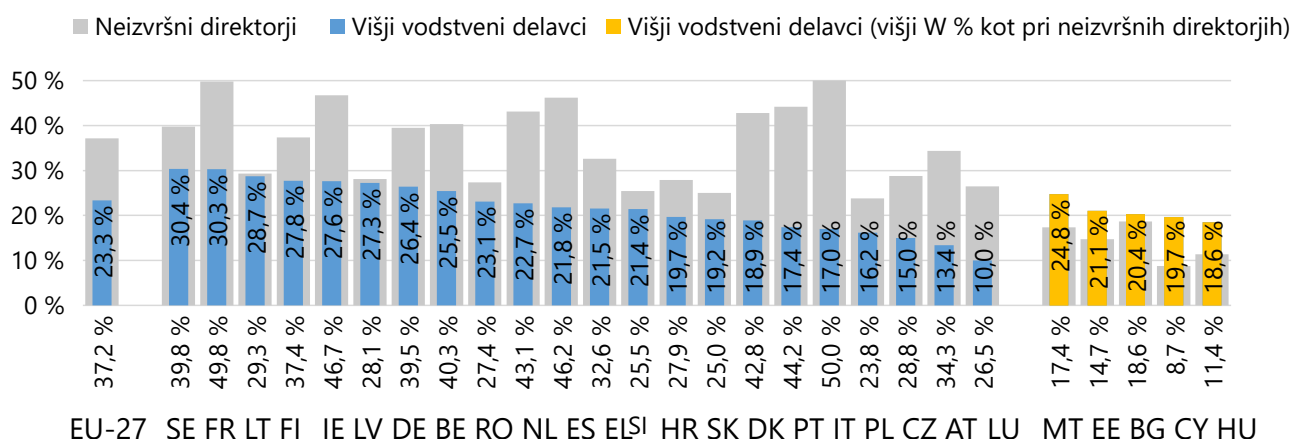
Portugalska (44,2 %), Nizozemska (43,1 %), Danska (42,8 %) in Belgija (40,3 %).

Vladne pobude za doseganje večje enakosti spolov pri vodenju podjetij zajemajo različne pristope, od neobveznih „mehkih“ ukrepov, ki spodbujajo prostovoljno ukrepanje podjetij, do strožjih „trdih“ regulativnih pristopov, ki nalagajo pravno zavezujoče kvote, ki jih spremljajo kazni za neizpolnjevanje obveznosti.

Od leta 2014 se je zastopanost žensk v upravnih odborih največjih družb v večini držav članic EU opazno izboljšala, čeprav z različnimi stopnjami napredka. Države, ki so izvedle določeno vrsto ukrepov, so na splošno dosegle večje izboljšanje zastopanosti žensk, čeprav obstajajo nekatere izjeme.

Po obdobju pospešenega napredka med letoma 2010 in 2015, ki je bil predvsem posledica izboljšav v Franciji, Italiji in Nemčiji, se je napredek upočasnil, saj so države postopoma dosegle svoj zakonodajni cilj ali se mu približale (slika 6).

Slika 7: Delež žensk med izvršnimi in neizvršnimi člani dveh najvišjih organov odločanja največjih družb v EU-27, ki kotirajo na borzi, oktober 2024

Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) o statističnih podatkih po spolu

Delež žensk na neizvršnih položajih v dveh najvišjih organih odločanja največjih družb EU, ki kotirajo na borzi, je znašal 37,2 %. Vendar je delež žensk na vodilnih položajih bistveno nižji (23,3 %). Ta razlika (manj žensk na vodstvenih položajih kot med neizvršnimi direktorji) je opazna v večini držav članic EU (22 od 27).

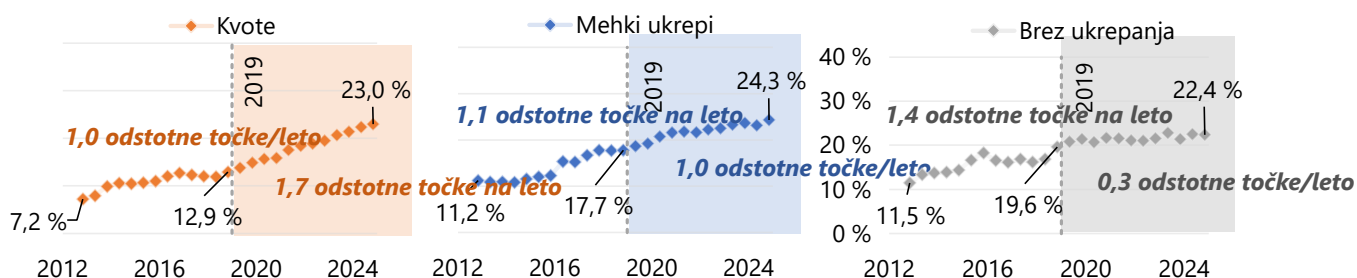
V osmih državah članicah je zastopanost spolov med neizvršnimi direktorji uravnotežena (slika 7). Kar zadeva vodstvene delavce, ženske predstavljajo manj kot 3 od 10 vodstvenih delavcev v vseh državah članicah EU.

Zakonodajna prizadevanja na nacionalni ravni so imela pomembno vlogo pri znatnem povečanju zastopanosti žensk v upravnih odborih. Običajno kvote veljajo samo za odbor na najvišji ravni, ki ga pogosto sestavljajo neizvršni direktorji, tako da izvršni položaji morda ne bodo toliko prizadeti. Vendar vse več držav razširja zakonodajne ukrepe, da bi vključevale višje izvršilne položaje.

Med letoma 2012 in 2019 so države s kvotami, države z mehкими ukrepi in države brez ukrepov pokazale podobne letne stopnje povečanja deleža žensk na vodstvenih položajih. Od leta 2019 se je stopnja sprememb za ženske na vodstvenih položajih v državah članicah s kvotami povečala, medtem ko se je v državah članicah z mehкими ukrepi ali brez ukrepanja hitrost sprememb dejansko

zmanjšala. S hitrejšim tempom sprememb je delež žensk na vodstvenih položajih v državah, za katere veljajo kvote (23,0 %), dosegel podobno raven kot v skupinah držav z mehкими ukrepi (24,3 %) in držav brez ukrepanja (22,4 %), čeprav je bil leta 2019 delež žensk na vodstvenih položajih manjši (12,9 % v primerjavi s 17,7 % oziroma 19,6 %).

Slika 8: Delež žensk med izvršnimi člani dveh najvišjih organov odločanja največjih družb v EU-27, ki kotirajo na borzi, po vrstah ukrepov, od oktobra 2012 do oktobra 2024

Vir: lastni izračuni na podlagi podatkov iz podatkovnih zbirk Evropskega inštituta za enakost spolov o statističnih podatkih po spolu: V skupino kvot so vključene države članice z nacionalnimi kvotami po spolu, ki postopoma temeljijo na letu sprejetja: Belgija, Francija in Italija od leta 2011; Nemčija od leta 2015; Avstrija in Portugalska od leta 2017; Grčija od leta 2020; Nizozemska od aprila 2022; in Španijo od avgusta 2024. V primerih z več ukrepi se za razvrstitev držav v ustrezno skupino uporabi najzgodnejše leto sprejetja. Za podrobnosti glej Prilogo.

Čeprav ženske zdaj predstavljajo več kot 30 % članov upravnih odborov, je število žensk na položajih predsednikov upravnih odborov ali izvršnih direktorjev (8,8 % oziroma 8,5 %) še vedno nizko.

Poleg tega je bilo leta 2024 pri odločanju v finančnih institucijah še vedno več moških kot žensk. Čeprav so vse tri finančne institucije EU vodile ženske, v primerjavi s samo dvema leta 2023,¹⁶¹ v upravnih odborih teh institucij še vedno prevladujejo moški, ki zasedajo 84,7 % (79,7 % leta 2023) sedežev v upravnih odborih, kar pomeni, da se je delež žensk zmanjšal z 20,3 % leta 2023 na 15,3 % leta 2024.¹⁶²

Na nacionalni ravni se je število žensk na ključnih položajih odločanja (tj. članov najvišjih organov odločanja) v centralnih bankah povečalo na 32 % v primerjavi z 29,3 % leta 2023.¹⁶³ Ženske zasedajo tudi 36,2 % položajev namestnikov guvernerjev v primerjavi s 37,5 % leta 2023.¹⁶⁴ Na nacionalni ravni je zastopanost spolov uravnotežena med ženskami in moškimi v centralni banki samo šestih držav članic (Litva, Francija, Luksemburg, Italija, Portugalska in Irska). Če pogledamo guvernerje centralnih bank v državah članicah, je Španija leta 2024 imenovala guvernerko, preostalih 26 guvernerjev pa ostaja moških, kot je bilo leta 2023.¹⁶⁵

Poleg tega se glede na poročilo European Financial Services Boardroom Monitor, ki ga je pripravilo podjetje EY, razlika v plačilu med spoloma za neizvršne člane upravnih odborov v sektorju

161 Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov o statističnih podatkih po spolu. Nazadnje posodobljeno julija 2024. [Kazalnik: ženske v odločanju ?? podjetništvu in finančah ?? finančah ?? evropskih finančnih institucijah: predsednik ali predsedujoči.](#)

162 Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov o statističnih podatkih po spolu. Nazadnje posodobljeno julija 2024. [Kazalnik: Evropske finančne institucije: predsedniki in člani ?? zbirka statističnih podatkov po spolu ?? Evropski inštitut za enakost spolov.](#)

163 Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov o statističnih podatkih po spolu. Nazadnje posodobljeno 6. decembra 2024. [Kazalnik: ženske v odločanju ?? poslovanje in finance ?? finance ?? centralne banke: člani vseh ključnih organov odločanja.](#)

164 Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov o statističnih podatkih po spolu. Nazadnje posodobljeno 6. decembra 2024. [Kazalnik: ženske v odločanju ?? poslovanje in finance ?? finance ?? centralne banke: namestniki/podupravljavci.](#)

165 Vir: Podatkovna zbirka Evropskega inštituta za enakost spolov o statističnih podatkih po spolu. Nazadnje posodobljeno 6. decembra 2024. [Kazalnik: ženske v odločanju ?? poslovanje in finance ?? finance ?? centralne banke: guvernerjev.](#)

finančnih storitev povečuje: Ženske so bile leta 2023 v upravnih odborih bank, zavarovalnic in upravljavcev premoženja v povprečju plačane 36 % manj kot moški v primerjavi z 31-odstotnim neskladjem leta 2019. Ženske so pri delu v odborih, kot sta revizija in imenovanje, plačane manj. Ženske predsednice odborov zaslužijo polovico svojih moških kolegov, člani odborov pa 75 % manj. Medtem se je v ZDA in Kanadi razlika med plačami v upravnih odborih moških in žensk leta 2023 zmanjšala s 7 % leta 2019 na 5 %. Ženske so zaslužile skoraj toliko kot moški, ko so bile imenovane za predsednike ali člane odborov v Severni Ameriki.

Ženske so tudi premalo zastopane v podjetništvu, saj predstavljajo le 32 % samozaposlenih v EU. Predstavljajo le 31 % zagonskih podjetnikov, vključno z visokotehnološkimi podjetji. Konzorcij Women TechEU je v podporo ženskam, ki vodijo visokotehnološka zagonska podjetja, leta 2024 objavil dva razpisa. ¹⁶⁶Vsak izbrani start-up prejme 75.000 EUR nepovratnih sredstev. Shema Women TechEU se je kot pilotna shema začela izvajati leta 2021, leta 2022 pa je postala celovita pobuda. ¹⁶⁷ Shema podpira evropska visokotehnološka zagonska podjetja v zgodnji fazi za vsaj šest mesecev v času predložitve vloge, ki jih ustanovijo ali soustanovijo ženske na najvišjem vodstvenem položaju (glavni izvršni direktor, glavni tehnološki direktor, glavni znanstveni direktor ali enakovreden). Poleg nepovratnih sredstev imajo lahko ustanoviteljice koristi tudi od inštruiranja, mentorstva, mreženja in ciljno usmerjenega usposabljanja v okviru programa Evropskega sveta za inovacije (EIC) za ženske na vodstvenih položajih. ¹⁶⁸

Za spodbujanje udeležbe žensk v inovacijah v okviru Evropskega sveta za inovacije je bilo izvedenih več ukrepov v skladu z objavo odbora Evropskega sveta za inovacije z naslovom Statement on Gender & Diversity in EIC ¹⁶⁹ (Izjava o enakosti spolov in amp; raznolikost v Evropskem svetu za inovacije). Cilj teh ukrepov je spodbujati bolj vključujoč in raznolik inovacijski ekosistem. Pozorno se spremlja tudi sodelovanje glavnih raziskovalk in koordinatork v projektih Evropskega sveta za inovacije, konzorciji, ki jih vodijo ženske, pa so v tranziciji. Leta 2024 je program EIC Women Leadership Programme za podporo rasti ustanoviteljic visokotehnoloških zagonskih podjetij podjetnicam in raziskovalkam, ki iščejo vodstvene položaje v podjetjih, ponudil usposabljanje, mentorstvo in priložnosti za mreženje.

Poleg teh ukrepov EIC financira GENDEX, pilotni projekt, ki se je začel leta 2024, za zbiranje in analizo podatkov o spolu in raznolikosti v inovacijskem ekosistemu ter za oblikovanje indeksa spola in raznolikosti. ¹⁷⁰EIC je začel izvajati ukrep javnega naročanja v zvezi z naložbeno vrzeljo med spoloma, katerega cilj je zbiranje, usklajevanje in izmenjava podatkov o raznolikosti v inovacijskem ekosistemu, tudi na ravni EIC in EU ter v sektorju tveganega kapitala. To bo pripomoglo k razvoju izhodišč, spremljanju napredka in oblikovanju ciljno usmerjenih ukrepov za spodbujanje raznolikosti in vključevanja v inovacijski ekosistem.

Poleg tega je bil leta 2024 objavljen razpis za zbiranje prijav za nagrado EU za inovatorke. Nagrada bo podeljena podjetnicam, ki stojijo za najbolj prelomnimi inovacijami v Evropi, in devetim nagradam v treh kategorijah. ¹⁷¹ Nagrada se podeljuje ženskam, katerih prelomne inovacije spodbujajo pozitivne spremembe za ljudi in planet.

¹⁶⁶ <https://womentecheuropa.eu/>

¹⁶⁷ Cilj dela delovnega programa Obzorje Evropa, ki se nanaša na evropske inovacijske ekosisteme, je med drugim spodbujati vodilni položaj in nadarjenost žensk na področju inovacij, vključno z visokotehnološkimi, da bi se vzpostavili pravičnejši, bolj vključujoči in uspešnejši inovacijski ekosistemi v EU.

¹⁶⁸ https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/bas/eic-women-leadership-programme_en

¹⁶⁹ https://eic.ec.europa.eu/document/download/8d2b88ac-2516-4f03-bc10-f3e5641ecdf1_en?filename=EIC_Gender_Diversity%20statement_June%202021.pdf

¹⁷⁰ <https://eurogendex.org/>

¹⁷¹ https://eic.ec.europa.eu/eic-prizes/european-prize-women-innovators-powered-eic-eit_en

Tudi ženske so znatno premalo zastopane v naložbah, saj je po podatkih iz poročila She Figures za leto 2024 med vlagatelji le 9 % žensk. Poleg tega se ženske kot podjetnice in vlagateljice še vedno soočajo z velikimi ovirami pri dostopu do financiranja. Kljub dokazom, da zagonska podjetja, ki jih vodijo ženske, prinašajo velike donose, je le del tveganega kapitala v EU vložen v podjetja, ki jih ustanovijo ali soustanovijo ženske.

Strukturna pristranskost, naložbeni vzorci, ki niso naklonjeni tveganju, in pomanjkanje različnih nosilcev odločanja na področju financ

institucije in skladi tveganega kapitala prispevajo k tej trdovratni vrzeli. S programom InvestEU so bila prvič uvedena merila enakosti spolov, ki se uporabljajo za lastniške finančne posrednike. Merila se osredotočajo na uravnoteženo zastopanost spolov v skladih tveganega kapitala in skladih zasebnega kapitala na različnih ravneh odločanja (višje vodstvo, odbori za naložbe). Vsaj 25 % finančnih posrednikov, ki jih program InvestEU podpira prek skupine Evropske investicijske banke (glavni izvajalski partner), mora izpolnjevati merila enakosti spolov.¹⁷² Glede na prve rezultate izvajanja je bil cilj 25 % že presežen.

Poleg tega je svetovalno vozlišče InvestEU še naprej zagotavljalo svetovalne storitve v zvezi s spolom, tudi prek letne konference o krepitvi vloge lastniškega kapitala za vlagateljice, programa mentorstva za upravitelje skladov,¹⁷³ nedavno začete študije bank in drugih posojilodajalcev o finančnih produktih, ki se osredotoča na ženske in podjetja, ki jih vodijo ženske, ter programa usposabljanja za banke o vprašanjih enakosti spolov, ki naj bi se začel izvajati marca 2025.

Za dopolnitev teh ukrepov je Komisija leta 2024 vzpostavila evropsko mrežo vlagateljev, ki upoštevajo vidik spola, WomenINvestEU.¹⁷⁴ Mreža združuje vodilne akterje iz celotne naložbene dobavne verige s skupnim ciljem povečanja naložb, osredotočenih na spol, da bi številnim podjetjem, ki jih vodijo ženske, omogočili dostop do naložb po vsej Evropi. Mreža bo članom zagotovila priložnosti za povezovanje in medsebojno sodelovanje prek dogodkov mreženja ter ustvarila nove poti za ženske, da vstopijo v sektor in postanejo nosilke odločanja. Cilj projekta WomenINvestEU bo tudi izobraževanje in ozaveščanje o koristih naložb, osredotočenih na spol, pri čemer bodo ključni akterji iz vse Evrope vključeni v prizadevanja za odpravo neenakosti, hkrati pa bo več žensk zaposlenih in opolnomočenih za poklicno pot v financah.

172 V okviru InvestEU se šteje, da sklad izpolnjuje merila enakosti spolov, če izpolnjuje vsaj eno od naslednjih načel: njeno vodstveno ekipo sestavlja vsaj tretjina partnerk, njena višja naložbena ekipa zagotavlja vsaj 40 % zastopanosti žensk ali pa je vsaj 40 % zastopanosti žensk zagotovljenih v njenem odboru za naložbe.

173 <https://engage.eif.org/diversity-inclusion/mentorship>

174 <https://women-invest.ec.europa.eu/>

GENDER MAINSTREAMING

Vključevanje vidika spola v vse politike EU, tj. vključevanje načela enakosti spolov, je ključnega pomena za doseganje enakosti spolov. Strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025 poudarja vključevanje načela enakosti spolov kot ključno orodje za spodbujanje pravične porazdelitve moči, vpliva in virov ter zagotavljanje enakih možnosti za ženske, moške, dekleta in fante v vsej njihovi raznolikosti. Poleg tega zagotavlja, da politike nenamerno ne krepijo obstoječih neenakosti med spoloma.

Komisija je v letu 2024 še naprej vključevala enakost spolov v vsa področja politike EU, kot so zdravje, raziskave in inovacije ter izobraževanje. Sekretariat projektne skupine Komisije za enakost¹⁷⁵ je še naprej podpiral vključevanje načela enakosti spolov v okviru širšega vključevanja načela enakosti z ozaveščanjem, zagotavljanjem ustreznega usposabljanja in olajševanjem dela koordinatorjev za enakost. Ti koordinatorji za enakost, ki so dejavni v vseh generalnih direktoratih ali službah Komisije in Evropski službi za zunanje delovanje, so se osredotočili na vključevanje vidikov enakosti v politične pobude Komisije in njihovo notranje delovanje v skladu s svojimi delovnimi načrti za vključevanje načela enakosti.

Enakost spolov na različnih področjih politike EU

Ena najbolj perečih skrbi za družbo v prihodnjih letih bo najti način za obvladovanje podnebnih sprememb. Kot je navedeno v sporočilu o obvladovanju podnebnih tveganj – zaščita ljudi in blaginje, „podnebna tveganja še posebej občutijo ljudje v ranljivem položaju zaradi vrste socialno-ekonomskih dejavnikov, kot so dohodek, spol, starost, invalidnost, zdravje in socialna izključenost (zlasti priseljenci, etnične manjšine in domorodna ljudstva). Že obstoječe pomanjkljivosti zmanjšujejo zmogljivost za okrevanje po nesrečah, ki jih povzročijo podnebne spremembe“.¹⁷⁶

Inštitut EIGE je oktobra 2024 objavil poročilo, v katerem je predstavil 12 dobrih praks za vključevanje vidika spola v politiko evropskega zelenega dogovora.¹⁷⁷ Čeprav te dobre prakse kažejo, da se vključevanje načela enakosti spolov izvaja na različnih področjih politike evropskega zelenega dogovora, je v poročilu poudarjeno, da so za učinkovito vključitev strategij vključevanja načela enakosti spolov in uporabo ustreznih orodij potrebne nadaljnje izboljšave na ravni EU in držav članic.

Inštitut EIGE je v okviru projekta GREENA razvil nabor orodij¹⁷⁸ po korakih za izvedbo ocene napredka pri doseganju ciljev v zvezi z enakostjo spolov, določenih v politikah, programih in projektih za okoljsko in trajnostno prihodnost za vse, pri kateri bo upoštevan vidik spola.¹⁷⁹ Zbirka orodij vključuje primere s štirih področij politike – prometa, energetike, kmetijstva in krožnega gospodarstva – ter pomaga opredeliti posledice okoljskih vprašanj za enakost spolov.

Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja (UNFCCC) namenja ustrezno pozornost upoštevanju vidika spola pri podnebnih ukrepih. Države članice in Evropska komisija so leta 2024 skupaj pripravile predložitev za končni pregled UNFCCC o napredku pri izvajanju

175 Glej [Projektno skupino Evropske komisije za enakost – Evropska komisija](#)

176 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Obvladovanje podnebnih tveganj – zaščita ljudi in blaginja (COM(2024) 91 final).

177 https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/good-practices-gender-mainstreaming-european-green-deal-towards-more-gender-equal-and-greener-europe?language_content_entity=en

178 Projekt GREENA razvija pristope in praktična orodja za hkratno vključevanje okoljskih in podnebnih ukrepov ter vprašanj enakosti spolov v ocene.

179 <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-responsive-evaluation-greena>

ukrepov iz akcijskega načrta za enakost spolov za obdobje 2019–2024 ter o prihodnjem delu na področju enakosti spolov in podnebnih sprememb. V okviru sklenjenega akcijskega načrta za enakost spolov so se pogodbenice Pariškega sporazuma dogovorile, da bodo določile cilje in ukrepe na petih prednostnih področjih, katerih cilj je: (i) izboljšanje poznavanja in razumevanja podnebnih ukrepov, ki upoštevajo vidik spola; (ii) skladno vključevanje teh ciljev in ukrepov v UNFCCC ter delo pogodbenic, sekretariata, organov Združenih narodov in vseh zainteresiranih strani na vseh ravneh; ter (iii) zagotoviti polno, enakopravno in smiselno udeležbo žensk v procesu UNFCCC.

„Krepitev vključevanja načela enakosti spolov v podnebne politike EU“ (WomenInClimate) je transnacionalni projekt, financiran iz razpisa za zbiranje predlogov v okviru programa Državljanj, ¹⁸⁰ enakost, pravice in vrednote, ki ga vodi Evropski ženski lobi. Projekt se je začel leta 2024. Njegov cilj je nosilec odločanja posredovati sporočila žensk in predlagati vključujoče rešitve ter jim zagotoviti celovite informacije in podatke za oblikovanje učinkovitih podnebnih politik, ki upoštevajo vidik spola. Sodeluje z organizacijami civilne družbe v šestih državah članicah EU: Nizozemska, Bolgarija, Romunija, Češka, Portugalska in Finska.

Glede na študijo, ki jo je Evropska komisija objavila leta 2024 z naslovom Gender balance in the R&I field to improve the role of women in the energy transition (Uravnorežena zastopanost spolov na področju raziskav in inovacij za izboljšanje vloge žensk v energetske prehode), ¹⁸¹ ženske predstavljajo le 25 % delovne sile v energetske sektorju EU ter 22 % vlog na področju raziskav in inovacij. Da bi do leta 2050 dosegli minimalno uravnoreženo zastopanost spolov, je v poročilu ocenjeno, da je v energetske sektorju potrebnih 200 000 več žensk. V zvezi s tem se enakosti vse bolj posveča tudi energetske sektor. Leta 2024 se je platformi za enakost v energetske sektorju pridružilo 11 novih članov, s čimer se je skupno število članov povečalo na 39. Platforma, ki jo je leta 2021 vzpostavila Evropska komisija, je prostor, v katerem se lahko deležniki na področju energije povezujejo in izmenjujejo dobre prakse za spodbujanje enakosti, raznolikosti in vključevanja v svoje dejavnosti, da bi na koncu dosegli družbene spremembe na delovnem mestu. Na srečanjih platforme leta 2024 so bile obravnavane teme, kako podpreti ženske, da postanejo podjetnice na področju trajnostne energije in podjetnice, ter kako odgovorno in nediskriminatorno uporabljati umetno inteligenco v energetske sektorju. ¹⁸² Organizacije članice, ki imajo sedež v 13 različnih državah članicah, predlagajo praktične ukrepe za raznolikost in vključevanje ter redno poročajo o njihovem izvajanju. Na evropskem tednu trajnostne energije (EUSEW) je nagrado EUSEW za ženske v energetiki prejela Rita Gomes, ki je na novo opredelila sončne rešitve na Portugalskem. ¹⁸³ Nagrada EUSEW za ženske v energetiki je priznanje ženskam, ki vodijo izjemne dejavnosti, ki prispevajo k napredku prehoda na čisto energijo v Evropi. Posebno pozornost namenja prizadevanjem za spodbujanje agende za vključevanje načela enakosti spolov ter podporo enakosti in enakim možnostim v energetske sektorju.

Nizozemska in Slovenija sta 21. in 22. februarja 2024 v Haagu soorganizirali seminar o sinergijah med enakostjo spolov in podnebnimi ukrepi. Na seminarju so obravnavali načine za doseganje preobrazbenega pristopa, da bi zagotovili zeleno prihodnost, ki bo enakopravna glede na spol. Razprave so zajemale več ključnih tem v zvezi z enakostjo spolov, zlasti pomen podatkov, razčlenjenih po spolu, in presečnih podatkov, krepitev vloge žensk na področjih naravoslovja,

180 <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2023-citizens-civ>

181 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/feac18b5-dd44-11ee-b9d9-01aa75ed71a1/language-en>

182 https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/equality-platform-energy-sector/news-and-events_en

183 https://sustainable-energy-week.ec.europa.eu/awards/eusew-2024-awards-winners_en#:~:text=Rita%20Gomes%20won%20the%20award,clean%20energy%20transition%20in%20Europe

tehnologije, inženirstva in matematike ter na delovnih mestih, pa tudi spodbujanje vodilne vloge žensk pri zagotavljanju pravičnega prehoda, pri katerem bo enakost spolov enaka.¹⁸⁴

Na področju migracij je eden najpomembnejših dogodkov pakt EU o migracijah in azilu, ki ga sestavlja deset pravnih instrumentov in je bil sprejet maja 2024.¹⁸⁵ S sklopom reform je bila skupaj vzpostavljena nova pravna podlaga za pravičnejši in učinkovitejši način upravljanja migracij ob hkratnem varstvu temeljnih pravic prosilcev za azil in upravičencev do mednarodne zaščite.

Kar zadeva razsežnost spola, pakt zahteva, da se upoštevajo posebne potrebe ranljivih skupin, vključno z ženskami in dekleti. Predvideva pristop, ki upošteva različnost spolov, pri ocenjevanju prošenj za azil in zagotavljanju pogojev za sprejem, kot sta nastanitev ali zdravstveno varstvo. Pakt poleg tega zagotavlja, da so ženske in dekleta, ki se soočajo z nasiljem na podlagi spola, kot so spolno nasilje, trgovina z ljudmi in pohabljanje ženskih spolnih organov, priznane kot posebej ranljive in da se jim zagotovi potrebna oskrba.

Družba za javni prevoz v Pragi je avgusta 2024 v sodelovanju z nevladno organizacijo Konsent in uradom češke vlade začela kampanjo ozaveščanja javnosti z naslovom Nadlegovanje ne spada v javni prevoz. Ali kjer koli drugje¹⁸⁶. Cilj pobude je bil zmanjšati nadlegovanje z izobraževanjem potnikov o tem, kako prepoznati vedenje, ki pomeni nadlegovanje, in spodbujanjem k posredovanju, če se tega zavedajo. Plakati kampanje so bili postavljeni na 150 lokacijah po vsej Pragi, vključno z avtobusnimi postajališči ter avtobusi in tramvaji. Poročila kažejo, da je kampanjo videla petina češkega prebivalstva, 66 % pa jih je menilo, da je koristna (79 % žensk in 52 % moških). Glede na njegov uspeh je vladni svet za enakost spolov podprl kampanjo in drugim lokalnim organom priporočil, naj jo sprejmejo za boj proti nadlegovanju v drugih čeških mestih.

Na področju prometa je Komisija leta 2024 pripravila in objavila priročnik za vključevanje načela enakosti v promet.¹⁸⁷ Priročnik bi moral pomagati osebju in zunanjim deležnikom pri vključevanju enakosti v oblikovanje prometne politike. Komisija je še naprej podpirala dejavnosti evropske mreže ambasadorjev za #DiversityInTransport, da bi povečala ozaveščenost in spodbudila spremembe na lokalni ravni in ravni podjetij. Komisija je še naprej podpirala tudi platformo „Ženske v prometu – platforma EU za spremembe“, ki združuje deležnike na področju prometa, zavezane povečanju zaposlenosti žensk v prometu, in olajšuje izmenjavo dobrih praks.¹⁸⁸ Te pobude so del strategije za trajnostno in pametno mobilnost,¹⁸⁹ njihov cilj pa je povečati privlačnost prometnega sektorja in odpraviti pomanjkanje osebja v malo raznolikem starajočem se sektorju.

Nedavni razvoj v zdravstvenem sektorju, povezan z napredkom na področju digitalnih zdravstvenih podatkov in vrhunskih tehnologij, kot so umetna inteligenca in tehnologije visokozmogljivostnega računalništva, lahko podpre boljše mehanizme pregleda in standardizacijo nalog, vendar mora biti ustrezno zasnovan, da se prepreči morebitna pristranskost. Evropska pobuda za slikanje raka¹⁹⁰ je bila vzpostavljena leta 2022, da bi razvili „atlas“ EU slik, povezanih z rakom, in bolnišnicam, raziskovalcem in inovatorjem omogočili dostop do anonimiziranih slik. V letu 2024 je dosegla velik

184 https://commission.europa.eu/publications/eu-mutual-learning-programme-gender-equality-synergies-between-gender-equality-and-climate-action_en

185 https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en

186 <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tz-rada-vlady-pro-rovnost-zen-a-muzu-podporila-a-doporucila-kampan-proti-sexualnimu-obtezovani-v-doprave-dalsim-uzemnim-samospravnym-celkum-215750/>

187 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e8600d42-31e7-11ef-a61b-01aa75ed71a1/language-en>

188 https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/social-issues-equality-and-attractiveness-transport-sector/equality/women-transport-eu-platform-change_en

189 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/AUTO/?uri=CELEX:52020DC0789>

190 <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cancer-imaging>

uspeh: kot temelj pobude je združena evropska infrastruktura za podatke o slikah raka, ki jo je razvil projekt Evropske federacije za slike raka, septembra 2024 predstavila prvo različico digitalne infrastrukture. Novembra 2024 je bilo v katalog vnesenih 47 naborov podatkov s skupno več kot 35 000 subjekti.

Leta 2024 so se začele pilotne študije za več projektov, ki jih financira EU in prispevajo k izvajanju priporočila Sveta o presejalnih pregledih za odkrivanje raka.¹⁹¹ V okviru projekta SOLACE (okrepitev presejanja pljučnega raka v Evropi) je¹⁹² bila izvedena pilotna študija za izboljšanje udeležbe žensk v presejalnih programih za odkrivanje pljučnega raka, saj so premalo zastopane v večini kliničnih preskušanj.¹⁹³ V letu 2024 je bilo na lokacijah pilotnih študij v desetih državah članicah EU razdeljeno posebno gradivo za ozaveščanje, namenjeno ženskam, v katerem je bilo poudarjeno, da je pljučni rak najpogostejši vzrok smrti zaradi raka pri ženskah.

Projekt EUCanScreen, ki izvaja presejalne programe za odkrivanje raka, se je začel junija 2024 v 29 državah in bo trajal štiri leta.¹⁹⁴ Eno od pomembnih delovnih področij projekta bo proučilo posamezne in sistemske ovire za presejalne preglede za odkrivanje raka materničnega vratu in dojke.

Svet je 21. junija 2024 na¹⁹⁵ podlagi predloga Komisije iz januarja 2024 sprejel Priporočilo Sveta o vrstah raka, ki jih je mogoče preprečiti s cepljenjem. Cilj priporočila je pomagati državam članicam, da povečajo precepljenost deklic in dečkov proti humanim papilomavirusom.

191 Priporočilo Sveta z dne 9. decembra 2022 o krepitvi preprečevanja z zgodnjim odkrivanjem: Nov pristop EU k presejalnim pregledom za odkrivanje raka, ki nadomešča Priporočilo Sveta 2003/878/ES 2022/C 473/01 (UL C 473, 13.12.2022, str. 1).

192 https://health.ec.europa.eu/non-communicable-diseases/cancer/europes-beating-cancer-plan-eu4health-financed-projects/projects/solace_en

193 <https://europeanlung.org/solace/2024/08/23/updates-from-solace-pilots/>

194 https://hadea.ec.europa.eu/news/three-new-eu4health-joint-actions-fields-cancer-mental-health-and-medical-ionising-radiations-2024-08-09_en

195 Priporočilo Sveta z dne 21. junija 2024 o vrstah raka, ki jih je mogoče preprečiti s cepljenjem (C/2024/4259).

Na Švedskem je 10 vladnih agencij pod vodstvom švedske agencije za javno zdravje, vključno z nacionalnim odborom za zdravje in socialno skrbstvo, švedsko agencijo za mlade in civilno družbo ter švedsko agencijo za migracije, ustanovilo skupno komisijo za odpravo razlik v zdravju med prebivalstvom. Naročeno jim je bilo, naj okrepijo in spodbujajo spolno in reproduktivno zdravje in pravice s poudarkom na geografskih območjih s slabimi socialno-ekonomskimi razmerami in visoko razširjenostjo, na primer, omejitev spolne usmerjenosti posameznikov ali pravice do svobodne izbire partnerja. Projekt traja od leta 2024 do leta 2027 in stane približno 31 milijonov SEK.¹⁹⁶

Na področju športa so rezultati projekta „All In Plus: Skupni projekt EU in Sveta Evrope za spodbujanje večje enakosti spolov v športu poudarja napredek in vztrajne razlike v enakosti spolov v evropskem športu. Poročilo temelji na podatkih, zbranih v 21 jurisdikcijah, in vsebuje celovito analizo enakosti spolov na šestih ključnih področjih.¹⁹⁷

Sprejet je bil nov delovni načrt EU za šport za obdobje 2024–2027,¹⁹⁸ v katerem sta kot prednostni področji navedeni „varno okolje v športu“ in „enakost spolov“. ¹⁹⁹Poleg tega je bilo aprila 2024 na športnem forumu EU organizirano srečanje s športnicami na temo enakosti spolov. Med forumom je bila nagrada #BeEqual podeljena danskemu združenju Idrætsforbund za projekt, katerega cilj je vključiti dekleta iz etničnih manjšin in jim omogočiti, da se pridružijo športnim klubom.²⁰⁰ Poleg tega so bila ta prizadevanja dopolnjena s projekti, ki jih je financirala EU, kot je projekt „SUPPORTER“ programa Obzorje Evropa.²⁰¹ S proračunom v višini 1 milijona EUR ta projekt podpira osem visokošolskih športnih ustanov iz srednje in vzhodne Evrope pri razvoju lastnih presečnih, inovativnih, vključujočih in učinkovitih načrtov za enakost spolov, ki izrecno obravnavajo nasilje na podlagi spola in spolno nadlegovanje. Izvedla je številna usposabljanja, ki so še vedno dostopna na spletu, o zbiranju in analizi podatkov o nasilju na podlagi spola v športu, vključujoči komunikaciji in možnostih športa, da vpliva na nasilje na podlagi spola v visokošolskem izobraževanju na področju športa.²⁰²

V Franciji je državna oznaka Terrain d'égalité (Razlogi za enakost) namenjena spodbujanju enakosti spolov ter preprečevanju diskriminacije in nasilja na podlagi spola v športu ter boju proti njima. Znak, namenjen večjim mednarodnim športnim prireditvam v Franciji, se podeljuje na podlagi meril, kot sta imenovanje referentov za enakost in vzpostavitev dežurne telefonske številke za žrtve nasilja na podlagi spola. Vsem organizatorjem športnih dogodkov je bil na voljo poseben komplet za preprečevanje nasilja na podlagi spola. Leta 2024 je bila oznaka „Terrain d'Egalité“ podeljena organizacijskemu odboru poletnih olimpijskih in paraolimpijskih iger 2024 v Parizu.

Evropski vesoljski sektor je na poti k enakosti spolov, vendar se sooča s številnimi izzivi na področju delovne sile. Celovita analiza je pokazala, da se industrija stara, da v njej prevladujejo moški in da se sooča s kritično vrzeljo med trdimi in mehкими spretnostmi, ki jih zagotavljajo učni načrti, ter spretnostmi, ki jih sektor potrebuje.²⁰³

196 <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/10/satsning-for-att-starka-sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-med-fokus-pa-att-na-ut-i-omraden-dar-utanforskapet-ar-stort/>

197 Viri - vse v: Doseganje uravnane zastopanosti spolov v športu

198 <https://sport.ec.europa.eu/news/adoption-of-new-eu-work-plan-for-sport-2024-2027>

199 Pod točko I: „Integriteta in vrednote v športu“.

200 <https://sport.ec.europa.eu/news/meet-the-winners-of-the-beinclusive-eu-sport-awards-2023>

201 <https://cordis.europa.eu/project/id/101094529>

202 <https://www.supporter-project.eu/capacity-building-gender-equality/>

203 OECD (2023), Vesoljskogospodarstvo v številkah: Responding to Global Challenges (Odziv na svetovne izzive), OECD Publishing, Pariz.

Komisija je 7. junija 2024 objavila poročilo o politiki z naslovom Prehodna pot za vesoljski ekosistem.²⁰⁴ Sedem od 53 ukrepov, ki so bili v poročilu opredeljeni za izvajanje, se posebej osredotoča na zagotavljanje pravičnosti, raznolikosti in vključevanja v letalskem in vesoljskem sektorju, vključno s ciljno usmerjenim izobraževanjem že v zgodnji fazi izobraževalnega procesa.²⁰⁵

Strukturne ovire za enakost spolov so še vedno prisotne tudi na področju raziskav in inovacij. Leta 2024 se je v okviru programa Komisije Obzorje Evropa še naprej izvrševala zahteva, da morajo imeti kandidati iz vseh javnih organov in visokošolskih institucij vzpostavljen načrt za enakost spolov, da bi bili upravičeni do financiranja.²⁰⁶

Glede na študijo „Impact of gender equality plans across the European Research Area“²⁰⁷ (Učinek načrtov za enakost spolov v evropskem raziskovalnem prostoru), ki jo je Komisija objavila leta 2024, je zaradi uvedbe merila za upravičenost do načrta za enakost spolov v programu Obzorje Evropa in razvoja politik na nacionalni ravni znatno večje število institucij sprejelo celovite politike za enakost spolov ali pripravilo ali posodobilo²⁰⁸ svoje načrte. Nekatere zasebne organizacije so načrte za enakost spolov izvajale celo prostovoljno. Merilo za upravičenost načrta za enakost spolov v programu Obzorje Evropa je zagotovilo tudi jasno opredelitev, kaj se pričakuje od načrta za enakost spolov, pomagalo pri usklajevanju prizadevanj med deležniki in olajšalo vzajemno učenje. To je spodbudilo bolj vključujoče raziskovalno okolje in prispevalo k splošnemu cilju enakosti spolov na področju raziskav in inovacij. Ena od ključnih pridobljenih izkušenj je pomen stalnega spremljanja in ocenjevanja načrtov za enakost spolov, da se zagotovi njihovo učinkovito izvajanje in doseganje načrtovanih rezultatov. Poleg tega je treba storiti več za zagotovitev, da so načrti za enakost spolov vključujoči in upoštevajo morebitne presečnosti.

15. maja 2024 so tri nove akademske in raziskovalne organizacije, ki so z izvajanjem svojih načrtov za enakost spolov dosegle izjemne rezultate,²⁰⁹ prejele nagrade EU za prvake na področju enakosti spolov. Ti novi zmagovalci se pridružujejo skupnosti prvakov, ki navdihujejo druge akademske in raziskovalne organizacije, da same postanejo zagovornice enakosti spolov in ozaveščajo javnost o pomenu obravnavanja enakosti spolov v akademskih in raziskovalnih organizacijah z institucionalnimi spremembami. Izvajanje vključujočih načrtov za enakost spolov je dodatno spodbudil program Obzorje Evropa WIDERA, s katerim je bil objavljen razpis za zbiranje predlogov z naslovom „Podpora izvajanju vključujočih načrtov za enakost spolov“, kar je privedlo do financiranja projektov, vključno z GEPINC,²¹⁰ INCLUDE²¹¹ in SEE-ERA.²¹²

Obzorje Evropa, sklop 2: Kultura, ustvarjalnost in vključujoča družba“ je vključeval razpis za zbiranje predlogov „Vloge spolov v ekstremističnih gibanjih in njihov vpliv na demokracijo“, s katerim so bili financirani trije projekti – EMMELO,²¹³ MEN4DEM in YOU-DARE²¹⁴ – s skupnim

204 https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/b0ae5705-0e5f-4c4a-bbbb-26a79f32a104_en?filename=Transition%20Pathway%20%20Aerospace%20Ecosystem%20%20EN.pdf

205 Glej na primer ukrep 53 načrta za prehod.

206 Več informacij o merilu za upravičenost v programu Obzorje Evropa: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/democracy-and-rights/gender-equality-research-and-innovation_en#gender-equality-plans-as-an-eligibility-criterion-in-horizon-europe.

207 Vplivnačrtov za enakost spolov v evropskem raziskovalnem prostoru – Evropska komisija.

208 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7ab4a0e8-749d-11ef-a8ba-01aa75ed71a1/language-en>

209 https://research-and-innovation.ec.europa.eu/news/all-research-and-innovation-news/new-winners-announced-eu-gender-equality-champions-research-and-innovation-2024-05-15_en

210 <https://cordis.europa.eu/project/id/101187961>

211 <https://cordis.europa.eu/project/id/101188452>

212 <https://cordis.europa.eu/project/id/101188467>

213 <https://cordis.europa.eu/project/id/101177204>

214 <https://cordis.europa.eu/project/id/101178147>

proračunom v višini 8,6²¹⁵ milijona EUR. Ti projekti bodo prispevali k razvoju z dokazi podprtih spoznanj in inovativnih pristopov za obravnavanje vzpona ekstremističnih, identitarnih in nacionalističnih gibanj s poudarkom na oblikovanju in vplivu vlog spolov v teh gibanjih. Financirani so bili dodatni projekti za odpravo strukturnih neenakosti s presečnim pristopom, na primer raziskave o socialno-ekonomskih učinkih osamljenosti. V okviru sklopa 3 je bil objavljen razpis za financiranje na področju radikalizacije in enakosti spolov s proračunom v višini 3 milijonov EUR. Nazadnje, leta 2024 so se začele izvajati štiri dejavnosti v zvezi s presečnostjo in enakostjo v posvetovalnih in participativnih demokratičnih prostorih v skupni vrednosti 9,5 milijona EUR: INSPIRE²¹⁶, iDEM²¹⁷, EU-CIEMBLy²¹⁸, in SINCRONY²¹⁹. Ti projekti bodo prispevali k poživitvi demokracije in povečanju udeležbe državljanov z oblikovanjem in pilotnim izvajanjem demokratičnih inovacij, pri čemer je osrednji del procesa premagovanje kopičenja in preseka diskriminacije ali stigmatizacije.

Kar zadeva zahtevo v okviru programa Obzorje Evropa, da se razsežnost spola vključi v raziskovalno in inovacijsko delo, najnovejši podatki kažejo, da 81 % predlogov na področju raziskav in inovacij zdaj upošteva razsežnost spola. Povečal se je tudi cilj uravnotežene zastopanosti spolov v programu Obzorje Evropa, zlasti za ženske na ključnih položajih: 43,5 % članov v strokovnih odborih je žensk (v primerjavi z 42 % v okviru programa Obzorje 2020) in 48,7 % v svetovalnih skupinah (v primerjavi s 43 %). Tudi delež konzorcijev, ki jih vodijo ženske, se je povečal s 23 % na 31 %.

Kar zadeva enakost spolov na področju umetne inteligence, so štirje projekti v okviru razpisa programa Obzorje Evropa „Boj proti pristranskosti na podlagi spola, rase in drugim oblikam pristranskosti v umetni inteligenci (RIA)“ v letu 2024 še naprej znatno napredovali pri prepoznavanju in zmanjševanju pristranskosti v umetno-inteligenčnih sistemih. S projektom FINDHR,²²⁰ projektom MAMMOth,²²¹ projektom BIAS²²² in projektom AEQUITAS²²³ je bil na primer ustanovljen grozd za pravičnost umetne inteligence,²²⁴ katerega naloga je spodbujati zaupanje v umetno-inteligenčne sisteme na različnih področjih, vključno z zdravstvenim varstvom, financami, človeškimi viri in izobraževanjem. V tem okviru so v letu 2024 organizirali različne delavnice, vključno z ustanovno konferenco grozda za pravičnost umetne inteligence in delavnico o pristranskosti umetne inteligence. Poleg tega trije projekti v okviru teme „opolnomočenje spolov ter

215 <https://cordis.europa.eu/project/id/101177356>

216 <https://cordis.europa.eu/project/id/101132292>

217 <https://cordis.europa.eu/project/id/101132431>

218 <https://cordis.europa.eu/project/id/101132694>

219 <https://cordis.europa.eu/project/id/101132459>

220 <https://findhr.unipi.it/>. V okviru projekta so bile razvite nove metodologije za ugotavljanje tveganj diskriminacije in doseganje manj pristranskih rezultatov. FINDHR je uspešno ustvaril orodja in smernice za umetno inteligenco pri zaposlovanju, ki upošteva pravičnost. Projekt je zagotovil tudi obsežno usposabljanje za kadrovske strokovnjake in razvijalce o algoritemski pravičnosti.

221 <https://mammoth-ai.eu/> razvija standardizirane rešitve umetne inteligence za obravnavanje pristranskosti v vseh fazah razvoja umetno-inteligenčnega sistema. Projekt ima napredne tehnologije za ocenjevanje in zmanjševanje pristranskosti multimodalnih podatkov, vključno z besedilom, slikami in omrežji.

222 <https://www.biasproject.eu/> razvija standardizirane rešitve umetne inteligence za obravnavanje pristranskosti v vseh fazah razvoja umetno-inteligenčnega sistema. Projekt ima napredne tehnologije za ocenjevanje in zmanjševanje pristranskosti multimodalnih podatkov, vključno z besedilom, slikami in omrežji.

223 <https://www.aequitas-project.eu/>. Projekt se osredotoča na oblikovanje smernic in metodologij za pošteno zasnovano razvoj umetno-inteligenčnih sistemov brez pristranskosti. V okviru projekta so bili ustvarjeni sintetični nabori podatkov in primeri dejanske uporabe za preskušanje in potrjevanje rešitev za ublažitev pristranskosti. Leta 2024 je objavila celovito metodologijo „fair-by-design“ in poročilo o socialnem učinku na podlagi diagnoze pristranskosti.

224 <https://aifairnesscluster.eu/>

socialno, gospodarsko in kulturno opolnomočenje“²²⁵ obravnavajo spolne stereotipe in spodbujajo opolnomočenje žensk na različnih področjih, vključno z energetskega sektorjem, migracijami in javnimi institucijami.²²⁶

Evropski akt o umetni inteligenci je začel veljati avgusta 2024. Akt²²⁷ obravnava morebitna tveganja za zdravje, varnost in temeljne pravice posameznikov, vključno s pravico do enakosti in nediskriminacije, hkrati pa spodbuja inovacije in uvajanje zaupanja vredne umetne inteligence. Prepoveduje nekatere prakse umetne inteligence, ki pomenijo nesprejemljivo tveganje (kot so manipulativne tehnike, izkoriščanje ranljivosti ali biometrična klasifikacija za sklepanje o spolni usmerjenosti in spolnem življenju), ter za umetno-inteligenčne sisteme, ki pomenijo veliko tveganje za temeljne pravice in varnost, določa posebne zahteve, kot so človekov nadzor, upravljanje podatkov, obvladovanje tveganja in preglednost. Poleg tega akt določa zahteve glede preglednosti za nekatere modele umetno-inteligenčnih sistemov, vključno s tistimi, ki so namenjeni neposredni interakciji s fizičnimi osebami, ustvarjanju sintetičnih podatkov (npr. globokih ponaredkov) in sistemih za prepoznavanje čustev ali biometrično kategorizacijo.

Na področju kmetijstva in podeželske politike Komisija v skladu z vse večjo zaskrbljenostjo zaradi izzivov na področju duševnega zdravja v podeželskih regijah več pozornosti namenja posebnim dejavnikom, ki vplivajo na duševno zdravje v kmetijski skupnosti. Dolg delovni čas, geografska in socialna osamitev, finančna negotovost, podnebna vprašanja in gospodarska vprašanja so posebne težave, s katerimi se soočajo kmetje in ki jih je treba obravnavati s celovito podporo duševnemu zdravju. Vendar se kmetje soočajo z velikimi ovirami pri dostopu do zdravstvenega varstva na področju duševnega zdravja, tako zaradi geografske izoliranosti kot stigmatizacije v zvezi z iskanjem zunanje pomoči. Komisija je leta 2024 v sodelovanju z mrežo za skupno kmetijsko politiko organizirala dogodek v podporo duševnemu zdravju kmetov.²²⁸ Razsežnost spola je bila na tej delavnici zelo pomembna, saj se kmetice in kmetje na različne načine spopadajo s težavami z duševnim zdravjem.²²⁹ Sklepi te delavnice bodo posredovani kmetijskim svetovalnim službam in bodo vključeni v pripravo skupne kmetijske politike po letu 2027.²³⁰

225 OBZORJE-CL2-2022-TRANSFORMATIONS-01-05.

226 Najnovejše informacije o projektih, ki jih financira EU, so na voljo na <https://cordis.europa.eu/projects>. Cilj projekta gEneSys je spodbujati udeležbo žensk pri prehodu na čisto energijo in pokazati, kako lahko uporaba vidika spola pri znanju o energetskega prehodu pomaga doseči pravične rezultate energetskega prehoda. V okviru projekta je bil izveden sistematičen pregled literature o povezavi med spolom in energetskega prehodom ter opredeljeni stereotipi v izobraževalnem gradivu o energetskega prehodu in študijah s področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike. <https://genesys-project.eu/about/>. Projekt ReIncluGen se osredotoča na vključevanje in opolnomočenje spolov s posebnim poudarkom na izkušnjah žensk z migrantskim ozadjem v Evropi. V okviru projekta je bil izveden prvi pregled politik enakosti spolov v različnih nacionalnih okvirih in analiziran odnos do enakosti spolov v Belgiji, na Poljskem, v Italiji, Španiji in Avstriji. Da bi se zoperstavila stereotipom o migrantkah, je objavila fotografski natečaj za ženske z migrantskim ozadjem, da bi pokazala, kaj jim pomeni krepitev vloge spolov. <https://www.uantwerpen.be/en/projects/reinclugen/about/>. Projekt RE-WIRING analizira temeljne vzroke hierarhije moči na podlagi spola v EU in zunaj nje, vključno z izobraževanjem, zastopanostjo medijev in zaposlovanjem. Pripravila je taksonomijo različnih konceptov hierarhije moči in oblikovala zbirko orodij za boljšo zastopanost žensk na delovnem mestu. Glej <https://re-wiring.eu>.

227 Uredba (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci in spremembi uredb (ES) št. 300/2008, (EU) št. 167/2013, (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 in (EU) 2019/2144 ter direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 in (EU) 2020/1828 (akt o umetni inteligenci, UL L 2024/1689, 12.7.2024).

228 https://eu-cap-network.ec.europa.eu/supporting-mental-health-farmers-and-farming-communities_en

229 <https://app.farmres.eu/summary-report>

230 Več informacij o ženskah v kmetijstvu: v okviru programa Obzorje Evropa se financirata dva projekta o ženskah v kmetijstvu: <https://fliara.eu/> in <https://www.grassceiling.eu/>.

Enakost spolov je vključena tudi v politične pobude, ki obravnavajo demografski razvoj v regijah, ki jih je prizadel močan upad delovno sposobnega prebivalstva v povezavi z nizkim in stagniranim deležem ljudi s posrednješolsko izobrazbo in znatnim odhodom mladih na regionalno raven. Sporočilo „Izkoriščanje potenciala nadarjenih posameznikov v evropskih regijah“²³¹ in z njim povezan mehanizem za spodbujanje talentov²³² zajemata različne dejavnosti, vključno s tehnično pomočjo za regije, delovnimi skupinami, povezanimi z demografskimi spremembami, in podporo mestom, ki se krčijo, v okviru evropske pobude za mesta.²³³ Drugi razpis za projekte v okviru pobude o izkoriščanju potenciala nadarjenih posameznikov v mestih, ki se krčijo, je bil osredotočen na obravnavo vidikov enakosti, zlasti ženskega podjetništva ter enakega dostopa do kvalifikacij in zaposlitve.²³⁴ Maja 2024 so bili izbrani štirje projekti, ki se osredotočajo na preskušanje inovativnih in ustvarjalnih rešitev za privabljanje in izkoriščanje talentov v mestih, ki se krčijo. Poleg tega bodo ta mesta vzpostavila partnerstva za prenos z 12 dodatnimi mesti, ki se zanimajo za to vrsto inovacij.²³⁵

Pri urbanističnem načrtovanju in oblikovanju se pogosto spregleda vidik spola. Evropski odbor regij in Evropska komisija sta 10. oktobra 2024 v tednu regij in mest 2024 organizirala delavnico z naslovom Mesta za vse: urbanistično načrtovanje in oblikovanje, ki vključujeta vidik spola“.²³⁶ Na delavnici je bilo preučeno, kako bi lahko preoblikovali mesta in regije, da bi bolje zadovoljili potrebe žensk in nebinarnih posameznikov ter tako izboljšali dostopnost in vključenost za vse.

Nizozemsko ministrstvo za izobraževanje, kulturo in znanost je naročilo raziskovalni inštitut (Movisie) za raziskovanje praks vključevanja načela enakosti spolov na Nizozemskem in drugod. Končni izdelek, objavljen septembra 2024, je sestavljen iz teoretične študije in poročila na podlagi razgovorov z vladnimi uradniki z različnih ministrstev.²³⁷ V raziskavi je bila posebna pozornost namenjena podpornim in ovirajočim dejavnikom, ki jih imajo javni uslužbenci na področju vključevanja načela enakosti spolov. Na podlagi ugotovitev Movisie priporoča: 1) ustvarjanje večje zavezanosti vodstva, 2) izboljšanje preverjanja enakosti spolov v osrednji metodi oblikovanja politik (Beleidskompas) in 3) izboljšanje znanja in spretnosti uradnikov za politike in drugih, ki sodelujejo pri oblikovanju politik.

Malta si dejavno prizadeva odpraviti sistemsko pristranskost in zagotoviti pravičnejši pravni okvir. Direktorat za človekove pravice je leta 2024 najel neodvisnega pravnega pregledovalca, da bi preučil vso malteško zakonodajo in opredelil določbe, ki ustvarjajo nepotrebno razlikovanje med moškimi in ženskami, ter predstavil možnosti za odpravo takega razlikovanja. Analiza se izvede s pomočjo medresorskega odbora, ustanovljenega za podporo izvajanju strategije in akcijskega načrta za enakost spolov in vključevanje načela enakosti spolov (GEMSAP).

Pomembno, vendar pogosto spregledano področje za vključevanje načela enakosti spolov je določanje tehničnih standardov na evropski (in mednarodni) ravni. Do danes se je pri številnih standardih kot referenca upoštevalo povprečno moško telo, vključno z evropskimi harmoniziranimi

231 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Izkoriščanje potenciala nadarjenih posameznikov v evropskih regijah (COM(2023) 32 final).

232 https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/harnessing-talent-platform/talent-booster-mechanism_en

233 <https://www.urban-initiative.eu/>

234 <https://www.urban-initiative.eu/innovative-actions-harnessing-talent>

235 <https://www.urban-initiative.eu/calls-proposals/second-call-proposals-innovative-actions>

236 <https://regions-and-cities.europa.eu/programme/2023/sessions/31619>

237 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/09/30/gendermainstreaming-bij-de-rijksoverheid-een-gedragswetenschappelijk-onderzoek>

standardi. To pomeni, da so izdelki manj varni za ženske kot za moške. Zaradi pandemije je bilo največ pozornosti namenjene problemu neustreznih obraznih mask. Vendar se ista težava pojavlja v vseh vrstah sektorjev in proizvodov. Ženske so bolj verjetno, da se resno poškodujejo ali umrejo v prometni nesreči, in manj verjetno, da imajo potrebno moč oprijema za varno upravljanje strojev in opreme. Vendar to vprašanje ni omejeno na žensko populacijo. V Evropski uniji obstajajo tudi velike razlike med moškimi. Bistveno je preučiti, kako spol (in drugi dejavniki, kot je etnično poreklo) vpliva na tehnične zahteve in uporabo standardov, da se učinkovito zagotovi varna uporaba izdelka ali opreme. To bo koristilo tudi ženskam v vsej njihovi raznolikosti. Pomembni premisleki vključujejo fizične razlike, kot sta povprečna velikost in teža ali moč oprijema.

Komisija je v začetku leta 2024 objavila študijo²³⁸ o vključevalnosti antropometričnih določb v harmoniziranih evropskih standardih.²³⁹ Ena od pomembnih ugotovitev študije je, da organizacije za določanje standardov (kot sta CEN in CENELEC) nimajo antropometričnih podatkov o evropskem prebivalstvu v vsej njegovi raznolikosti. Pomembni premisleki vključujejo fizične razlike, kot sta povprečna velikost in teža ali moč oprijema. Razpoložljivi podatki statistično niso reprezentativni in/ali nepopolni, tj. ne zajemajo vseh držav članic EU in/ali potrebnih antropometričnih parametrov, ter so pogosto zastareli. V študiji je bilo ugotovljeno, da je treba pripraviti popis, posodobiti in dopolniti razpoložljive antropometrične podatke, da bi statistično zanesljivo zajeli vse države članice EU in potrebne antropometrične razsežnosti. V ta namen je Komisija CEN-CENELEC dodelila nepovratna sredstva za ukrepe standardizacije za izvedbo analize vrzeli in razvoj možnosti za zbiranje manjkajočih podatkov iz velikega reprezentativnega vzorca prebivalstva EU.

Avtomobili se trenutno preskušajo v preizkusnih trkih z moško lutko, ki je visoka 176 cm in tehta 70 kg. Zato je tehnični napredek pri reaktivnih vzglavnikih privedel do 70-odstotnega zmanjšanja deleža trajnih zdravstvenih okvar pri moških voznikih in 13-odstotnega povečanja pri voznicah.²⁴⁰ V okviru dela UN/ECE v zvezi s predpisi o vozilih je neformalna delovna skupina za pravično zaščito potnikov prevzela delo pod evropskim vodstvom za obravnavo tovrstnih vprašanj.

Leta 2024 je začelo veljati več zakonodajnih pobud, ki se nanašajo na enakost spolov. Direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnosti je začela veljati 25. julija 2024.²⁴¹ Številne

238 Evropska komisija: Generalni direktorat za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja, Study on the inclusiveness of anthropometrics in European harmonised standards – Final report (Študija o vključenosti antropometrije v evropske harmonizirane standarde – končno poročilo), Urad za publikacije Evropske unije, 2024, [na voljo na spletu](#). V študiji so bili ocenjeni harmonizirani standardi za 22 zakonodajnih aktov EU na področju strojev in opreme. Njen cilj je bil ugotoviti, ali standardi, ki imajo antropometrično razsežnost, v zadostni meri upoštevajo raznolikost evropskega prebivalstva, vključno z dejavniki, kot sta spol in starost, ter različne antropometrične meritve (npr. višina, teža in moč).

239 Standardi so tehnične specifikacije, ki določajo zahteve za proizvode, proizvodne procese, storitve ali preskusne metode. Razvijajo jih industrija in tržni akterji v skladu z nekaterimi osnovnimi načeli, kot so soglasje, odprtost, preglednost in nediskriminacija. Standardi zagotavljajo interoperabilnost in varnost, zmanjšujejo stroške ter olajšujejo vključevanje podjetij v vrednostno verigo in trgovino. Glej tudi: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards_en Harmonizirani standard je evropski standard, ki ga je razvila priznana evropska organizacija za standardizacijo: CEN (Evropski odbor za standardizacijo), CENELEC (Evropski odbor za standardizacijo v elektrotehniko) ali ETSI (Evropski inštitut za telekomunikacijske standarde) na zahtevo Evropske komisije. Uporaba teh standardov je prostovoljna. Proizvajalci, drugi gospodarski subjekti in organi za ugotavljanje skladnosti lahko s harmoniziranimi standardi dokažejo, da so proizvodi, storitve ali postopki skladni z ustreznimi zakonodajami EU. Glej tudi: [https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards_sl](https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/european-standards/harmonised-standards_sl)

240 Kullgren, A., & Krafft, M. (2010, september). Analiza učinkovitosti sedeža whiplash glede na spol: Posledice nesreč v resničnem svetu. V *okrožju Proc. IRCOBI Conf., Hannover (Nemčija)* (str. 17–28).

241 Države članice EU jo morajo do julija 2026 prenesti v svojo nacionalno zakonodajo, leto pozneje (26. julija 2027) pa se bo začela uporabljati za prvo skupino družb (največje) po postopnem pristopu (v celoti se bo začela

smernice, ki jih bo Komisija izdala pred začetkom uporabe Direktive, bodo podjetjem pomagale pri izvajanju skrbnega pregleda, na primer glede izmenjave virov in informacij ter sodelovanja deležnikov. Direktiva med drugim določa zahteve za velika evropska podjetja in neevropska podjetja z znatnim prometom v EU, da opredelijo in preprečijo, ublažijo ali odpravijo negativne vplive na človekove pravice in okolje pri svojem poslovanju, poslovanju svojih hčerinskih družb in, kadar je to povezano z njihovimi verigami dejavnosti, poslovanju svojih poslovnih partnerjev v EU in po svetu. V skladu z novimi pravili bo treba obravnavati vse oblike diskriminacije. Direktiva se v Prilogi zlasti sklicuje na prepoved neenakega obravnavanja pri zaposlovanju, razen če to upravičujejo zahteve zadevne zaposlitve v skladu s konvencijami Mednarodne organizacije dela. To vključuje zlasti: (a) neenako plačilo za delo enake vrednosti; in (b) diskriminacija na podlagi narodnostnega ali socialnega porekla, rase, barve kože, spola, vere ali političnega prepričanja. Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk je v uvodni izjavi 33 navedena kot dodaten mednarodni instrument, ki ga morajo podjetja morda upoštevati pri ugotavljanju in obravnavanju kršitev človekovih pravic. Za boljšo podporo odgovornim poslovnim praksam je Komisija februarja 2025 sprejela sveženj omnibus,²⁴² da bi poenostavila zahteve glede potrebne skrbnosti in zmanjšala regulativno breme, hkrati pa ohranila prvotne cilje politike. V skladu s predlogom bodo morale države članice direktivo prenesti v nacionalno zakonodajo in Komisiji do 26. julija 2027 predložiti ustrezna besedila. Leto pozneje se bodo pravila začela uporabljati za prvo skupino družb po postopnem pristopu (popolna uporaba 26. julija 2029).

Nova uredba o splošni varnosti proizvodov²⁴³ se uporablja od 13. decembra 2024. Krepi varnostna pravila za proizvode, ki se prodajajo na spletu in zunaj njega, ter določa, da je treba pri oceni tveganja proizvodov in dejavnostih standardizacije upoštevati razlike med spoloma. Komisija podpira vse zainteresirane strani pri izvajanju te nove uredbe.

Direktiva (EU) 2024/869 je začela veljati 9. aprila 2024 o spremembi direktive o rakotvornih, mutagenih in reprotoksičnih snoveh (Direktiva 2004/37/ES) in direktive o kemičnih dejavnikih (Direktiva 98/24/ES) v zvezi z mejnimi vrednostmi svinca in njegovih anorganskih spojin (glavnega poklicnega reprotoksičnega sredstva) ter diizocianatov.²⁴⁴ Direktiva (2024/869) spreminja 40 let stare veljavne mejne vrednosti²⁴⁵ za svinec in njegove spojine iz direktive o rakotvornih, mutagenih in reprotoksičnih snoveh. Direktiva s posebnimi priporočili o ravneh svinca v krvi izboljšuje tudi zaščito delavk v rodni dobi.

Vključevanje načela enakosti spolov v proračun EU

V skladu s strategijo za enakost spolov za obdobje 2020–2025 instrument NextGenerationEU in večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027 zagotavljata širok nabor instrumentov financiranja in proračunskih jamstev EU za podporo pobudam, ki spodbujajo enakost spolov. Sredstva EU se zagotavljajo zlasti za izboljšanje položaja žensk, ki iščejo zaposlitev ali delajo, vključno z usklajevanjem poklicnega in zasebnega življenja. To vključuje naložbe v ustanove za oskrbo,

uporabljati pet let po začetku veljavnosti, tj. julija 2029).

242 https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-sustainability-due-diligence_en

243 Uredba (EU) 2023/988 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o splošni varnosti proizvodov, spremembi Uredbe (EU) št. 1025/2012 Evropskega parlamenta in Sveta in Direktive (EU) 2020/1828 Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive 2001/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta in Direktive Sveta 87/357/EGS (UL L 135, 23.5.2023, str. 1).

244 Direktiva (EU) 2024/869 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. marca 2024 o spremembi Direktive 2004/37/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter Direktive Sveta 98/24/ES v zvezi z mejnimi vrednostmi svinca in njegovih anorganskih spojin ter diizocianatov (UL L, 2024/869, 19.3.2024).

245 Mejna vrednost za poklicno izpostavljenost (OEL) in biološka mejna vrednost.

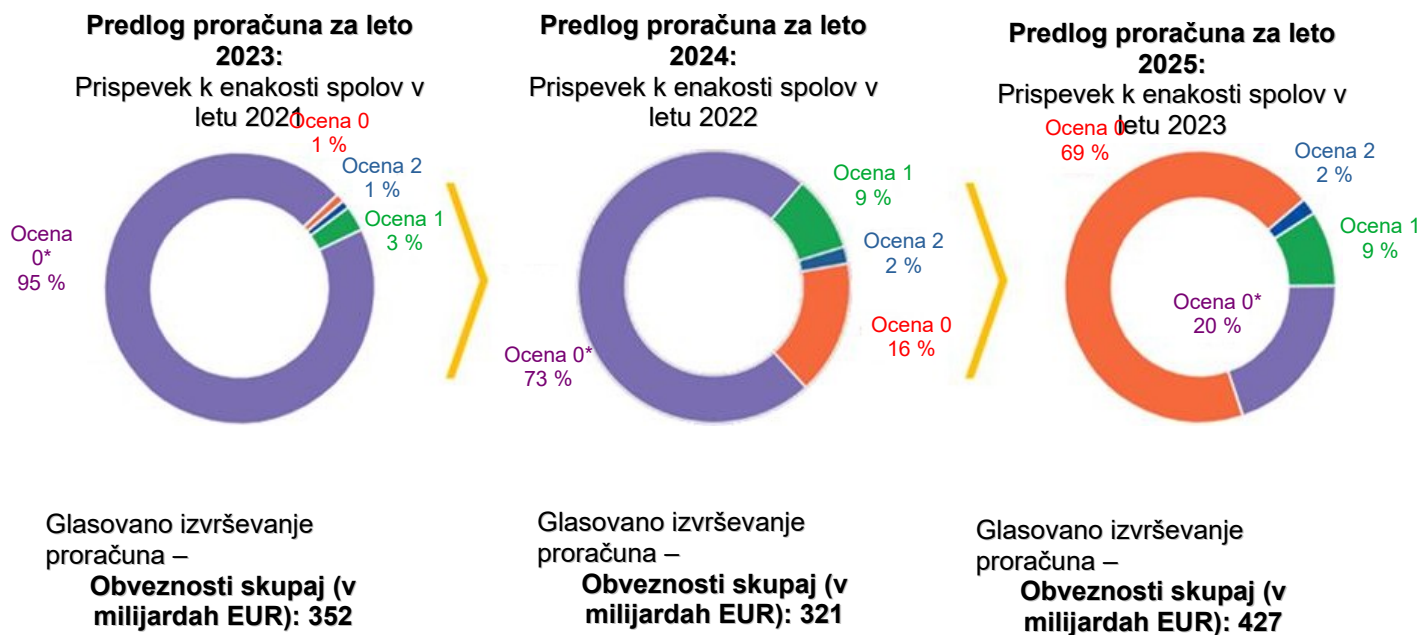
podporo ženskemu podjetništvu, boj proti spolni segregaciji v nekaterih poklicih ter obravnavanje neuravnotežene zastopanosti deklet in fantov v nekaterih sektorjih izobraževanja in usposabljanja. Poleg tega so zagotovljena namenska sredstva za projekte, ki koristijo organizacijam civilne družbe in javnim institucijam, ki izvajajo posebne pobude, vključno s preprečevanjem nasilja na podlagi spola in bojem proti njemu.

Komisija je razvila metodologijo za merjenje odhodkov na ravni programa proračuna EU za spodbujanje enakosti spolov v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027.²⁴⁶ Komisija je imela pri teh prizadevanjih koristi od plodnih izmenjav z Evropskim inštitutom za enakost spolov in konstruktivnega sodelovanja z Evropskim računskim sodiščem pri objavi njegovega posebnega poročila o vključevanju načela enakosti spolov v proračun EU (maj 2021). Metodologija je bila prvič uporabljena v vseh programih porabe za proračunsko leto 2021 v okviru predloga proračuna za leto 2023. To je bilo pred zavezami iz medinstitucionalnega sporazuma, ki spremlja večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027, tako v smislu časovnega razporeda kot obsega. Za proračunsko leto 2023 sta bila v okviru predloga proračuna za leto 2025 metodologija in spremljanje odhodkov za enakost spolov okrepljena z vključitvijo razpoložljivih podatkov, razčlenjenih po spolu, v „izjave“²⁴⁷ o uspešnosti programov“ v okviru omejitev iz uredb o programih in sporazumov o izvajanju. To vključuje širok nabor podatkov, razčlenjenih po spolu, namenjenih izboljšanju spremljanja uspešnosti programa v zvezi z enakostjo spolov.

246 https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/horizontal-priorities/gender-equality-mainstreaming_sl. Glej tudi točko 16(f) Medinstitucionalnega sporazuma o proračunski disciplini, sodelovanju v proračunskih zadevah in dobrem finančnem poslovanju ter novih virih lastnih sredstev, ki so na voljo na spletišču [EUR-Lex – 32020Q1222\(01\) – SL – EUR-Lex](#).

247 [Izjave o smotnosti programov - Evropska komisija](#)

V skladu z metodologijo je treba vsakemu posameznemu ukrepu v okviru programa dodeliti oceno glede na spol. ²⁴⁸Leta 2023 je 11 % proračuna EU v praksi prispevalo k spodbujanju enakosti spolov (oceni 2 in 1), kar predstavlja 48 milijard EUR, 20 % pa bi lahko prispevalo (ocena 0*) k temu cilju. Ta odstotek se je stalno zmanjševal s 95 % od začetka uporabe te metodologije.

Kot je bilo sporočeno v letnem poročilu o mehanizmu za okrevanje in odpornost za leto 2024, ²⁴⁹ države članice v svojih nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost izvajajo ukrepe, ki posebej prispevajo k enakosti spolov ali enakim možnostim na splošno. Komisija je v posvetovanju z državami članicami opredelila skupno 136 ukrepov s poudarkom na enakosti spolov. Kot je navedeno v tematski analizi o enakosti, lahko na enakost spolov pozitivno vpliva tudi veliko več ukrepov v načrtih za okrevanje in odpornost (kot so ukrepi, povezani z reformami zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe), čeprav niso opredeljeni kot taki, na primer z izboljšanjem delovnih pogojev v sektorjih, v katerih prevladujejo ženske, ali z zmanjšanjem neformalnih obveznosti oskrbe.

V zadnjem letnem obdobju poročanja mehanizma za okrevanje in odpornost (do septembra 2024) ukrepi, osredotočeni na enakost spolov, kažejo opazen napredek pri izvajanju. Od 253 mejnikov in ciljev, povezanih s temi ukrepi, so države članice poročale, da so 102 ali 40 % mejnikov in ciljev

²⁴⁸ Ocena 2: ukrepi, katerih glavni cilj je izboljšati enakost spolov, so ustrezali 2 % proračuna EU, izvedenega v letu 2023, in so bili vključeni v 13 programov.

intervencije, katerih pomemben in nameren cilj je bila enakost spolov (vendar ne glavni razlog za intervencijo), so ustrezale 9 % proračuna EU, izvršenega v letu 2023, in so bile vključene v 16 programov. Ocena 0*: ukrepi, ki bi lahko prispevali k enakosti spolov, so ustrezali 20 % proračuna EU, izvedenega leta 2023, in so bili vključeni v 30 programov.

intervencije, ki niso bistveno vplivale na enakost spolov, so ustrezale 69 % proračuna EU, izvršenega v letu 2023, in so bile vključene v 29 programov.

²⁴⁹ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o izvajanju mehanizma za okrevanje in odpornost (COM(2024) 474 final).

izpolnile, Komisija pa jih je ocenila kot izpolnjene; 22 % jih je bilo pozitivno ocenjenih tudi v zahtevkih za plačilo. Estonija je na primer razvila prototip digitalnega orodja za plačilno vrzel med spoloma za delodajalce (glej tudi poglavje 2). V Španiji socialni načrt za šport predvideva prenovo javne športne infrastrukture, hkrati pa financira ukrepe, ki spodbujajo udeležbo žensk v športu.

Komisija sodeluje z državami članicami, da bi zagotovila, da ukrepi iz načrtov za okrevanje in odpornost spodbujajo enakost spolov in enake možnosti za vse. Izmenjava dobrih praks je na primer prek neformalne strokovne skupine za izvajanje mehanizma za okrevanje in odpornost (forum, na katerem Komisija in nacionalne vlade razpravljajo o medsektorskih vidikih izvajanja mehanizma za okrevanje in odpornost) državam članicam pomagala vključiti vidike enakosti spolov v poglavje REPowerEU ter revidirane načrte za okrevanje in odpornost in način njihovega izvajanja (na primer z oblikovanjem proračuna, ki upošteva vidik spola, in javnim naročanjem).

Od leta 2024 so države članice ukrepom za podporo enakosti spolov v obdobju 2021–2027 dodelile več kot 30 % (110 milijard EUR) vseh naložb kohezijske politike (vključno s Skladom za pravični prehod). Evropski socialni sklad plus (ESS+) je še naprej sklad kohezijske politike z največjimi dodeljenimi sredstvi za ukrepe za spodbujanje enakosti spolov (4,3 milijarde EUR) in vključevanje načela enakosti spolov (80,8 milijarde EUR). Ukrepi za vključevanje načela enakosti spolov v okviru ESRR znašajo približno 20 milijard EUR, ukrepi za ciljno usmerjenost v enakost spolov v okviru SPP pa približno 6 milijard EUR.²⁵⁰ Razežnost spola v ESS+ vključuje tudi enakost spolov kot horizontalno medsektorsko načelo. Vse države članice in regije morajo imeti vzpostavljene učinkovite mehanizme za zagotavljanje skladnosti z Listino EU o temeljnih pravicah, vključno z enakostjo spolov in nacionalnimi strateškimi okviri za enakost spolov, da bi podprle ustrezno podporo kohezijske politike.

Poleg tega morajo države članice in Komisija zagotoviti, da se med celotno pripravo, izvajanjem, spremljanjem, poročanjem in ocenjevanjem programov upoštevajo in spodbujajo enakost moških in žensk, vključevanje načela enakosti spolov in vključevanje vidika spola.

V letu 2024 sta enakost spolov in vključevanje ostala medsektorsko vprašanje za ukrepe programa Ustvarjalna Evropa. Vsi upravičenci so morali pri oblikovanju in izvajanju svojih projektov upoštevati enakost, ta vidik pa je bil osredotočen na ocenjevanje vlog za projekte²⁵¹. Leta 2024 se je v okviru programa začel nov krog večletnih ukrepov za evropske mreže kulturnih in ustvarjalnih organizacij ter evropske platforme nastajajočih umetnikov. Oba sta namenjena širjenju dobrih praks med svojimi člani in umetniki, ki jih usposabljata, zlasti na temo enakosti spolov.

Programa Erasmus+ in Evropska solidarnostna enota poudarjata vključevanje in raznolikost kot glavni prednostni nalogi za spodbujanje enakih možnosti in dostopa, vključevanja, raznolikosti in pravičnosti pri vseh svojih ukrepih. Izvajanje prednostne naloge je bilo okrepljeno po razvoju okvira ukrepov za vključevanje²⁵² ter strategije za vključevanje in raznolikost²⁵³ leta 2021, da bi podprli organizacije pri boljšem obravnavanju ovir, s katerimi se lahko srečujejo različne ciljne skupine, vključno z ovirami, povezanimi z diskriminacijo na podlagi spola. V poročilu o evropski

250 Vključevanje načela enakosti spolov odraža enega od sistemov kategorizacije v kohezijski politiki:

<https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/Cohesion-policy-supporting-gender-equality/gkxm-7hxd>

251 <https://culture.ec.europa.eu/news/creative-europe-in-2025-focus-on-green-and-digital-transitions-on-strengthening-social-and-economic-resilience>

252 Izvedbeni sklep Komisije – okvir ukrepov za vključevanje v okviru programov Erasmus+ in Evropska solidarnostna enota za obdobje 2021–2027: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/document/commission-decision-framework-inclusion-2021-27>

253 Izvedbene smernice – strategija Erasmus+ in evropske solidarnostne enote za vključevanje in raznolikost: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/document/implementation-guidelines-erasmus-and-european-solidarity-corps-inclusion-and-diversity-strategy>

solidarnostni enoti za obdobje 2021–2023 sta na primer poudarjena podpora, ki jo program zagotavlja enakosti spolov, in spodbujanje vseh spolov k sodelovanju v njegovih dejavnostih. V programu je stalno povprečje 63 % zagotovljenih priložnosti, ki jih izkoriščajo ženske, tudi v obdobju poročanja iz tega poročila.

Novembra 2024 je usmerjevalni odbor InvestEU sprejel nov ključni kazalnik uspešnosti za merjenje učinka naložb, ki podpirajo enakost spolov, ki je bil zdaj dodan metodologiji ključnih kazalnikov uspešnosti/ključnih kazalnikov uspešnosti. To izvajalskim partnerjem InvestEU omogoča, da po najboljših močeh poročajo o učinku svojih operacij na enakost spolov v vseh sklopih politike. Poleg tega je skupina Evropske investicijske banke s financiranjem prek svetovalnega vozlišča InvestEU začela izvajati dve nalogi: nedavno študijo o finančnih produktih in politikah enakosti spolov v bankah; ter program usposabljanja za banke, ki želijo zagotoviti podporo (finančno ali drugo) podjetnicam. Program usposabljanja bo od marca 2025 na voljo vsem zainteresiranim finančnim institucijam.

Komisija državam članicam pomaga tudi pri podpori javnim uslužbencem pri vključevanju načela enakosti spolov v javne politike in proračunske postopke na številnih upravnih ravneh. To bi moralo pomagati zagotoviti, da se javna sredstva uporabljajo za spodbujanje enakosti spolov.²⁵⁴ Vodilni projekt vključevanja načela enakosti spolov v javne politike in proračunske postopke upravam upravičenkam pomaga analizirati politike in proračunske postopke z vidika vključevanja načela enakosti spolov. Podpora, ki se financira prek instrumenta za tehnično podporo, se zagotavlja za usposabljanje in izvajanje dobrih praks, metodologij in orodij za vključevanje načela enakosti spolov v celoten proces oblikovanja politik. Projekt omogoča tudi priložnosti za vzajemno učenje med sodelujočimi organi držav članic. Leta 2024 so se pridružile še štiri uprave, kar skupaj pomeni 13 uprav v devetih državah.²⁵⁵

Kar zadeva večletni finančni okvir za obdobje po letu 2027, nova finančna uredba EU (prenovitev), objavljena 29. septembra 2024,²⁵⁶ zdaj vključuje določbo, v²⁵⁷ skladu s katero se morajo vsi proračunski programi in dejavnosti EU, kadar je to izvedljivo in ustrezno v skladu z ustreznimi pravili za posamezni sektor, izvajati ob upoštevanju načela enakosti spolov in v skladu z ustrezno metodologijo vključevanja vidika spola. Poleg tega bi morali biti vsi podatki, zbrani v zvezi s kazalniki smotrnosti programov porabe, po potrebi razčlenjeni po spolu.²⁵⁸

Intersekcionalnost pri izvajanju politike enakosti spolov

Ženske predstavljajo raznoliko skupino, ki je izpostavljena različnim oblikam presečne diskriminacije, ki izhaja iz več situacij. Za učinkovito odpravo teh razlik je pomembno upoštevati presečnost spola z drugimi ključnimi dejavniki diskriminacije, kot so socialno-ekonomski položaj, etnično poreklo, vera ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolna usmerjenost.

V EU je trenutno več kot 100 milijonov invalidov. Pri večjem številu invalidk je bilo mogoče opaziti razliko med spoloma pri invalidnosti v vseh starostnih skupinah, in sicer od 1,4 do 2,0 točke

254 https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/revenue-administration-and-public-financial-management/gender-mainstreaming-public-policy-and-budget-processes_en

255 Ciper, Francija, Nemčija, Grčija, Irska, Italija, Portugalska, Romunija in Španija trenutno prejemajo tehnično pomoč za vključevanje načela enakosti spolov v javne politike prek Instrumenta za tehnično podporo.

256 Uredba (EU, Euratom) 2024/2509 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. septembra 2024 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije (prenovitev). [Na voljo na spletu.](#)

257 Člen 33(2)(f) Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509.

258 Člen 33(3) Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509.

pri osebah, starih od 16 do 44 let, do 6,3 točke več pri osebah, starih 85 let in več. Vendar je bila razlika med spoloma razmeroma majhna, če se nanaša le na hudo invalidnost, in sicer 1,4 točke v vseh starostnih skupinah. Invalidi so pogosteje žrtve nasilja in diskriminacije ter so bolj izpostavljeni škodljivim praksam (kot je prisilna sterilizacija) kot neinvalidi. Kot je bilo napovedano v strategiji za enakost spolov za obdobje 2020–2025, si Komisija prizadeva predložiti priporočilo o preprečevanju škodljivih praks, vključno s potrebo po učinkovitih preventivnih ukrepih in priznavanjem pomena izobraževanja. Načrtuje se, da bodo v prihodnjem priporočilu opredeljeni konkretni ukrepi, ki naj bi jih države članice sprejele za najučinkovitejše preprečevanje takih praks na terenu in boj proti njim; Priporočilo bo zato delno dopolnjevalo direktivo o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini.

Invalidke so bolj izpostavljene tveganju revščine in socialne izključenosti kot invalidni moški (29,8 % v primerjavi s 27,6 %). Vrzel stopnje zaposlenosti med invalidi in neinvalidi znaša 23 odstotnih točk. Le približno 20 % invalidk v EU dela s polnim delovnim časom v primerjavi z 29 % invalidnih moških in 48 % neinvalidnih žensk. Glede na indeks enakosti spolov Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE) invalidke zaslužijo le 16.822 standard kupne moči (SKM), neinvalidne ženske pa v povprečju 20.100 SKM. Cilj svežnja ukrepov za zaposlovanje invalidov je izboljšati stopnjo zaposlenosti invalidov.

Vidik invalidnih žensk in deklet je pomemben tudi v politikah za pospešitev prehoda z institucionalne oskrbe na storitve v skupnosti in neodvisno življenje invalidov. To je poudarjeno v Obvestilu Komisije z naslovom Smernice za samostojno življenje invalidov in njihovo vključevanje v skupnost v okviru financiranja EU, ki upošteva raznolikost invalidnosti in presečnost diskriminacije, s katero se lahko soočajo posamezniki.²⁵⁹

Komisija je 25. septembra 2024 sprejela poročilo o izvajanju nacionalnega strateškega okvira za Rome.²⁶⁰ V poročilu so poudarjene obetavne pobude, namenjene romskim ženskam, kot sta madžarska pobuda „Priložnosti za rast“, ki zagotavlja usposabljanje na področju socialnega varstva in zdravstvenega varstva predvsem romskim ženskam, in španski program Calí, ki spodbuja enake možnosti ter socialno in delovno vključenost romskih žensk ter se bori proti več oblikam diskriminacije. Strateški okvir EU za Rome poudarja pomen krepitve vloge romskih žensk. V njem je določenih več ciljev na ravni EU, ki naj bi jih EU in države članice dosegle do leta 2030, vključno s ciljem zmanjšanja vrzeli stopnje zaposlenosti po spolu med romskimi moškimi in romskimi ženskami za vsaj polovico.

in 14. maja 2024 sta bili sprejeti direktivi o standardih za organe za enakost.²⁶¹ Skupaj zajemajo šest razlogov za diskriminacijo, zaščitениh s Pogodbo o delovanju Evropske unije, in vsebujejo sklicevanja na presečnost.²⁶² Novi standardi se uporabljajo za mandat, neodvisnost, vire, naloge in

259 Obvestilo Komisije, Smernice za samostojno življenje invalidov in njihovo vključevanje v skupnost v okviru financiranja EU, UL L (C/2024/7188), 29.11.2024.

260 Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o izvajanju nacionalnega strateškega okvira za Rome glede na strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov ter priporočilo Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov, COM(2024)422 final.

261 Direktiva Sveta (EU) 2024/1499 z dne 7. maja 2024 o standardih za organe za enakost na področju enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, enakega obravnavanja oseb pri zaposlovanju in poklicu ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost, enakega obravnavanja žensk in moških v zadevah socialne varnosti ter pri dostopu do blaga in storitev in oskrbi z njimi ter o spremembi direktiv 2000/43/ES in 2004/113/ES, UL L 2024/1499, 29.5.2024, in Direktive (EU) 2024/1500 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. maja 2024 o standardih za organe za enakost na področju enakega obravnavanja in enakih možnosti žensk in moških pri zaposlovanju in poklicnem delu ter spremembi direktiv 2006/54/ES in 2010/41/EU, UL L 2024/1500, 29.5.2024.

262 Glej preambulo 15 in člen 5(2) Direktive (EU) 2024/1500.

pooblastila organov za enakost, da se zagotovi, da lahko izpolnjujejo svojo vlogo pri spodbujanju enakosti in pomoči žrtvam diskriminacije po vsej Evropi na vseh podlagah in področjih, zaščiteneh z zakonodajo EU o enakosti, po vsej EU. Države članice morajo direktivi prenesti do 19. junija 2026. Komisija bo do istega datuma sprejela izvedbeni akt, v katerem bo določila seznam skupnih kazalnikov o delovanju organov za enakost.

SPODBUJANJE KAKOVOSTI MEJALCEV IN Opolnomočenje žensk po svetu

Leta 2024 so po vsem svetu divjali konflikti, ki so ogrožali življenje žensk in deklet v krajih, ki segajo od Sudana do Gaze, in jih nesorazmerno izpostavljali nasilju na podlagi spola. Prišlo je tudi do hudega političnega nazadovanja, ki je ogrozilo pravice žensk. Junija sta bila ukinjena argentinski nacionalni inštitut za boj proti diskriminaciji, ksenofobiji in rasizmu ter podsekretariat za zaščito pred nasiljem na podlagi spola, ki je nadomestil razpuščeno ministrstvo za ženske, enakost spolov in raznolikost. Afganistanski spolni apartheid je dosegel tragične nove višave, saj je de facto talibanska uprava sprejela ukrepe, ki so vključevali celo prepoved glasu žensk v javnosti, s čimer so bile ženske dejansko izbrisane iz javnega življenja. Iraški zakonodajalci so predlagali spremembe iraškega zakona o osebem statusu, ki bi lahko znižale starost za privolitev in omogočile poroko dekletom, stari do devet let. Izognili so se tudi drugim možnim oviram, kar je dalo podlago za previdno upanje: julija je gambijski parlament zavrnil predlog zakona, ki bi razveljavil prepoved pohabljanja ženskih spolnih organov, ki v državi velja od leta 2015. Glede na te težavne razmere je stalna mednarodna vodilna vloga EU na področju enakosti spolov ter podpore pravicam žensk in organizacijam civilne družbe, ki jih vodijo ženske, pomembnejša kot kdaj koli prej.

Ruska vojna agresija proti Ukrajini

19. novembra 2024 je minilo 1 000 dni od začetka obsežne ruske vojne proti Ukrajini.²⁶³ OZN je leta 2024 ocenila, da bo humanitarno pomoč potrebovalo 14,6 milijona Ukrajincev, kar je skoraj 40 % prebivalstva države. Ker je več kot 6 milijonov Ukrajincev in Ukrajink pobegnilo iz države,²⁶⁴ ki je trenutno v EU, je nadaljnja podpora Ukrajini še vedno prednostna naloga EU.

EU je julija 2024 v okviru globalnega režima sankcij Evropske unije na področju človekovih pravic uvedla omejevalne ukrepe proti štirim osebam in dvema subjektoma zaradi hudih kršitev človekovih pravic po vsem svetu, vključno z mučenjem ter sistematičnim in razširjenim spolnim nasiljem in nasiljem na podlagi spola.²⁶⁵ Na seznam je bil uvrščen vodja tako imenovane „kazenske službe“, ki jo je Moskva namestila v začasno zasedeni regiji Herson v Ukrajini. Pod njegovim poveljstvom je bil dokumentiran razširjen in sistematičen vzorec kršitev človekovih pravic v centrih za pridržanje na območjih pod nadzorom ruskih okupacijskih oblasti, ki segajo od mučenja do drugega krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, pa tudi kaznovanja ter spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola.

Mandat svetovalne misije Evropske unije v Ukrajini (EUAM Ukraine), civilne misije v okviru skupne varnostne in obrambne politike EU (SVOP), je bil podaljšan maja 2024 ter vključuje strokovnjaka za enakost spolov in strokovnjaka za spolno nasilje,²⁶⁶ povezano s konflikti. Namen mandata je izboljšati zmogljivosti ukrajinskih agencij in institucij za preiskovanje in pregon mednarodnih kaznivih dejanj, kot so vojni zločini, vključno s spolnim nasiljem, povezanim s konflikti. Misija EUAM sodeluje z vladnimi organi in civilno družbo pri obravnavanju

263 https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/stories/1000-days-russias-full-scale-war-ukraine-5-facts-you-need-know_en. Za Ukrajince se je konflikt začel še prej – leta 2014 v ukrajinski regiji Donbas, leta 2022 pa so humanitarne razmere v Ukrajini že veljale za „pozabljeno krizo“.

264 <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

265 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/07/22/sexual-and-gender-based-violence-council-lists-four-individuals-and-two-entities-under-the-eu-s-global-human-rights-sanctions-regime/>

266 <https://www.euam-ukraine.eu/>

mednarodnih kaznivih dejanj, ²⁶⁷ pri čemer pri svojih prizadevanjih za krepitev odgovornosti za spolno nasilje in nasilje na podlagi spola, povezano s konflikti, uporablja pristop, osredotočen na žrtve. Misija EUAM še naprej tesno sodeluje z Ukrajino, da bi podprla izvajanje ukrajinskega nacionalnega akcijskega načrta za ženske, mir in varnost ter vključevanje načela enakosti spolov v okviru krovne strategije Ukrajine za reformo celotnega sektorja kazenskega pregona. ²⁶⁸ Napredek na področju enakosti spolov je bil obravnavan tudi z Ukrajino med dialogom o človekovih pravicah 25. aprila 2024.

Enakost spolov je v celoti vključena v podporo EU Ukrajini. EU je zavezana zagotavljanju popolne odgovornosti za spolno nasilje, povezano s konflikti, ki je bilo storjeno med obsežno rusko invazijo, in si prizadeva za pristop, ki upošteva vidik spola, je osredotočen na preživele in upošteva travme, v vseh prizadevanjih za odziv na rusko vojno agresijo proti Ukrajini in njen vpliv na ženske in dekleta. EU prek programa EU4Recovery, ki ga izvaja Agencija ZN za ženske, podpira ukrepe za preprečevanje nasilja na podlagi spola ter zagotavlja podporo žrtvam in preživelim. ²⁶⁹ Namen programa je tudi okrepiti dostop do pravnega varstva s pravno opolnomočenjem žrtev in preživelih ter krepitevijo zmogljivosti tistih, ki so vključeni v pravosodni sektor.

Glede na doslej največje število ranljivih oseb, večinoma žensk in otrok, ki prihajajo v EU zaradi ruske vojne agresije proti Ukrajini, je EU okrepila svoja prizadevanja za obravnavanje tveganj trgovine z ljudmi z okrepitevijo operativnega akcijskega načrta EMPACT za boj proti trgovini z ljudmi. EMPACT (Evropska večdisciplinarna platforma proti grožnjam kriminala) je varnostna pobuda, ki jo vodijo države članice EU, da bi opredelile, prednostno razvrstile in obravnavale grožnje, ki jih predstavljajo organizirani kriminal in hude oblike mednarodnega kriminala. ²⁷⁰ V okviru platforme EMPACT za boj proti trgovini z ljudmi je bil pod vodstvom Europol pripravljen poseben operativni ukrep za obravnavanje trgovine z ljudmi, povezane z državami vzhodnega partnerstva, zlasti Ukrajino in Moldavijo, s posebnim poudarkom na tveganju izkoriščanja začasno razseljenih oseb iz Ukrajine. V Moldaviji projekt kriznega odzivanja, ki upošteva vidik spola, podpira ranljive skupnosti z izboljšanjem dostopa do osnovnih storitev.

Enakost spolov se ustrezno upošteva tudi pri podpori EU za duševno zdravje ukrajinskim razseljenim osebam, med katerimi so večinoma ženske in otroci. Program EU za zdravje je namenil več kot 3 milijone EUR za financiranje projektov, ki jih vodijo nevladne organizacije, za izboljšanje duševnega zdravja in psihološkega dobrega počutja razseljenih oseb iz Ukrajine, tako znotraj države kot v EU. Program financira tudi zagotavljanje psihološke prve pomoči in pomoči po travmatski izkušnji za prisilno razseljene osebe v 28 državah ²⁷¹ v partnerstvu z Mednarodno federacijo društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca. Projekt ima proračun v višini 31,2 milijona EUR in je namenjen zagotavljanju podpore žrtvam ter izboljšanju zmogljivosti prvih reševalcev v razmerah, ko je prisilno razseljevanje povzročilo povečanje nasilja na podlagi spola s hudimi negativnimi posledicami za duševno zdravje žrtev. Ker je 62 % razseljenih oseb iz Ukrajine v državah projekta žensk, je v projektu velik poudarek na spolu. Ženske imajo tudi ključno vlogo kot reševalci na terenu, saj predstavljajo 73,5 % reševalcev na terenu, usposobljenih za psihološko prvo pomoč in psihosocialno podporo. Do oktobra 2024 je bilo za zagotavljanje psihološke prve pomoči, duševnega zdravja in psihosocialne podpore usposobljenih skupno 23 680 zdravstvenih delavcev,

267 <https://www.euam-ukraine.eu/news/war-crimes-documentation-in-ukraine-building-a-network-for-justice/>

268 <https://www.euam-ukraine.eu/news/ukraine-endorses-strategic-law-enforcement-reform-plan-to-align-with-eu-standards/>

269 <https://www.undp.org/ukraine/projects/eu4recovery-empowering-communities-ukraine-eu4recovery#:~:text=EU4Recovery%20is%20employing%20an%20area,of%20individuals%20at%20community%20level>

270 https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/law-enforcement-cooperation/empact-fighting-crime-together_en

271 23 držav članic EU ter Norveška, Islandija, Moldavija, Črna gora in Ukrajina.

prostovoljcev, oseb, ki nudijo prvo pomoč, in drugih strokovnjakov, podporo pa je prejelo približno 500 000 razseljenih oseb.

Vključevanje načela enakosti spolov v zunanje delovanje EU

EU spodbuja enakost spolov in krepitev vloge žensk v svojih mednarodnih partnerstvih, političnih dialogih in dialogih o človekovih pravicah z državami, ki niso članice EU, v trgovinski politiki EU ter v sosedski in širitveni politiki EU. Akcijski načrt EU za enakost spolov in krepitev vloge žensk v zunanjih odnosih (akcijski načrt za enakost spolov GAP III), ki je bil sprejet leta 2021 in podaljšan do leta 2027, še naprej usmerja prizadevanja za umestitev enakosti spolov v ospredje zunanjega delovanja EU.²⁷² Zagotavlja vključevanje načela enakosti spolov v vse zunanje politike in sektorje, od humanitarne pomoči, ki jo financira EU, do civilnih misij v okviru SVOP, pa tudi v naložbe iz Evropskega sklada za trajnostni razvoj plus ali v sodelovanje EU z njeno sosedsko regijo, vključno z državami kandidatkami in potencialnimi kandidatkami. GAP III določa ambiciozen cilj, da mora do leta 2025 vsaj 85 % novih zunanjih ukrepov EU prispevati k enakosti spolov ter opolnomočenju žensk in deklet. Kumulativni podatki za obdobje 2021–2023 kažejo, da se pri 78,4 % vseh zunanjih ukrepov upošteva vidik spola ali so ti ukrepi ciljno usmerjeni,²⁷³ kar je znatno povečanje s 64,7 % leta 2019.

Pristop Ekipe Evropa, ki združuje EU, njene države članice s svojo diplomatsko mrežo, finančne institucije in izvajalske organizacije ter EIB in EBRD, da bi se izboljšalo usklajevanje in povečal evropski vpliv na mednarodnem prizorišču, je v središču pristopa EU k zunanjemu delovanju. Omogočil je, da so bila prizadevanja za enakost spolov v celoti vključena v strategijo Global Gateway v višini 300 milijard EUR – na področju izobraževanja, zdravja, digitalizacije, energije in podnebnih sprememb –, kar je prispevalo k bolj vključujočemu pravičnemu, zelenemu in digitalnemu prehodu. Nedavno uvedeni ciljno usmerjeni ukrepi med drugim spodbujajo dostojno delo in boj proti nasilju na podlagi spola v Bangladešu, socialno zaščito, ki upošteva vidik spola, v Malaviju, enakost spolov, mir in socialno kohezijo v regijah Kameruna, ki so jih prizadeli konflikti, zeleni prehod v Vietnamu, ki ga vodijo ženske, ter vključevanje in socialno kohezijo v Latinski Ameriki in na Karibih.

EU si v tesnem sodelovanju z mednarodnimi institucijami in institucijami za financiranje razvoja prizadeva povečati učinek inovativnega financiranja in nadalje vključiti vidik spola v naložbe EFSD+, med drugim za spodbujanje dostopa žensk do financiranja, podjetništva in udeležbe na trgu dela. 72 % vseh sporočenih operacij EFSD+ v letu 2023 vključuje vidik spola.

EU si še naprej prizadeva, da bi bila humanitarna pomoč, ki jo financira, bolj občutljiva na različne potrebe in zmogljivosti žensk, deklet, moških in fantov, vključno z zahtevo, da partnerji izvedejo analize tveganja, ki upoštevajo vidik spola,²⁷⁴ ter z uporabo označevalca starosti glede na spol za spremljanje in merjenje obsega, v katerem humanitarni ukrepi, ki jih financira EU, vključujejo

272 Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu, Akcijski načrt EU za enakost spolov (GAP) III – Ambiciozna agenda za enakost spolov in krepitev vloge žensk v zunanjem delovanju EU, JOIN(2020) 17 final.

273 85 % ukrepov v okviru Instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje – Globalna Evropa, 75 % v okviru instrumenta za predpristopno pomoč za obdobje 2021–2027 in 28 % v okviru skupne zunanje in varnostne politike, 88 % operacij humanitarne pomoči v letu 2022 in 87 % v letu 2023.

274 Analize tveganja, ki upoštevajo vidik spola, pomagajo pridobiti boljši vpogled v vloge, dostop do virov, obstoječe neenakosti in podpirne lokalne strukture, posebne potrebe, ranljivosti, tveganja, strategije obvladovanja ter zmogljivosti žensk, deklet, fantov in moških.

vidike spola in starosti. ²⁷⁵To orodje se neprekinjeno uporablja od leta 2014, njegov cilj pa je izboljšati kakovost humanitarne pomoči z zagotavljanjem, da se pri vsakem ukrepu upoštevata spol in starost. EU je dosledno financirala tudi boj proti nasilju na podlagi spola ter podporo potrebam žensk in deklet v humanitarnih razmerah na področju spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic. Dve seji foruma civilne zaščite leta 2024 sta bili osredotočeni na vključevanje vidika spola – v ekipah civilne zaščite oziroma vključujočih zasilnih zatočiščih. V okviru mreže znanja Unije na področju civilne zaščite je bila ustvarjena tudi stran, namenjena vključevanju. ²⁷⁶

Enakost spolov je tudi ključni element sodelovanja EU z državami kandidatki in potencialnimi državami kandidatki. Evropska komisija v svojem letnem širitvenem svežnju podrobno oceni stanje v vsaki državi kandidatki in potencialni kandidatki ter določi smernice za prednostne naloge na področju reform. Sveženj vedno vključuje oceno enakosti spolov in pravic žensk. Evropska komisija v okviru pristopnih pogajanj tudi stalno spremlja razvoj na področju enakosti spolov in prizadevanja držav za boj proti nasilju na podlagi spola. Evropska unija je junija 2024 začela pristopna pogajanja z Ukrajino in Moldavijo, kar pomeni, da namerava Evropska komisija oceniti stanje na področju enakosti spolov in pravic žensk v obeh državah.

Po ustanovitvi delovne skupine vzhodnega partnerstva za enakost spolov oktobra 2023 – platforme za boljše izvajanje enakosti spolov v vseh petih dolgoročnih prednostnih nalogah politike vzhodnega partnerstva – so bili februarja, maja in decembra 2024 organizirani trije uspešni dogodki, na katerih so lahko udeleženci razpravljali o izzivih, dobrih praksah in pridobljenih izkušnjah v zvezi s politiko in programi na področju enakosti spolov.

Globalna partnerstva in večstranska prizadevanja EU na področju enakosti spolov

EU je še naprej izkoriščala vsako priložnost za spodbujanje in zavzemanje za to, da bi ženske in dekleta v celoti uživale vse človekove pravice v okviru svojih globalnih in večstranskih prizadevanj. Tesno je sodelovala s sistemom Združenih narodov, vključno z Agencijo ZN za ženske, Skladom Združenih narodov za prebivalstvo, Unicefom, Svetom za človekove pravice in Tretjim odborom Generalne skupščine ZN. EU je še naprej podpirala dosledno izvajanje Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW) ter spodbujala delo zagovornic človekovih pravic, organizacij žensk (za pravice) in organizacij, ki jih vodijo mladi, v različnih večstranskih forumih. EU spremlja in podpira tudi operacionalizacijo cilja trajnostnega razvoja št. 5 o enakosti spolov na vseh ravneh upravljanja, in sicer z raziskavami, katerih cilj je lokalnim oblastem omogočiti, da globalne cilje prilagodijo svojim posebnim okoliščinam v okviru projekta lokalnih ciljev trajnostnega razvoja. ²⁷⁷

EU se je udeležila 68. zasedanja Komisije ZN za položaj žensk (CSW68), ki je potekalo marca 2024 na sedežu ZN v New Yorku. EU je v okviru svoje delegacije, ki jo je vodila nekdanja evropska

²⁷⁵ Zbirka orodij za označevanje spola in starosti,

https://ec.europa.eu/echo/files/policies/sector/gender_age_marker_toolkit.pdf

²⁷⁶ <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/about-knowledge-network>

²⁷⁷ Projekt Skupnega raziskovalnega središča v zvezi z lokalnimi cilji trajnostnega razvoja odraža zavezanost EU vključevanju enakosti spolov v vse cilje trajnostnega razvoja in ravni upravljanja. Knjižica Not Another SDG 5 povzema izzive, najboljše prakse in priporočila za enakost spolov v EU s poudarkom na opolnomočenju lokalnih oblasti, da globalne cilje prilagodijo svojim edinstvenim okoliščinam. Cilj nadaljnjih raziskav, ki se trenutno pregledujejo, je izboljšati okvire za spremljanje cilja trajnostnega razvoja 5 s spodbujanjem podatkov, razčlenjenih po spolu, participativnih pristopov in presečne analize, s čimer se spodbujajo preobrazbene politike, ki premoščajo vrzel med svetovnimi ambicijami in lokalnimi razmerami.

komisarka za enakost Helena Dalli, povabila predstavnike civilne družbe. EU je v okviru ozaveščanja organizirala tudi štiri spremljevalne dogodke, vključno z medgeneracijskim dialogom z naslovom HerPower: moč izobraževanja za enakost spolov“, v sodelovanju z Unicefom. EU je na 68. zasedanju Komisije OZN za položaj žensk utrdila svojo vlogo dobro usklajenega naprednega regionalnega bloka. Končni dokument je edinstven v svoji uporabi vidika spola pri izkoreninjenju revščine, socialnih politikah in glavnih vprašanih mednarodnih financ, kot so dolg, obdavčitev, mednarodna trgovina in reforma mednarodne finančne arhitekture. Besedilo vsebuje trdne zaveze glede pravne sposobnosti, ekonomske neodvisnosti in neodvisnosti žensk, ki temeljijo na njihovi pravici do dela ter na enaki delitvi obveznosti oskrbe in gospodinjskih obveznosti med ženskami in moškimi v gospodinjstvu. Prav tako se zavezuje, da bo vlagala v skrbstveno ekonomijo.

Evropska komisija je bila kot sovoditeljica akcijske koalicije za boj proti nasilju na podlagi spola še naprej podpornica in partnerica Foruma za generacijsko enakost, svetovne večdeležniške pobude, ki se je začela izvajati leta 2021 za spodbujanje pravic žensk in enakosti spolov po vsem svetu. Komisija²⁷⁸ je zato podprla boljše usklajevanje z različnimi deležniki, vključno s civilno družbo, za spodbujanje enakosti spolov v globalnem digitalnem dogovoru, paktu za prihodnost in na 79.²⁷⁹ zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov. V poročilu o odgovornosti za leto 2024 je poudarjen oprijemljiv napredek pri doseganju ciljev glede enakosti spolov, ki so ga uspešno dosegli forum za generacijsko enakost in njegovi predani nosilci zavez.²⁸⁰

EU je ob robu 29. konference ZN o podnebnih spremembah, ki je potekala novembra 2024 v Bakuju, skupaj s švedsko agencijo za mednarodno razvojno sodelovanje in v sodelovanju z Agencijo ZN za ženske organizirala okroglo mizo o vlaganju v enakost spolov za pravičen in zeleni prehod. V razpravi je bil poudarjen vpliv podnebne krize na enakost spolov: ženske in dekleta doživljajo največji vpliv podnebnih sprememb, medtem ko se neenakosti med spoloma povečujejo kot posledice podnebnih sprememb. Vendar imajo lahko organizacije za pravice žensk ključno vlogo v postopkih odločanja, povezanih s financiranjem podnebnih ukrepov.

EU se je še naprej zavzemala za enakost spolov in jo spodbujala v okviru ključnih večstranskih forumov, kot sta skupini G7 in G20. EU je imela ključno vlogo v delovni skupini skupine G7 za enakost spolov in krepitev vloge žensk. Prispevala je k razpravam o boju proti nasilju na podlagi spola in krepitvi ekonomskega položaja žensk v družbah skupine G7 in po svetu, tudi na ministrskem srečanju skupine G7 o enakosti spolov in krepitvi vloge žensk, ki je potekalo oktobra 2024 v Materi. Junija 2024 je bila pred vrhom²⁸¹ voditeljev skupine G7 objavljena tretja izdaja preglednice o razlikah med spoloma, ki je letni rezultat za spremljanje napredka pri doseganju enakosti spolov v državah skupine G7 in EU od leta 2022.

Leto 2024 je bilo tudi prvo leto obstoja namenske delovne skupine za krepitev vloge žensk v okviru skupine G20, kot je bilo napovedano v izjavi voditeljev in voditeljic iz Delhija iz leta 2023. Pod okriljem brazilskega predsedstva so bile razprave osredotočene na enakost, vključno z avtonomijo in skrbstveno ekonomijo, na soočanje z mizoginijo in nasiljem ter na podnebne spremembe. Oktobra 2024 je v Brasilii potekalo ministrsko srečanje skupine G20 o krepitvi vloge žensk. To je bila priložnost za države skupine G20 in EU, da ponovno potrdijo svojo zavezanost doseganju

278 <https://commitments.generationequality.org/>

279 <https://www.un.org/techenvoy/global-digital-compact>; <https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future>

280 <https://commitments.generationequality.org/accountability-report-2024>

281 <https://www.pariopportunita.gov.it/it/news-e-media/news/2024/g7-dashboard-on-gender-gaps-2024-eng/#:~:text=The%20Dashboard%20on%20Gender%20Gaps,opportunities%20between%20men%20and%20women>

enakosti spolov in krepitvi vloge žensk ter pospešitvi napredka pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja, kot je navedeno v posebni izjavi predsedujočega.²⁸²

Enakost spolov ostaja tudi v središču partnerstev EU z različnimi organizacijami in regijami po svetu. EU še naprej podpira Unijo za Sredozemlje pri izvajanju 5. ministrske izjave Unije za Sredozemlje o krepitvi vloge žensk v družbah, sprejete oktobra 2022 v Madridu, s poudarkom na krepitvi pravnih okvirov, izboljšanju dostopa žensk do vodstvenih položajev, povečanju udeležbe žensk v gospodarskem življenju ter boju proti nasilju nad ženskami in dekleti. EU podpira tudi ukrepe pod vodstvom mladih, ki jih vodita Unija za Sredozemlje in fundacija Anna Lindh.²⁸³

Odprava nasilja na podlagi spola

Zavezanost EU odpravi nasilja na podlagi spola se je v zadnjih nekaj letih postopoma prenesla v praktične ukrepe in financiranje. EU je v letih 2023 in 2024 iz svojega proračuna za humanitarno pomoč dodelila približno 50 milijonov EUR za ciljno usmerjene ukrepe za preprečevanje in blažitev nasilja na podlagi spola ter odzivanje nanj v izrednih razmerah, kar je več kot 41,3 milijona EUR v letu 2022 in 33,1 milijona EUR v letu 2021.

EU še naprej podpira pobudo Spotlight, največjo svetovno pobudo za odpravo vseh oblik nasilja nad ženskami in dekleti do leta 2030, ki jo je leta 2017 začela izvajati skupaj z Združenimi narodi. Pobuda Spotlight se je šest let po začetku izvajanja v celoti izvajala v petih regijah s 26 državnimi programi, petimi regionalnimi programi in dvema programoma s skrbniškimi skladi ZN. Zaradi svojega uspeha je bila izbrana kot ena od 12 pobud z velikim učinkom v okviru ciljev trajnostnega razvoja. Ko Spotlight vstopa v fazo 2.0, si EU in ZN prizadevajo za ohranitev dosežkov in znanja, pridobljenih s pobudo, in sicer s programom z velikim učinkom za odpravo nasilja do leta 2030 v okviru pobude Spotlight v vrednosti 16,5 milijona EUR ter z nadaljnjimi naložbami v nove državne in regionalne programe. Na ravni držav je Evropska komisija doslej zagotovila 36 milijonov EUR za Spotlight 2.0 v Ugandi, Sierr Leone in Ekvadorju, 20 milijonov EUR pa je v pripravi za drugo fazo regionalnega programa za Afriko.

Vodilna digitalna kampanja #WithHer v okviru pobude Spotlight je v središču prizadevanj EU za boj proti spolnim stereotipom in škodljivim družbenim normam, ki so eden od temeljnih vzrokov za nasilje na podlagi spola. #WithHer se osredotoča na kuriranje spletnih pogovorov med kulturnimi vplivneži in zagotavljanje platforme za zgodbe aktivistov in preživelih. Kampanja je od leta 2021 dosegla več kot 224 milijonov uporabnikov na X (prej Twitter), Facebooku in Instagramu ter s skrbno oblikovanimi sporočili znatno prispeva k odpravljanju škodljivih spolnih norm in stereotipov. Uspeh kampanje #WithHer je privedel do ustanovitve sklada WithHer, ki zagotavlja sredstva neposredno skupini šestih lokalnih ženskih organizacij, ki si prizadevajo za odpravo nasilja nad ženskami in dekleti. Približno 70 % sredstev (500 000 USD) je bilo namenjenih neposredno organizacijam prejemnicam nepovratnih sredstev v obliki prožnih neomejenih nepovratnih sredstev, ki prejemnikom nepovratnih sredstev omogočajo kritje osnovnih organizacijskih stroškov, ki se redko krijejo s financiranjem na podlagi projektov.

EU se je z akcijskim načrtom EU GAP III za enakost spolov zavezala, da bo povečala finančno in politično podporo za pravice žensk in feministične organizacije v partnerskih državah ter se borila

²⁸² <https://www.g20.utoronto.ca/2024/241011-women-chair-statement.html>

²⁸³ Na primer mladinski forum Unije za Sredozemlje, Mladinski laboratorij Unije za Sredozemlje 2024, delavnice in srečanja Unije za Sredozemlje o krepitvi vloge žensk, program Fundacije Anna Lindh za vodenje mlade civilne družbe ali program Sredozemska mladina v akciji.

proti krčenju prostora za civilno družbo, ki zastruje nazadovanje na področju človekovih pravic žensk in omejuje zmožnost ljudi, da od svojih vlad zahtevajo odgovornost. Organizacije za pravice žensk in feministična gibanja imajo ključno vlogo pri spodbujanju dolgoročnega napredka, saj obravnavajo strukturne dejavnike neenakosti spolov, kot so patriarhalni sistemi, škodljive družbene norme in kulturne prakse, ki ohranjajo nasilje in diskriminacijo na podlagi spola. Program za zagovorništvo, krepitev koalicije in transformativno feministično ukrepanje za odpravo nasilja nad ženskami v vrednosti 22 milijonov EUR, ki se je začel izvajati ob robu vrha OZN o prihodnosti leta 2024, je še en praktični rezultat zaveze EU za odpravo nasilja nad ženskami in dekleti.

Hkrati je EU uporabila vsa razpoložljiva orodja za boj proti težkemu položaju nasilja na podlagi spola v izrednih razmerah in spolnemu nasilju, povezanemu s konflikti. EU je prispevala 2 milijona EUR v Svetovni sklad za preživele, iz katerega se financirajo odškodnine in odškodnine za žrtve spolnega nasilja, povezanega s konflikti. V več državah po svetu so vlade na podlagi dela Svetovnega sklada za preživele sprejele prve ukrepe za razvoj s tem povezane zakonodaje in zasnovane programov odškodnin. Doslej je prek projektov v Gvineji, Demokratični republiki Kongo, Iraku in Turčiji (vključno s preživeli iz Sirije) prejelo ali začelo prejemati celovite začasne popravne ukrepe več kot 3 000 preživelih. Septembra 2024 je EU sklicala tudi prvi dialog na visoki ravni med Generalnim direktoratom Evropske komisije za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči ter Skladom Združenih narodov za prebivalstvo. EU je tesno sodelovala s posebnim predstavnikom generalnega sekretarja ZN za spolno nasilje v konfliktih in omogočila izmenjavo mnenj s Političnim in varnostnim odborom. Visoki predstavnik EU za zunanje zadeve in varnostno politiko Josep Borrell in posebna predstavnica ZN za spolno nasilje v konfliktih Pramila Patten sta ob mednarodnem dnevu za odpravo spolnega nasilja v konfliktih 19. junija objavila skupno izjavo.

Omejevalni ukrepi (sankcije) so še eno ključno orodje EU za krepitev odgovornosti za spolno nasilje na podlagi spola, povezano s konflikti. EU je aprila 2024 v okviru svojih globalnih sankcij na področju človekovih pravic uvedla omejevalne ukrepe proti trem subjektom zaradi razširjenega spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola, saj so odgovorni za brutalne in vsesplošne teroristične napade, ki so se 7. oktobra 2023 zgodili po vsem Izraelu.²⁸⁴ Hkrati EU nenehno poziva k takojšnjemu premirju, prenehanju napadov na civiliste in uničenju ključne civilne infrastrukture ter k zaščiti razseljenih oseb. EU je dejavno podpirala mednarodne partnerje in z njimi sodelovala pri konkretnih nepreklicnih korakih v smeri dvodržavne rešitve, vključno z vzpostavitvijo svetovnega zavezništva za izvajanje dvodržavne rešitve septembra 2024. Pobuda, ki jo skupaj vodi EU in vključuje 100 sodelujočih držav in mednarodnih organizacij, zagotavlja platformo za sodelovanje z regionalnimi in mednarodnimi partnerji za zaščito in pospešitev politične rešitve izraelsko-palestinskega spora. EU je v letu 2024 tudi znatno povečala humanitarno pomoč, pri čemer je Palestini dodelila 237 milijonov EUR,²⁸⁵ ter si prizadevala podpreti ženske in dekleta v Palestini s pobudami, ki obravnavajo nasilje na podlagi spola in dejavnosti zaščite. Visoki predstavnik je 18. januarja 2025 dal izjavo v imenu EU, v kateri je toplo pozdravil sporazum o premirju v Gazi, ki predvideva postopno izpustitev talcev, končanje sovražnosti in lajšanje humanitarnega trpljenja v Gazi.²⁸⁶ Po izteku prve faze dogovora o premirju marca 2025 je EU pozvala k hitremu nadaljevanju pogajanj o drugi fazi.

284 Sklep Sveta (SZVP) 2024/1074. Subjekti, uvrščeni na seznam, so brigade Al-Quds, oboroženo krilo palestinskega islamskega džihada, ki ga je EU uvrstila na seznam terorističnih organizacij; Nukhba Force, enota posebnih sil teroristične organizacije Hamas, ki je na seznamu EU; in Kasamske brigade, vojaško krilo Hamasa.

285 To poimenovanje se ne razlaga kot priznanje države Palestine in ne posega v stališča posameznih držav članic glede tega vprašanja.

286 <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/01/18/israelpalestine-statement-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-eu-welcoming-the-ceasefire-and-hostage-deal-in-gaza/>

EU podpira tudi namenske projekte za boj proti nasilju na podlagi spola. Te segajo od zagotavljanja podpore preživelim žrtvam nasilja na podlagi spola ter pomoči pri dokumentiranju in prijavljanju kršitev človekovih pravic žensk in deklet v Etiopiji²⁸⁷ do odpravljanja spolnih stereotipov v vzhodnem partnerstvu,²⁸⁸ krepitev sistemov napotitve za žrtve in preživele ter podpore oblikovanju zakonodaje o kibernetnem nasilju na Zahodnem Balkanu, ki upošteva vidik spola.²⁸⁹

Ženske, mir in varnost

EU si je še naprej prizadevala za izvajanje strateškega pristopa EU k vprašanju žensk, miru in varnosti ter njegovega akcijskega načrta, pri čemer si je prizadevala za nadaljnjo vključitev vidika enakosti spolov v diplomacijo, politični dialog in politične odločitve EU. Časovni okvir akcijskega načrta EU za ženske, mir in varnost je bil podaljšan do leta 2027, da bi ga uskladili z večletnim finančnim okvirom in GAP III. Veleposlanica EU za enakost spolov in raznolikost Ronner-Grubačić je na odprti razpravi Varnostnega sveta ZN o ženskah, miru in varnosti 25. oktobra 2024 podala izjavo o sodelovanju žensk v mednarodnem miru in varnosti od teorije do prakse.

EU je k agendi za ženske, mir in varnost prispevala z:

- podpiranje projektov o enakosti spolov ter varnosti in ohranjanju miru v Moldaviji, pa tudi v Mongoliji, Indoneziji in drugih azijskih državah s podporo Združenju držav jugovzhodne Azije (ASEAN);
- podpiranje prizadevanj za razminiranje, da bi se lahko notranje razseljene osebe v Azerbajdžanu varno vrnile;
- podpiranje vodilne vloge žensk pri mehanizmih zgodnjega opozarjanja in civilne zaščite v Mjanmaru;
- sprejetje nacionalnega akcijskega načrta za ženske, mir in varnost v Vietnamu;
- podpiranje vzpostavitve formalnih sistemov skupnosti za zgodnje opozarjanje in zgodnje odzivanje v Somaliji; in
- podpora institucionalizaciji in lokalizaciji agende o ženskah, miru in varnosti na Filipinih.

EU je svojo diplomatsko moč uporabila tudi za

- organizacija diplomatskih informativnih sestankov o ženskah, miru in varnosti v Indoneziji in za ASEAN;
- organizirati gostiteljsko donatorsko skupino za enakost spolov v Turkmenistanu;
- pravice žensk uvrstiti na dnevni red dialogov o človekovih pravicah med EU ter Indonezijo, Turkmenistanom, Uzbekistanom, Laosom, Kazahstanom in Uzbekistanom; in

287 „Krepitev odzivov, osredotočenih na preživele: celostno in celovito nasilje na podlagi spola, osredotočeno na preživele, pri načrtovanju programov v izrednih razmerah v Tigraju (5 milijonov EUR, 12/2021–08/2024) ter izboljšanje dostopa do pravnega varstva za preživele žrtve nasilja na podlagi spola prek lokalnega sodelovanja v regijah Afar in Amhara v Etiopiji (1 milijon EUR, 12/2023–06/2025).

288 „Enakost spolov v EU 4: Skupaj proti spolnim stereotipom in nasilju na podlagi spola II“, ki ga izvajata UNFPA in Agencija ZN za ženske.

289 „EU4 Gender Equality – Women’s Economic Empowerment and Ending Violence Against Women“ (Enakost spolov – krepitev ekonomskega položaja žensk in odprava nasilja nad ženskami), ki se izvaja v državah Zahodnega Balkana (Albanija, Bosna in Hercegovina, Kosovo*, Črna gora, Severna Makedonija, Srbija). *To poimenovanje ne posega v stališča o statusu ter je v skladu z RVSZN 1244/1999 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.

- gostila različna srečanja z zagovornicami človekovih pravic in jih neposredno podpirala, na primer v Pakistanu.

Misije in operacije skupne varnostne in obrambne politike (SVOP) v okviru tematskega programa za mir, stabilnost in preprečevanje konfliktov instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje so še naprej imele ključno vlogo pri uresničevanju agende o ženskah, miru in varnosti. Misije v skladu z operativnimi smernicami poveljnika civilne operacije za vključevanje načela enakosti spolov pri svojih dejavnostih spremljanja, mentorstva, svetovanja in usposabljanja izvajajo najrazličnejše ukrepe za vključevanje načela enakosti spolov. Preprečevanje in zaščita sta bistvena vidika mandatov misij, ki usmerjata njihovo delo pri preprečevanju in zaščiti žensk in deklet pred spolnim nasiljem in nasiljem na podlagi spola, povezanima s konflikti. Njihov cilj je tudi povečati udeležbo žensk v reformi sektorja civilne varnosti s podpiranjem ustreznih združenj žensk, povečanjem možnosti žensk, da napredujejo na svoji poklicni poti, in reformo kadrovske politike ob upoštevanju vidika spola.

EU se je še naprej sestajala tudi s predstavniki ženskih nevladnih organov iz različnih delov sveta ter podpirala polno, enakopravno in smiselno udeležbo in vodenje žensk in deklet pri preprečevanju in reševanju konfliktov. Posebna pozornost je bila še naprej namenjena krepitvi vloge mediatorik na vseh poteh mediacije s pomočjo svetovalca za enakost spolov, ki podpira mehanizem EU za mediacijo, da se zagotovi pristop, ki upošteva vidik spola, pri vseh nalogah mediacije. EU je prek izvajalskih partnerjev zagotavljala podporo ženskam kot „notranjim mediatorikam“²⁹⁰ v različnih konfliktnih razmerah in naročila študijo o regionalnih mrežah mediatorik. EU je organizirala tudi redne izmenjave o vlogi regionalnih mrež mediatorik in pomagala izkustveni skupnosti EU za mirovno mediacijo ter delavnico o mediaciji in tranzicijski pravičnosti (oboje oktobra 2024).

EU je zagotovila ciljno usmerjeno podporo za povečanje udeležbe žensk v bližnjevzhodnem mirovnem procesu. Projekt ženskega svetovalnega odbora v vrednosti 1 milijona EUR, ki je trenutno v drugi fazi, podpira udeležbo žensk v sirskem mirovnem procesu. Svetovalni odbor za ženske je prvi mehanizem za vključevanje načela enakosti spolov, vzpostavljen za posebno politično misijo ZN. Odbor je skupina 15 žensk iz Sirije, ki je bila ustanovljena leta 2016, njena naloga pa je svetovanje posebnemu odposlancu ZN o vseh vidikih političnega procesa. Njen cilj je zagotoviti znatno zastopanost žensk v mirovnih pogajanjih v sodelovanju z lokalnimi, nacionalnimi, regionalnimi in mednarodnimi političnimi deležniki. Skupini je uspelo združiti glasove vseh volilnih enot, tudi o bolj spornih vprašanjih, kot je priprava osnutka ustave.

V Sudanu je EU zagotovila podporo vključujočemu političnemu procesu s poudarkom na vlogi (mladih) sudanskih žensk v okviru treh krogov posvetovanj s civilnimi deležniki in posebnega mladinskega dialoga, poleg podpore žrtvam spolnega nasilja, povezanega s konflikti. V Etiopiji se načrtujeta nadaljnja podpora na področju duševnega zdravja in psihosocialna podpora žrtvam spolnega nasilja, povezanega s konflikti, da bi dopolnili obstoječe politične dialoge. EU je v Srednjeafriški republiki in Mozambiku financirala projekt, katerega cilj je povečati učinkovito udeležbo žensk v oboroženih silah in interakcijah med vojaškim in civilnim prebivalstvom. V Bangsaramu, avtonomni regiji Filipinov, program za pomoč pri preoblikovanju taborišč z vključevanjem, preprečevanjem nasilja in krepitvijo gospodarske vloge vključuje vidik spola v prizadevanja za preoblikovanje šestih glavnih razglašanih taborišč Islamske osvobodilne fronte Moro v miroljubne in produktivne skupnosti.

V začetku leta 2024 je bila opredeljena tudi nova metodologija EU za analizo konfliktov, ki upošteva vidik spola, kot je določeno v strateškem kompasu EU, in sicer na podlagi skupne analize

²⁹⁰ Notranja mediacija je transformativni, lokalni pristop k izgradnji miru, v katerem zaupanja vredni člani skupnosti, znani kot notranji mediatorji, rešujejo lokalne konflikte z dialogom.

konfliktov, ki upošteva vidik spola, med majem in septembrom 2024. V okviru vaje sta bila poskusno uporabljena skupna metodologija (ki vključuje metodologijo Programa Združenih narodov za razvoj in metodologijo EU) ter skupni partnerski pristop EU-ZN.

Položaj žensk in deklet na področju človekovih pravic v Afganistanu se je v letu 2024 še naprej slabšal. S kodifikacijo zakona o moralnosti avgusta 2024 so talibani institucionalizirali formalni sistem diskriminacije, ki omejuje zmožnost žensk za sodelovanje ne le v politiki, temveč tudi v družbenih, gospodarskih in izobraževalnih dejavnostih. Prepoved srednješolskega izobraževanja še vedno velja, talibani pa še naprej sistematično omejujejo dostop do formalnega izobraževalnega sistema, omejujejo izbiro možnosti izobraževanja in celo omejujejo izobraževanje v tujini. Izjeme v nekaterih sektorjih, kot je zdravstvo, ki jim je bilo sprva prizaneseno, so bile medtem odpravljene (decembra 2024 ženskam ni bilo dovoljeno obiskovati medicinskega usposabljanja). Prepovedi za zaposlene ženske v nevladnih organizacijah (december 2022) in agencijah ZN (april 2023) niso bile odpravljene. De facto ministrstvo za preprečevanje zla in spodbujanje kreposti (PVPV) je pridobilo dodatna izvršilna pooblastila in še naprej uveljavlja gospodarske, socialne, zasebne in politične omejitve za ženske. Ženske so redno podvržene telesnemu kaznovanju (tudi v javnosti) na šeriatskih sodiščih.

EU ostaja zavezana podpori afganistanskim ženskam in vzdržuje reden dialog z aktivistkami za pravice žensk, ki so še vedno v Afganistanu, hkrati pa zagovornikom človekovih pravic omogoča varen izhod iz Afganistana. Delegacija EU v Afganistanu od julija 2024 deluje tudi kot sopredsedujoča tehnični delovni skupini sektorja za enakost spolov in človekove pravice v okviru usklajevalne skupine za Afganistan. EU s projektom pobude za vključujoč dialog v Afganistanu v vrednosti 6 milijonov EUR podpira vključevanje ženskih glasov v oblike dialoga z usposabljanjem in razvojem strokovnjakinj v Afganistanu (v medijih, zdravstvu in poslovnem sektorju, kjer talibanska zakonodaja ženskam še vedno dovoljuje delo). Poleg tega EU prek partnerstva s Programom Združenih narodov za razvoj, vrednega 15 milijonov EUR, dejavno podpira ekonomsko opolnomočenje žensk v zasebnem sektorju.

EU izvaja in tudi pozorno spremlja načelno zagotavljanje pomoči v skladu z načelom „ženske za ženske“, dogovorjenim z drugimi pomembnimi mednarodnimi donatorji. EU je v okviru teh prizadevanj prek partnerstva z Agencijo ZN za ženske, vrednega 15 milijonov EUR, financirala profil spola za Afganistan za leto 2024, da bi pomagala količinsko opredeliti in opredeliti obseg, v katerem novi zakoni, ki so jih uvedli talibani, omejujejo ženske in jim povzročajo socialno škodo, ter priporočila za obravnavanje teh omejitev.

Enakopravna udeležba in krepitev ekonomskega položaja

EU je zavezana enakopravni, polni in smiselni udeležbi žensk v družbi, tudi na političnem in gospodarskem področju. EU si prizadeva spodbujati politično vodstvo žensk in njihovo udeležbo v ključnih mednarodnih sektorjih, v katerih so premalo zastopane, kot je boj proti terorizmu. Kar zadeva ekonomsko opolnomočenje, EU podpira udeležbo žensk v dvojnem digitalnem in zelenem prehodu z naložbami, ki upoštevajo vidik spola, ter spodbuja enakost spolov s trgovinsko politiko.

EU je marca 2024 začela izvajati novo komponento svoje pobude za demokratično udejstvovanje žensk in mladih,²⁹¹ tj. skupna prizadevanja za spodbujanje polne in učinkovite udeležbe žensk v politiki in odločanju po vsem svetu. Ta program, financiran z 11,5 milijona EUR za obdobje treh let,

291 https://international-partnerships.ec.europa.eu/news-and-events/news/eu-and-partners-launch-wyde-womens-leadership-initiative-2024-03-14_en

obravnavata trdovratne ovire, ki ovirajo zastopanost žensk v javnem življenju, vključno z zakoreninjenimi spolnimi stereotipi in diskriminatornimi praksami.

EU v sodelovanju z odborom ASEAN za ženske podpira tudi študijo o politični udeležbi in vodenju žensk v združenju ASEAN. Cilj študije je do leta 2025 pripraviti priporočila za institucionalizacijo mehanizma za spremljanje regionalnega napredka pri politični udeležbi in vodenju žensk.

Svet Evropske unije je že leta 2022 priznal, da bi morala svetovna prizadevanja za preprečevanje terorizma in nasilnega ekstremizma ter boj proti njima vključevati močno razsežnost, ki upošteva vidik spola. Prizadevanja EU za izvajanje te vizije vključujejo podporo vključevanju načela enakosti spolov v delo svetovnega foruma za boj proti terorizmu ter nov projekt o ženskah v boju proti terorizmu (3,5 milijona EUR), ki naj bi se začel izvajati leta 2025 in katerega cilj bo povečati dejavno in smiselno udeležbo in zastopanost žensk na področju varnosti in boja proti terorizmu po vsem svetu. Evropska komisija želi v okviru programa CT JUST povečati prisotnost žensk v organih kazenskega pregona, da bi izboljšala zmogljivosti organov vzdolž celotne protiteroristične kriminalne verige. V južnem Sredozemlju regionalni projekt „Momentum“, ki ga financira EU v partnerstvu z Interpolom, krepi vključevanje načela enakosti spolov v institucije kazenskega pregona. Instrument za podnebno reformo naložb, ki ga sofinancira EU, je okrepil svoje delo v zvezi z reformami poslovnega okolja, ki olajšujejo udeležbo žensk v gospodarstvu. EU je še naprej spodbujala žensko podjetništvo in dostop do dela prek instrumenta za enakost spolov v afriških, karibskih in pacifiških državah (AKP), pri čemer Evropska komisija podpira Evropsko investicijsko banko pri posojanju afriškim lokalnim in regionalnim bankam za izboljšanje dostopa žensk do financiranja in podjetništva, ter pobude Ekipe Evropa „Vlaganje v mlada podjetja v Afriki“. Leta 2024 je bil odobren nov program IYBA Market Creation Platform za podporo mladim in rastočim podjetjem, zlasti podjetjem, ki jih vodijo ženske.

EU je spodbujala in podpirala tudi ekonomsko opolnomočenje žensk v svoji sosedski regiji, na primer z regionalno pobudo Ekipe Evropa za delovna mesta prek trgovine in naložb v južnem sosedstvu, prvim regionalnim ukrepom, ki je v celoti namenjen izboljšanju dostopa do financiranja in finančnega vključevanja za podjetnice v južnem Sredozemlju, ter z regionalnim programom EU 4 za enakost spolov – krepitev ekonomske vloge žensk in odpravo nasilja nad ženskami, katerega namen je spodbujati udeležbo žensk in deklet v družbi ter okrepiti gospodarski potencial žensk.

EU je bila še naprej dejavna članica neformalne delovne skupine za trgovino in enakost spolov v Svetovni trgovinski organizaciji. Na 13. ministrski konferenci leta 2024 je neformalna delovna skupina skupaj z delovno skupino za mikro, mala in srednja podjetja vzpostavila zbirko pobud za finančno vključevanje podjetnic. EU je sodelovala tudi z Mednarodno organizacijo dela (MOD) pri projektu Trgovina za dostojno delo, katerega cilj je izboljšati uporabo temeljnih konvencij MOD v izbranih državah, ki trgujejo z EU, vključno z izboljšanjem delovnih pogojev za ženske in zagotavljanjem skladnosti s temeljnima konvencijama 100 in 111 o enakem plačilu in nediskriminaciji. EU je med letoma 2019 in 2024 za projekt zagotovila več kot 9 milijonov EUR sredstev.

Cilji na področju trgovine in enakosti spolov so sestavni del trgovinskih in naložbenih sporazumov EU. Leta 2024 in v začetku leta 2025 so začeli veljati sporazumi z Angolo, Čilom, Kenijo in Novo Zelandijo, ki vsebujejo pravno zavezujoče in izvršljive zaveze glede enakosti spolov. EU in Mercosur sta decembra 2024 dosegla politični dogovor o trgovinskem sporazumu, ki vsebuje podobne določbe. EU in Kanada sta v okviru dela na podlagi priporočil o trgovini in enakosti spolov iz celovitega gospodarskega in trgovinskega sporazuma med EU in Kanado (CETA) leta 2024 organizirali dve delavnici o trgovini in enakosti spolov. EU v okviru splošne sheme

preferencialov EU spremlja, ali države upravičenke spoštujejo načela temeljnih mednarodnih konvencij o spodbujanju pravic žensk in enakosti spolov.

Za boljše razumevanje vpliva trgovine na ženske vsa predhodna in naknadna vrednotenja trgovinskih sporazumov, ki jih izvaja Komisija, vsebujejo namensko analizo glede na spol. Leta 2024 je bila zaključena naknadna ocena sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in državami Južnoafriške razvojne skupnosti. Poleg tega je Komisija leta 2024 začela izvajati naknadne ocene trgovinskih sporazumov med EU in Kanado ter EU in Japonsko, ki vključujejo tudi namenske analize glede na spol, rezultati pa se pričakujejo leta 2025.

Sklepna ugotovitev

Ko se približujemo koncu strategije za enakost spolov za obdobje 2020–2025, vidimo, da je pot do popolne enakosti spolov še vedno dolga in naporna. Po volitvah v Evropski parlament leta 2024 se je prvič v zgodovini Evropskega parlamenta zmanjšal delež poslank. Naslovnice v preteklem letu, od afganistanske prepovedi udeležbe žensk v javnem življenju do grozljivega primera Gisèle Pelicot v Franciji, so ostro opozorilo, da je napredek na področju enakosti spolov krhek in da je za boj za pravice žensk še vedno potrebna izjemna odpornost.

Poleg tega so ženske še vedno premalo zastopane na položajih odločanja ter nosijo največje breme oskrbe in gospodinjskih opravil. Vendar je treba te trdovratne izzive primerjati z napredkom v zadnjih letih, ki bi bil pred nekaj desetletji nepredstavljen. Prvi mandat predsednice Ursule von der Leyen (2019–2024) je bil posledica zakonodaje EU o enakosti spolov, ki je prinesla pomembne spremembe na področju enakega plačila, uravnotežene zastopanosti spolov v upravnih odborih podjetij, usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja ter boja proti nasilju nad ženskami. Zdaj so potrebna usklajena skupna prizadevanja za zagotovitev ustreznega izvajanja teh zakonodajnih aktov, da se bodo pravice in dostojanstvo žensk in deklet končno in dosledno izvrševale, varovale in spodbujale.

Jasno je, da moramo storiti veliko več. Indeks enakosti spolov inštituta EIGE kaže, da je Evropa na pravi poti, vendar se napredek med državami članicami zelo razlikuje, pri čemer je velika vrzel med državami članicami z najvišjimi in najnižjimi ocenami. Poleg tega nenehni boji, s katerimi se ženske soočajo v nekaterih državah članicah in zunaj EU proti omejitvam in nazadovanju na področju pravic žensk, na primer v Iranu, kjer se ženske upirajo obveznemu zakrivanju, poudarjajo potrebo po nadaljnjem ukrepanju in previdnosti. Ko spremembe ne pridejo naravno, je naša skupna odgovornost, da ukrepamo.

Glede na te izzive bo prizadevanje za enakost za vse in enakost v vseh njenih pomenih še naprej v središču dela Komisije v naslednjih petih letih. Prihodnji načrt za pravice žensk bo ponovno potrdil temeljno pravico do enakosti žensk in moških na vseh področjih življenja. Ponujala bo pomembno priložnost za razmislek in strategizacijo o dolgoročnih ciljih Unije enakosti, ki jih želimo sčasoma zgraditi skupaj.

Pripombe

(Pierre Dieumegard)

Internetne povezave so bile prepisane dobesedno, brez preverjanja. Nekateri so napačni, ker je bilo besedilo kopirano iz delovnega dokumenta, kjer je bila povezava do notranjega strežnika Evropske komisije. Nekateri sklici so na primer označeni kot „Na voljo na spletu“, vendar se dokument nahaja na naslovu <https://europe.eu.sharepoint.com/>, ki je običajnemu bralcu nedostopen.

Da bi se Evropejci med seboj razumeli, opozarjamo na pomen jezikov. Opomba 57 jasno kaže, da je prevajanje težavno: „Za Litvo je odstotek 55 %, vendar je bil iz izračuna povprečja izključen kot osamelec. Rezultat je lahko posledica težave s prevodom besede 'slapping', ki nima natančnega prevoda v litovščino in bi se lahko razlagala kot manj huda oblika fizične agresije.“